Nicolescu Aurelia

STUDII ȘI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

TOMUL 16

1979

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor șef: prof. univ. dr. doc. OLGA NECRASOV
membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România

Redactor șef adjunct: dr. V.V. CARAMELEA

Membru: dr. MARIA CRISTESCU

Secretar responsabil de redacție: dr. ELENA RADU

În țară, abonamentele se primesc la oficiile poștale, agențiile poștale, factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi și instituții. Revistele se pot procura și prin PUNCTUL DE DESFACERE AL EDITURII ACADEMIEI (direct sau prin poștă), Calea Victoriei nr. 125, Sectorul 1, 71021 București.

Cititorii din străinătate se pot abona adresîndu-se la ILEXIM, Departamentul Export-Import Presă, P.O. Box 136—137, telex 11226, 70116 București, România, str. 13 Decembrie nr. 3, sau la reprezentanții săi din străinătate.

La revue „Studii și cercetări de antropologie" paraît une fois par an.

Toute commande à l'étranger sera adressée à ILEXIM, Département d'exportation-importation (Presse), P.O. Box 136—137, telex 11226, 70116 București, România, str. 13 Decembrie nr. 3, ou à ses représentants à l'étranger.

En Roumanie, vous pourrez vous abonner par les bureaux de poste ou chez votre facteur.

ADRESA REDACȚIEI:
ACADEMIA R.S. ROMÂNIA
Secția de științe biologice
Calea Victoriei 125
71021 București

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDII ŞI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

Tomul 16 **1979**

SUMAR

Antropologie istorică

OLGA NECRASOV şi MARIA ŞTIRBU, Studiul materialului paleofaunistic din aşezarea precucuteniană de la Tîrpeşti în comparaţie cu materialele descoperite în alte aşezări neolitice 3

Antropologie contemporană

TH. ENĂCHESCU, CRISTIANA GLAVCE, AURELIA POPESCU, H. SCHMIDT, O. RUSU, S. STAMBLER, EMILIA BULAT si LILIANA DECIU, Acceleraţie şi selecţie. Observaţii asupra dezvoltării fizice a nou-născutului, efectuate pe o perioadă de peste 25 de ani (1950—1978) 11
TATIANA DRĂGHICESCU, SIMONA BERONIADE şi RODICA GAGHEŞ, Cercetări serologice în cîteva localităţi rurale din ţara noastră. Utilizarea testului χ^2 cumulativ şi a testului F pentru caracterizarea genetică a populaţiilor . . . 17
SIMONA BERONIADE, Despre variabilitatea statusului secretor salivar (ABH) în România 21
ANA-CEZARINA BĂLTEANU, MARIA-ELENA ROŞCA şi ANA ŢARCĂ, Variabilitatea raportului staturo-ponderal în legătură cu regimul alimentar în două populaţii cu condiţii ecologice diferite 25
MARIA ISTRATE, MARIA ROŞCA, CEZARINA BĂLTEANU şi GEORGETA MIU, Influenţa excesului ponderal asupra lipidemiei şi colesterolemiei la cîteva populaţii din Delta Dunării 33
SILVIA GHIGEA, MARIA ISTRATE şi P. SEVASTRU, Aspecte ale variabilităţii hemoglobinei în trei comunităţi umane din Delta Dunării 37
P. SEVASTRU, GEORGETA MIU şi SILVIA GHIGEA, Date privind evoluţia mortalităţii în cîteva populaţii din Delta Dunării 41
IOANA POPOVICI şi MARIA VLĂDESCU, Aspecte demografice într-un sat din judeţul Bihor în perioada 1895—1978 (I) 45
HORST SCHMIDT, Estimarea echivalenţilor detrimentali în cadrul unui izolat genetic din Banat 51
ANA ŢARCĂ, Studiul dermatoglifelor digitale la populaţia de pe Valea Marei (jud. Maramureş) 57

Antropologie aplicată

ELENA RADU, CRISTIANA GLAVCE şi DAN CIOTARU, Aspecte de antropologie constituţională ocupaţională la populaţia din nord-estul Moldovei 65
MARIA VLĂDESCU, Modele constituţionale în selecţia tinerilor pentru sportul de performanţă (II) 71

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Antropologie socială și culturală

VASILE V. CARAMELEA, MIRCEA CIOARĂ, GHEORGHE BURCEA, DOINA ISTRATE, GABRIELA CHIPRIOTE-CONSTANTINESCU, PAVEL ZĂBAVĂ, CĂTĂLIN IONESCU, ANGELA ȘERBĂNESCU, CEZARA MIHĂESCU, LIDIA NICOLESCU, MARIA OPRIȘ, REMUS ANGHEL, GABRIEL STĂNESCU și VICTOR MOTAPANYANE, Unitatea culturii poporului român reflectată în Atlasul antropologic axiologic național 75

GHEORGHIȚĂ GEANĂ, O temă în cultura satului Maieru 81

In memoriam

Eugène Schreider 85

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDIUL MATERIALULUI PALEOFAUNISTIC DIN AȘEZAREA PRECUCUTENIANĂ DE LA TÎRPEȘTI ÎN COMPARAȚIE CU MATERIALELE DESCOPERITE ÎN ALTE AȘEZĂRI NEOLITICE

DE

OLGA NECRASOV și MARIA ȘTIRBU

Materialul paleofaunistic care ne-a parvenit din așezările neolitice de la Tîrpești (jud. Neamț) aparține la două culturi diferite, Precucuteni și Cucuteni A_1—A_2[1]. În prezenta lucrare vom analiza numai materialul din prima așezare, format din 4 550 de piese determinabile, provenind din gropi menajere, fiind astfel puternic fragmentat. Marea majoritate a pieselor (4 320) provine de la mamifere, numai 230 din ele aparținînd melcului comun *(Helix pomatia)*. În legătură cu acest din urmă material, trebuie să ne întrebăm dacă el este într-adevăr contemporan cu așezarea precucuteniană (și în acest caz dacă părțile moi ale melcilor au fost utilizate în alimentație sau dacă cochiliile goale culese au servit în alte scopuri) ori dacă provine de la melci care s-au introdus ulterior în gropile respective.

Din analiza cifrelor înscrise în tabelul nr. 1 rezultă că numărul pieselor osoase care aparțin animalelor domestice este mult mai mare decît cel care revine mamiferelor sălbatice (94,65% față de 5,34%). Aceasta atestă importanța deosebită luată de creșterea animalelor pentru economia primitivă a tribului precucutenian care a trăit la Tîrpești, vînătoarea ca sursă de hrană jucînd acum un rol secundar.

Dacă comparăm situația găsită din acest punct de vedere la Tîrpești cu datele deja publicate pentru așezarea de la Traian—Dealul Viei (7), datată din aceeași cultură, unde numărul resturilor de mamifere este destul de asemănător (5 518 piese osoase), constatăm și aici o predominanță covîrșitoare a celor provenite de la mamiferele domestice asupra celor sălbatice (84,63 față de 14,79%). Acest fapt nu ne poate mira dacă considerăm că, în așezări datate din culturi mai vechi sau mai mult sau mai puțin contemporane, numărul resturilor aparținînd animalelor domestice depășește cu mult pe cel al animalelor sălbatice.

---

[1] Săpăturile au fost conduse de dr. Marinescu-Bîlcu, căreia îi mulțumim pentru încredințarea spre studiu a acestui material.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Repartiţia pe specii (sau grupe) a materialului osos precucutenian de la Tîrpeşti provenit de la mamifere

Specia sau grupa	Fragmente		Indivizi	
	nr.	%	nr. aprox.	%
Bos taurus	3017	69,85	150	49,18
Ovicaprinae (ovis+capra)	457	10,57	50	16,39
Sus scrofa domesticus	595	13,77	60	19,66
Canis familiaris	20	0,46	3	0,98
Total mamifere domestice	4089	94,65	263	86,23
Castor fiber	5	0,11	4	1,31
Canis lupus	1	0,02	1	0,33
Ursus arctos	4	0,09	1	0,33
Sus scrofa ferus	14	0,32	3	0,98
Cervus elaphus	144	3,30	21	6,89
Capreolus capreolus	48	1,11	6	1,97
Bos primigenius	12	0,27	3	0,98
Equus caballus	3	0,06	3	0,98
Total mamifere sălbatice	231	5,34	42	13,77
Total general mamifere	4320	99,99	305	100,00

ANIMALELE DOMESTICE

Lista animalelor domestice cuprinde : bovine *(Bos taurus* L.), ovicaprine, grupare care include ovinele *(Ovis aries)* şi caprinele *(Capra hircus)*, ale căror piese scheletice, mai ales dacă sînt în stare fragmentară, nu pot fi diferenţiate decît foarte rar, porcine *(Sus scrofa domesticus)*, precum şi cîinele *(Canis familiaris)*. Cu toate că am identificat cîteva fragmente aparţinînd calului *(Equus caballus)*, nu-l putem include în categoria animalelor domestice, neavînd nici un indiciu asupra stării sale domestice, pe de o parte, iar pe de altă parte numărul mic al pieselor care îi aparţin corespunde mai degrabă frecvenţei găsite pentru animalele sălbatice, care făceau obiectul vînătorii.

Bovinele ocupă ca frecvenţă primul loc dintre animalele domestice (69,85%), situaţie care se întîlneşte în foarte multe aşezări neolitice studiate, cu cîteva excepţii, unde ovicaprinele predomină (Balş şi Leţul Vechi din cultura Criş (2), Bogata III din cultura Boian (5)).

Locul al doilea este ocupat de **porcine**, cărora le revine un procent de 13,77%, doar cu puţin mai ridicat decît al ovicaprinelor, care ocupă aici locul al treilea ca frecvenţă (10,57%).

Din punctul de vedere al proporţiei dintre ovicaprine şi porcine, vom aminti că acestea din urmă sînt mai bine reprezentate decît precedentele la Radovanu I, II şi III (cultura Boian) (3), la Traian—Dealul Fîntînilor (cultura Ceramicii liniare) (7) şi că la Sîntana—Holumb (cultura Tisa) ele sînt de două ori mai numeroase decît ovinele. Este de asemenea interesant de semnalat faptul că, în aproape toate aşezările datate din cultura Criş ale căror materiale paleofaunistice au fost studiate (cu excepţia aşezărilor de la Balş—Vaslui) (9), (10), porcinele sînt foarte slab reprezentate, variind de la 1,63 pînă la 5,68%, iar la Trestiana (cultura Criş) (9), precum şi în

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

așezările Aldeni I, II, III, IV (4) și Greaca resturile porcului domestic lipsesc cu totul. Trebuie astfel să ne întrebăm dacă nu cumva domesticirea porcului s-a produs mai tîrziu decît a ovicaprinelor și a bovinelor sau dacă lipsa resturilor sale în unele așezări neolitice vechi a depins de genul de viață mai mult sau mai puțin nomad al locuitorilor acestora. În adevăr, creșterea porcinelor este în general socotită drept un indiciu de viață sedentară, întrucît nomadarea împreună cu aceste animale nu este ușor de realizat. Dacă este așa, atunci procentul relativ ridicat al resturilor osoase atribuite porcului domestic poate constitui o indicație asupra vieții sedentare a populației precucuteniene de la Tîrpești. Pe de altă parte, trebuie să luăm în considerație și faptul că creșterea porcinelor depinde și de posibilitatea de a le asigura o hrană adecvată și că existența, printre altele, a jirului și a ghindei, care reprezintă hrana de bază a strămoșului lor sălbatic, mistrețul, poate favoriza extinderea creșterii porcului domestic.

Locul al treilea este ocupat de **ovicaprine**, frecvența lor globală (10,57%) fiind însă foarte apropiată de a porcinelor.

Ovicaprinele formează un grup sintetic întrunind resturile osoase ale oii și ale caprei, care nu pot fi întotdeauna diferențiate. Totuși, atestarea prezenței ambelor specii se datorează coarnelor găsite în materialul studiat, dintre care unele provin cu siguranță de la capră, iar altele de la oaie. Nu ne putem însă pronunța asupra frecvenței fiecăreia din aceste două specii în materialul nostru.

În multe așezări neolitice, frecvența resturilor ovicaprinelor este foarte mare, pe primul loc fiind Lețul Vechi (2) și Bals (cultura Criș) (9), (10), precum și Aldeni II (cultura Gumelnița), unde materialul care le aparține întrece mult chiar pe cel al bovinelor (57,14% față de 32,65% în prima așezare, 47,42% față de 20,12% în cea de-a doua și 35,72% față de 14,20% în cea de-a treia). De asemenea, procentul lor este puțin mai mare decît al bovinelor într-o altă așezare datată din cultura Criș, Trestiana, unde materialul provenit de la ovicaprine atinge 50,75%, în timp ce bovinelor le revin numai 48,98%. Numărul lor este iarăși mare (35,22%) și la Gura Baciului (cultura Criș), chiar dacă în această așezare ele cedează primul loc bovinelor. Și în alte așezări ovinele ocupă locul secund, întrecînd procentul porcinelor : Techirghiol (cultura Hamangia) (6) cu 41,45% față de 2,00% pentru porcine, Radovanu IV (cultura Boian) (3) cu 20,00% față de 8,75% etc.

Locul al patrulea este ocupat de **cîinele domestic**, cu numai 20 de fragmente, reprezentînd 0,46% din întregul material paleofaunistic. Dacă trecem în revistă materialele paleofaunistice provenite din alte așezări neolitice studiate de noi, constatăm că peste tot cîinele fie că este reprezentat prin procente foarte scăzute, fie că nu este deloc reprezentat. Astfel, în așezările din cultura Criș unde ovicaprinele întrunesc procente foarte ridicate, așa cum este Gura Baciului (1), cîinelui îi revine doar un procent de 0,56%, iar la Lețul Vechi (2), la Trestiana și la Bals (9), (10) nu a fost identificat nici un rest care i-ar aparține. Aceeași situație se întîlnește și la Valea Lupului, Glăvănești Vechi și Pogorăști (toate din cultura Criș) (2), precum și în așezarea datată din cultura Ceramicii liniare de la Traian—Dealul Fîntînilor (7). La Techirghiol (cultura Hamangia) (6), cîinele este reprezentat prin 0,63% din totalul materialului. În așezarea de la Sîntana—Holumb (cultura Tisa), resturile sale ajung la 1,30%, iar la Liubcova (cultura Vinca—Turdaș) (8) la 1,74%. Aceeași situație se întîlnește în așezarea precucu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Fig. 1. *Bos taurus:* coarne.

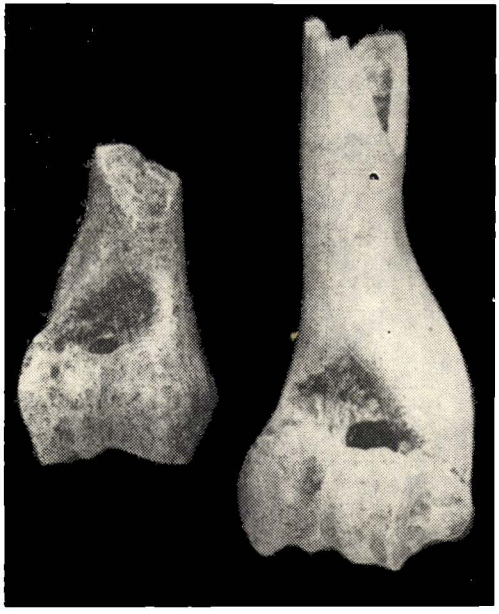

Fig. 2. *Sus scrofa domesticus* (a) și *Sus scrofa ferus* (b); humerus.

Fig. 3. — *Capra hircus:* coarne.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

teniană de la Traian—Dealul Viei (0,33%) (7), în așezările cucuteniene de la Trușești — faza A (0,75%), de la Cucuteni — faza AB (0,34%), de la Valea Lupului — faza B (0,61%). Procente puțin mai mari îi revin cîinelui în cîteva așezări datate din cultura Boian : Bogata II, III și IV (5) cu 12,50, 7,10 și 10,60 % (dar unde cantitatea totală a materialului paleofaunistic este foarte mică), sau în așezări datate din aceeași cultură, dar care au furnizat un material mai bogat, ca Radovanu II și I, precum și Izvoarele (cu 5,00, 4,17 și 4,40% din materialul aparținînd cîinelui).

Dacă considerăm că acest animal este primul care a fost domesticit de om (după unii la sfîrșitul paleoliticului, după alții în mezolitic), atunci mica frecvență a resturilor sale identificate la Tîrpești, ca și în toate așezările noastre neolitice studiate pînă acum din acest punct de vedere , ne poate surprinde. Credem însă că o explicație trebuie să fie căutată în faptul că populația noastră neolitică nu consuma decît excepțional carnea cîinelui, acesta fiind utilizat în primul rînd ca animal de pază și de vînătoare. Materialul paleofaunistic din așezări, care nu reprezintă, în fond, decît „deșeuri menajere", nu putea astfel conține decît rar și în cantități foarte mici resturile sale osoase.

ANIMALELE SĂLBATICE

Am văzut că numărul resturilor provenite de la animalele sălbatice (5,34%) este foarte mic, la fel ca în majoritatea așezărilor noastre neolitice. Aceasta indică trecerea vînătorii în rîndul ocupațiilor secundare, în comparație cu creșterea animalelor și cultivarea plntelor (4).

Ca în toate așezările noastre neolitice, principalul obiect al vînătorii era cerbul *(Cervus elaphus)*, ale cărui resturi reprezintă însă aici un procent abia de 3,30% din total. Cerbul era căutat nu numai pentru carnea lui, pentru piele și blană, dar și pentru coarne, care puteau servi la confecționarea unor unelte, în primul rînd a săpăligilor.

Considerînd procentele foarte mici care revin celorlalte mamifere sălbatice, putem conchide că ele constituiau doar un vînat ocazional. În ordinea frecvenței lor, ele sînt : căprioru l(1,11%), mistrețul (0,32%), bourul (0,27%), castorul (0,11%), ursul (0,09%), calul (0,06%) și lupul (0,02%).

Animalele sălbatice identificate în materialele paleofaunistice de la Tîrpești nu epuizează lista mamiferelor din fauna naturală a zonei respective. Resturile lor corespund doar cu hazardul reușitei vînătorii, afară de cele ale cerbului și căpriorului, care par a fi făcut obiectul unei vînători sistematice, dat fiind că coarnele lor ofereau o materie primă care nu necesita un prea mare efort spre a fi prelucrată. Pentru noi, prezența unora dintre ele constituie însă un bun indicator al unor aspecte ale peisajului geografic al regiunii. Astfel, prezența cerbului și a ursului ne arată existența unor importante masive păduroase, viața acestor animale fiind strîns legată de păduri. Prezența mistrețului atestă existența acolo a stejarului și a fagului, ghinda și jirul formînd o hrană importantă pentru acest animal. În fine, prezența castorului nu atestă numai existența pădurii, dar și a unor rețele hidrografice importante, viața acestuia necesitînd atît prezența copacilor, cît și a unor bazine acvifere.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

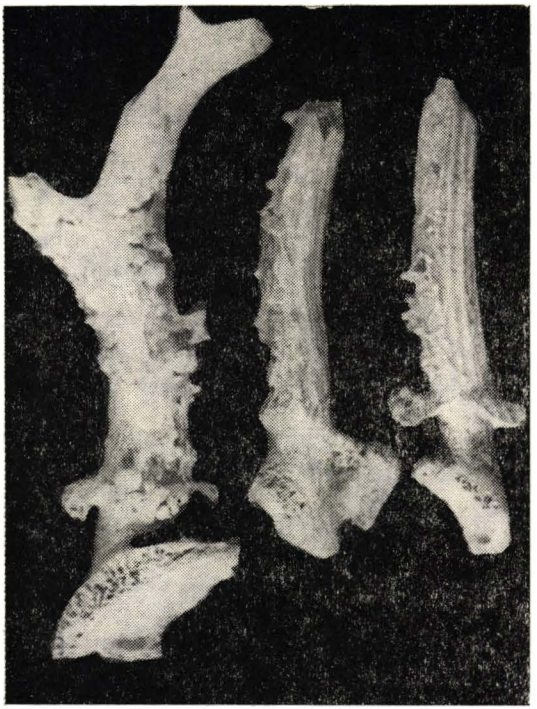

Fig. 4. *Capreolus capreolus:* coarne.

Fig. 5. - *Equus caballus:* molare superioare.

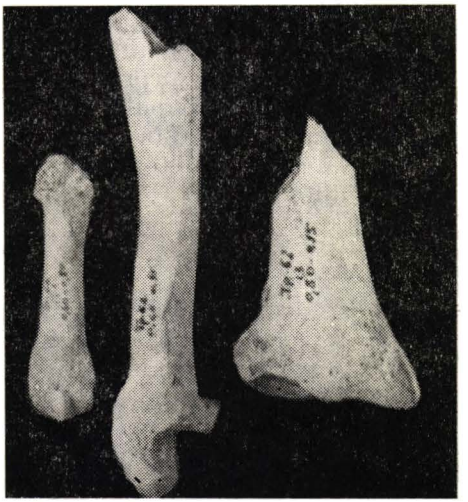

Fig. 6. - *Ursus arctos:* **metapodal**, un fragment de cubitus și un fragment de tibia.

Fig. 7. — *Castor fiber:* humerus și două fragmente de femur.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În **concluzie**, compararea componenței materialului paleofaunistic din așezarea precucuteniană de la Tîrpești cu cele provenite din alte așezări datate din neo-eneolitic atestă în primul rînd importanța creșterii animalelor domestice în economia primitivă a triburilor din această perioadă.

Dacă în majoritatea așezărilor creșterea bovinelor ocupă primul loc, există totuși așezări unde numărul mai mare de piese aparținînd ovicaprinelor indică ponderea mai mare a creșterii acestora (de exemplu Lețul Vechi, Bals, Aldeni II). În ceea ce privește porcinele, numărul resturilor nu reprezintă nicăieri un material predominant, ele fiind foarte rare în unele așezări și putînd chiar lipsi în altele.

Aceste constatări ne obligă să ne întrebăm dacă nu cumva unele triburi neo-eneolitice erau oarecum „specializate" în creșterea cu precădere a bovinelor, în timp ce altele creșteau în special ovicaprinele, reprezentînd astfel pe primii „oieri" din țara noastră. Majoritatea lor pare însă să se fi ocupat cu creșterea combinată a acestora și într-o măsură mai mică a porcinelor.

Dacă cercetări ulterioare vor confirma existența unor „specializări" în creșterea cu precădere a unui anumit grup de animale, atunci va trebui să ne întrebăm asupra cauzelor care au stat la baza acestora.

ETUDE DU MATÉRIEL PALÉOFAUNIQUE PROVENANT DU SITE PRÉCUCUTÉNIEN DE TÎRPEȘTI, EN COMPARAISON DES MATÉRIAUX DÉCOUVERTS DANS D'AUTRES ÉTABLISSEMENTS NÉOLITHIQUES

RÉSUMÉ

L'etude du matériel précucuténien indique un fort développement de l'élevage, dont le rôle dans l'économie primitive de nos populations néo-énéolithiques devient beaucoup plus important que celui de la chasse.

À Tîrpești c'est l'élevage du grand bétail (bovins) qui détient la première place, celui des ovicaprins et des porcins y jouant un rôle secondaire. En même temps, il faut souligner que dans d'autres stations néolithiques, dont celles de Lețul Vechi et Bals (culture Criș) et Aldeni II (culture Gumelnița), au contraire, ce sont les ovicaprins qui forment une majorité indiscutable, tandis qu'à Trestiana (culture Criș) les bovins et les ovicaprins sont à presque égalité. Pour ce qui est des porcins, leurs restes ne constituent nulle part un matériel majoritaire, même si dans certains établissements ils peuvent être plus nombreux que ceux des ovicaprins.

Il faut se demander à ce propos si certaines tribus néo-énéolithiques ne présentaient pas une sorte de « spécialisation » pour ce qui concerne l'élevage de tel ou tel groupe. S'il en est ainsi, il serait intéressant de savoir quelles en sont les causes.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

BIBLIOGRAFIE

1. Necrasov Olga, *K izuceniu domaşnih i dikih jivotnih ranne-neoliticeskoi kulturi Criş*, An. ştiinţ. Univ. Iaşi, 1961, **VII**, 2.
2. Necrasov Olga, *Sur les restes des faunes subfossiles datant de la culture Starcevo-Criş et la problème de la domestication*, An. ştiinţ. Univ. Iaşi, 1964, s. II, **X**, 1.
3. Necrasov Olga, *Studiul resturilor de faună din aşezarea neolitică de la Radovanu, jud. Ilfov*, Mat. cerc. arheol., 1973, **X**.
4. Necrasov Olga, Bulai Maria, *L'élevage, la chasse et la pêche durant le néolithique roumain*, VIIe Congr. Intern. Sci. Anthrop. et Ethnol., Moscova, 1964.
5. Necrasov Olga, Haimovici S., *Fauna din complexele Boian de lîngă satul Bogata*, Mat. cerc. arheol., 1959, **5**.
6. Necrasov Olga, Haimovici S., *Studiul resturilor de faună neolitică (cultura Hamangia) descoperite în cursul săpăturilor de la Techirghiol*, Mat. cerc. arheol., 1962, **VIII**, 175—185.
7. Necrasov Olga, Haimovici S., *Studiul resturilor de faună descoperite la Traian (Dealul Viei şi Dealul Fîntînilor)*, Mat. cerc. arheol., 1962, **VIII**, 261—266.
8. Necrasov Olga, Ştirbu Maria, *Paleofauna neolitică de la Liubcova (jud. Caraş-Severin) şi unele aspecte ale ocupaţiilor locuitorilor din complexul cultural Vinca-Turdaş*, St. cerc. antropol., 1977, **14**, 11—17.
9. Necrasov Olga, Ştirbu Maria, *Studiul paleofaunei descoperite la Trestiana (Bîrlad) datînd din cultura Criş şi problema creşterii animalelor în neoliticul vechi*, St. cerc. antropol., 1978, **15**, 9—16.
10. Necrasov Olga, Ştirbu Maria, *L'importance de l'élevage dans l'économie primitive des tribus du néolithique ancien de Roumanie*, Ann. roum. Anthrop., 1978, **15**, 15—20.

Universitatea „Al. I. Cuza", Iaşi,
Laboratorul de morfologie şi antropologie

Primit în redacţie la 10 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ACCELERAȚIE ȘI SELECȚIE. OBSERVAȚII ASUPRA DEZVOLTĂRII FIZICE A NOU-NĂSCUTULUI, EFECTUATE PE O PERIOADĂ DE PESTE 25 DE ANI (1950—1978)

DE

TH. ENĂCHESCU, CRISTIANA GLAVCE, AURELIA POPESCU, H. SCHMIDT, O. RUSU S. STAMBLER, EMILIA BULAT și LILIANA DECIU

Atît experiența noastră de cercetare de mai bine de 25 de ani în problemele de creștere și dezvoltare fizică a nou-născutului, cît și constituirea în acest timp a unor serii succesive de nou-născuți provenind de la aceleași populații, grație colaborării neîntrerupte cu colectivul de perinatalogie al Spitalului Polizu, ne-au permis să analizăm desfășurarea procesului de accelerație pe un răstimp mai lung.

MATERIAL ȘI METODĂ

Materialul de studiu este constituit din două serii de nou-născuți în anii 1950/1951 (2) și 1967 (4), băieți și fete, din București, provenind din părinți stabiliți aici de 2—3 generații, și din alte două serii de nou-născuți în anii 1967 (5) și 1977/1978, băieți și fete, provenind din mediul rural al zonei de cîmpie din împrejurimile orașului București.

La rîndul ei, seria rurală din 1977/1978 este și ea împărțită în subseria de nou-născuți provenind din părinți domiciliați în zona rurală și subseria de nou-născuți provenind din aceeași zonă rurală, dar migrați și stabiliți în ultimii ani în București.

Nivelul fizic al dezvoltării a fost apreciat pe baza parametrilor de lungime și greutate, iar conformația pe baza indicilor greutate/lungime^3 (indicele Rohrer) și trunchi/membre inferioare (indicele schelic), calculat de la sst-sy/sy-sol.

Aprecierea dezvoltării generațiilor succesive de nou-născuți s-a făcut prin raportarea la nivelul de dezvoltare al seriilor urbane din București din anii 1950/1951, care au constituit sistemul de referință.

Deoarece în cadrul acestui tip de cercetări diferențele dintre medii — deși existente — pot să nu fie asigurate statistic, au fost reținute numai acele diferențe care se repetă de fiecare dată și în același sens calitativ atît la băieți, cît și la fete.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

REZULTATE ȘI DISCUȚII (tabelul nr. 1, fig. 1)

Față de seriile urbane din 1950/1951, seriile urbane din 1967 aduc un spor accelerativ comun atît pentru băieți, cît și pentru fete, marcat pentru băieți, abia perceptibil pentru fete, confirmîndu-se capacitatea mai redusă de macrosomatizare a fetei în cadrul procesului de accelerație. Dar manifest și pentru băieți, și pentru fete este faptul că macrosomatizarea indusă de accelerație este însoțită de o brahischelizare concomitentă, datorită situației specifice că în accelerația nou-născutului trunchiul se dezvoltă mai mult decît membrele inferioare (4).

După 17 ani, dezvoltarea fizică a nou-născutului rural din 1967 este inferioară — cu excepția lungimii băiatului — aceleia a nou-născutului urban din 1950/1951. În funcție de axul de referință nou-născut 1950/1951, nou-născutul rural din 1967 se înscrie ca o imagine răsturnată față de nou-născutul urban din același an 1967, ca un microsom față de un macrosom. Sub raport conformativ este distinctivă brahischelia puternică a nou-născutului rural, care, în lipsa accelerației, trebuie considerată mai curînd ca o brahischelie de fond a populațiilor rurale.

Cum se prezintă același nou-născut rural după 11 ani, adică în 1978?

Nivelul de dezvoltare fizică progresează; băieții reușesc să depășească nivelul urban 1950/1951 și prin greutate, iar fetele numai prin lungime.

Surprinzător, deși accelerat, adică inclus într-un proces de brahischelizare, acest nou-născut din 1978 este macroschel în comparație cu nou-născutul din 1967. El este, după toate probabilitățile, un leptosom autentic.

În cercetări anterioare asupra specificului ontogenetic al accelerației nou-născutului (4) am arătat că aceasta merge mînă în mînă cu o brahischelizare pe seama dezvoltării mai puternice a trunchiului în comparație cu membrele inferioare și invers în caz de decelerație (6). Situația este asemănătoare și în funcție de durata sarcinii (3).

Tabelul

Parametrii de dezvoltare fizică al nou-născutului din București și din

Parametri	Sex	1950–1951 București			1967 București			1967 rural			seria totală		
		N	X	m	N	X	m	N	X	m	N	X	m
			1			2			3			4	
v — sol	♂	257	506,00	0,11	29	514,90	2,85	32	507,70	2,47	82	507,38	2,03
	♀	241	497,00	0,11	29	498,20	2,65	30	496,10	3,50	77	500,39	1,90
Greutate	♂	255	3339,00	27,55	30	3525,00	55,31	32	3270,00	51,79	81	3352,50	41,32
	♀	240	3212,00	21,30	30	3218,00	56,66	29	2993,00	70,61	75	3211,87	42,60
Indice Rohrer	♂	255	2,55	0,01	30	2,57	0,03	32	2,50	0,03	81	2,57	0,02
	♀	240	2,57	0,01	30	2,57	0,03	30	2,45	0,03	75	2,56	0,03
sst — sy / sy — sol	♂	257	91,60	0,36	29	94,05	1,07	32	94,97	1,02	82	97,57	0,64
	♀	241	92,02	0,34	29	92,88	1,01	30	95,56	0,99	77	93,46	0,67

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

S-a inversat natura procesului accelerativ?

Pentru verificare s-a constituit, pe seama întregii serii de nou-născuți din 1978, un lot de + varianți macroscheli și un alt lot de — varianți brahischeli, constatîndu-se încă o dată că macroschelul este un nou-născut dezavantajat, fiind mai scurt sau cel mult egal cu brahischelul, cu pondere și plenitudine corporală manifest inferioare.

Mai departe, în cadrul procesului de urbanizare, subseria nou-născuților proveniți din părinți rurali migrați la oraș prezintă o accelerație mult mai accentuată, manifestată prin brahischelizare asociată cu lungimi, greutăți și plenitudine corporală mai mari. Așadar, indiferent de tipul conformativ constituțional, fiziologia dezvoltării este aceeași: accelerația grăbește și potențează creșterea, în final rezultînd o macrosomatizare a tipului conformativ de plecare, macroschel sau brahischel.

În aceste condiții, macroschelia nou-născutului rural din 1978, față de brahischelia nou-născutului din 1967, trebuie admisă ca fiind rezultanta unei reorientări a presiunii selective — în condiții de viață ameliorate —, care nu mai elimină în aceeași măsură constituțiile macroschele.

Fără a fi de părerea unor geneticieni ca B. Chiarelli (1), care consideră că procesul de accelerație s-ar datora numai selecției, ce avantajează tipurile leptomorfe mai înalte, și nu și influenței directe a condițiilor de viață ameliorate, care, dacă nu modifică proporțiile corporale, macrosomatizează individul, față de evidența macroschelizării trebuie reținută ipoteza reorientării selective, sprijinită pe următoarele: În mod normal, în condiții de viață mai puțin favorabile, capacitatea de concepție a mamei macroschele este mai mică decît cea a mamei brahischele. Mama brahischelă acumulează mai ușor, chiar în condiții grele, acel minimum de grăsime (16 kg = 144 000 calorii, energie ușor mobilizabilă) necesar asigurării ovulației regulate, implantației embrionului, dezvoltării sarcinii și alăptării

nr. 1

zona rurală din împrejurimile Bucureștiului în perioada 1950 – 1978

1978										2/1 (%)	3/1 (%)	8/3 (%)	7/1 (%)	8/1 (%)
brahischel		macroschel		rural-urbanizat			rural-rural							
N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	m	N	$\bar{X}$	m					
	5		6		7			8						
41	507,88	41	506,76	23	509,61	3,95	41	508,61	2,96	101,76	100,34	100,19	100,71	100,51
40	500,22	37	500,60	21	500,71	3,75	46	500,76	2,54	100,24	99,82	100,94	100,75	100,76
41	3408,33	40	3292,50	23	3456,52	79,44	40	3345,00	60,24	105,57	97,93	102,29	103,52	100,18
40	3278,75	35	3104,00	21	3274,76	79,42	44	3161,82	54,88	100,19	93,18	105,64	101,95	98,44
41	2,59	40	2,53	23	2,61	0,04	40	2,55	0,03	100,78	98,04	102,00	102,35	100,00
40	2,62	35	2,47	21	2,58	0,04	44	2,52	0,03	100,00	94,23	102,86	100,39	98,50
41	99,21	41	89,63	23	95,34	1,20	41	94,30	0,90	102,68	103,68	99,30	104,08	102,95
40	98,00	37	88,44	21	93,82	1,19	46	93,60	0,80	100,94	103,85	97,95	101,96	101,72

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

pe timp de 3 luni. În afară de aceasta, mama macroschelă, leptomorfă, mai emotivă, va fi supusă la mai multe dereglări de ciclu în epoci grele (război). În aceste condiţii, mama brahischelă va lăsa mai mulţi urmaşi. Atunci cînd viaţa se ameliorează, ca în ultimul secol, femeia macroschelă va egala şansele de procreare ale femeii brahischele; în consecinţă, populaţia se va macroscheliza. În acelaşi timp, alte mecanisme complementare, de integrare socială, pot avantaja leptomorful macroschel, rezultînd posibilităţi de sporire a acestei conformaţii constituţionale în ansamblul populaţiei.

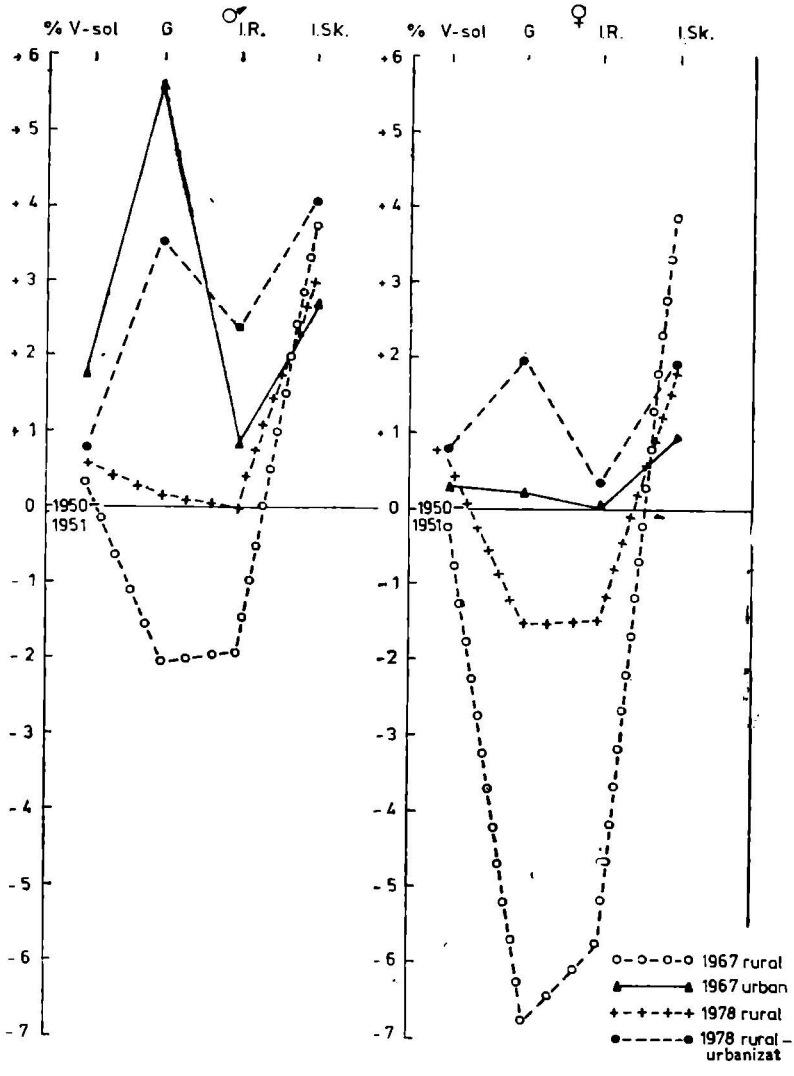

Fig. 1. — Evoluţia dimensională şi conformativă a nou-născutului din Bucureşti şi din zona rurală a împrejurimilor Bucureştiului în perioada 1950—1978.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În **concluzie**, credem că la baza accelerației stau două procese distincte :

— reorientarea presiunii selective, care în condiții de viață ameliorate nu mai elimină sau chiar favorizează apariția tipurilor macroschele leptomorfe înalte ;

— optimizarea dezvoltării individuale, care produce o macrosomatizare atît a tipului leptomorf, cît și a tipului brahimorf.

ACCELERATION AND SELECTION. OBSERVATIONS ON THE PHYSICAL DEVELOPMENT OF THE NEWBORN CARRIED OUT FOR MORE THAN 25 YEARS (1950—1978)

ABSTRACT

The material, collected entirely by the authors form the same population, reveals that acceleration in newborns, is accompanied by brakyskelisation in which case the newborn is longer and weights more. Recently, however (1978) it has been found that acceleration may be accompanied by macroskelisation although, within macroskel series, the physiology of development is the same : the brakyskel newborn is longer and heavier than the macroskel one.

It is concluded that under improved life conditions of acceleration, macroskely is no longer so great a selective handicap and, that is why, it is also better represented, changing the conformational structure of the series.

Concomitantly, acceleration has a direct influence on the conformational type which it macrosomatises, without however, altering its proportions.

BIBLIOGRAFIE

1. Chiarelli B., *Secular trend of the stature : body-constitution interpretation*, Rev. Soc. Anthrop. Yougoslavie, 1978, **15**, 69—75.
2. Enăchescu Th., Pop Suzana, *Dezvoltarea fizică a noului-născut din București*, Probleme de antropologie, 1956, **II**, 147—180.
3. Enăchescu Th., Grințescu-Pop Suzana, Georgescu Vl., Glavce Cristiana, Rusu O., Stambler S., *Contribution à l'étude des relations clinico-anthropométriques du nouveau-né normal, en fonction de la durée de gestation*, Ann. roum. Anthrop., 1968, **5**, 135—145.
4. Enăchescu Th., Grințescu-Pop Suzana, Glavce Cristiana, *The ontogenetic specificity of the acceleration in the newborns physical development*, Ann. roum. Anthrop., 1971, **8**, 27—31.
5. Enăchescu Th., Grințescu-Pop Suzana, Glavce Cristiana, *The level of physical development of the newborns in urban and rural environment and its sexual dimorfism*, Ann. roum. Anthrop., 1973, **10**, 35—41.
6. Pop Suzana, Enăchescu Th., *Contribuție la studiul variabilității conformației corporale a nou-născutului, în funcție de condițiile de dezvoltare*, Probleme de antropologie, 1959, **IV**, 233—244.

Institutul „Dr. V. Babeș",
Laboratorul de antropologie București
și
Maternitatea Polizu

Primit în redacție la 15 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CERCETĂRI SEROLOGICE ÎN CÎTEVA LOCALITĂȚI RURALE DIN ȚARA NOASTRĂ. UTILIZAREA TESTULUI χ^2 CUMULATIV ȘI A TESTULUI F PENTRU CARACTERIZAREA GENETICĂ A POPULAȚIILOR

DE

TATIANA DRĂGHICESCU, SIMONA BERONIADE și RODICA GAGHEȘ

Lucrarea de față are ca scop descrierea particularităților serologice a opt localități rurale, utilizînd pentru testarea echilibrului genetic testul χ^2 cumulativ și indicele de fixare F.

MATERIAL ȘI METODĂ

Am utilizat date privind grupele sistemelor 0AB, MN și Hp la populația satelor Cornereva și Lindenfeld (jud. Caraș-Severin), Castranova (jud. Dolj), Șovarna (jud. Mehedinți) (3), Berevoești (jud. Argeș) (4), Bărbătești (3), Vaideeni Romanii de Sus și Drăgășani (jud. Vîlcea) (1),(2). Dintre acestea, numai populația din Lindenfeld și Drăgășani prezintă un indice crescut de consangvinizare, celelalte fiind panmictice. La prelucrarea materialului am utilizat și testul F, propus în 1965 de Wright (6) pentru analiza sistemelor polimorfice simple, și testul χ^2 cumulativ, propus de Workman și Niswander (5).

REZULTATE

Așa cum reiese din tabelul nr. 1, pentru sistemul 0AB sînt dezechilibrate două localități: Castranova și Drăgășani. La populația din Castranova se observă un procent mare a grupei 0, iar la populația din Drăgășani o creștere mare a grupelor B și 0 și scăderea marcată a grupei A.

Situația sistemului MN este prezentată în tabelul nr. 2, unde dezechilibrul apare la populația din Șovarna și din Lindenfeld. Testul F ne indică, prin valorile sale negative, o adaptabilitate mai mare a heterozigotului MN.

În ceea ce privește sistemul Hp (tabelul nr. 2), testul χ^2 are valori semnificative numai la populația din satul Lindenfeld. Testul F are valori pozitive numai la Castranova și Cornereva.

În tabelul nr. 3 prezentăm valorile $\Sigma\chi^2$ la toate satele cercetate. Remarcăm faptul că valori semnificative se obțin pentru localitățile Castranova, Șovarna, Drăgășani și Lindenfeld.

ST. CERC. ANTROPOL., 1979, T. 16, P. 17–20

2 – c. 1332

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Repartiția grupelor 0AB în cele opt localități cercetate

Localitatea	Nr.	A	B	0	AB	p	q	r	χ^2
Cornereva	384	182 47,40 %	66 17,19 %	115 29,94 %	21 5,47 %	0,3163	0,1217	0,5620	4,13
Castranova	606	253 41,75 %	107 17,66 %	226 37,29 %	20 3,30 %	0,2612	0,1121	0,6267	10,29
Șovarna	502	192 38,25 %	86 17,13 %	201 40,04 %	23 4,58 %	0,2449	0,1157	0,6394	1,54
Bărbătești	815	302 37,06 %	133 16,32 %	348 42,70 %	32 3,92 %	0,2293	0,1076	0,6631	2,82
Berevoești	534	245 45,88 %	85 15,92 %	165 30,90 %	39 7,30 %	0,2169	0,1242	0,5589	0,34
Drăgășani	341	36 10,56 %	133 39,00 %	149 43,70 %	23 6,74 %	0,1709	0,2660	0,5631	20,12
Vaideeni-Romanii de Sus	259	64 24,71 %	92 35,52 %	69 26,64 %	34 13,13 %	0,2104	0,2820	0,5076	0,33
Lindenfeld	165	95 57,58 %	12 7,27 %	49 29,70 %	9 5,45 %	0,3915	0,0657	0,5428	0,05

Tabelul nr. 2

Repartiția grupelor MN și Hp în cele opt localități cercetate

Sistemul MN

Localitatea	Nr.	M	MN	N	m	n	$\chi^2_{(1)}$	F	F^2N
Cornereva	326	82 25,16 %	166 50,92 %	78 23,92 %	0,506	0,494	0,095	−0,0186	0,106
Castranova	269	81 30,11 %	135 50,19 %	53 19,70 %	0,522	0,448	0,044	−0,0145	0,052
Șovarna	502	137 27,29 %	290 57,77 %	75 14,94 %	0,562	0,438	**14,90**	−0,1732	15,34
Bărbătești	525	169 32,19 %	265 50,48 %	91 17,33 %	0,574	0,426	0,516	−0,0321	0,572
Berevoești	277	87 31,41 %	138 49,82 %	52 18,77 %	0,563	0,437	0,032	−0,0124	0,041
Drăgășani	341	144 42,23 %	165 48,39 %	32 9,38 %	0,664	0,336	1,05	−0,0845	2,463
Vaideeni-Romanii de Sus	259	89 34,36 %	130 50,20 %	40 15,44 %	0,595	0,405	0,190	−0,415	0,446
Lindenfeld	165	34 20,61 %	100 60,61 %	31 18,78 %	0,509	0,491	7,24	−0,2127	7,58

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Sistemul Hp

Localitatea	Nr.	Hp 1—1	Hp 2—1	Hp 2—2	Hp^1	Hp^2	χ^2	F	F^2N
Cornereva	351	41 11,92 %	151 43,89 %	159 44,19 %	0,359	0,661	2,59	0,0402	0,562
Castranova	391	53 13,55 %	175 44,76 %	163 41,69 %	0,359	0,641	0,33	0,0274	0,306
Șovarna	115	9 7,82 %	51 44,35 %	55 47,83 %	0,300	0,700	0,31	−0,0559	0,348
Bărbătești	526	62 11,79 %	247 46,96 %	217 41,25 %	0,353	0,647	0,39	−0,0262	0,412
Berevoești	278	23 8,27 %	127 45,68 %	28 46,50 %	0,311	0,689	1,14	−0,067	1,174
Drăgășani	154	39 25,33 %	81 52,60 %	34 22,08 %	0,516	0,484	0,38	−0,532	0,450
Vaideeni-Romanii de Sus	172	3 1,73 %	55 31,80 %	114 65,90 %	0,176	0,824	1,52	−0,1024	1,839
Lindenfeld	129	20 15,50 %	84 62,12 %	25 19,38 %	0,481	0,519	11,47	−0,3042	11,920

Tabelul nr. 3

Valoarea testului χ^2 cumulativ în cele opt localități cercetate

Localitatea	$\Sigma\chi^2$	$\Sigma\nu$	P
Cornereva	6,82	3	~0,10
Castranova	10,67	3	~0,015
Șovarna	16,75	3	<0,01
Bărbătești	3,73	3	~0,30
Berevoești	1,80	3	~0,60
Drăgășani	21,55	3	<0,01
Vaideeni-Romanii de Sus	2,04	3	~0,55
Lindenfeld	18,76	3	<0,01

DISCUȚII

Valorile semnificative ale testului χ^2 cumulativ pentru Lindenfeld și Drăgășani sînt explicabile datorită consangvinizării. Pentru Șovarna, o explicație ar fi că acesta are cinci sate anexe : Pășești, Ohaba, Șovarna de Jos, Șovarna de Sus și Studina, ceea ce mărește mult heterogenitatea

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

populaţiei respective. Mai greu de interpretat este dezechilibrul din Castranova. Dat fiind faptul că aici dezechilibrul se datoreşte sistemului 0AB, ipoteza noastră este că în acest caz au putut interveni doi factori: fertilitatea diferenţială prin incompatibilitatea soţilor pentru acest sistem sau căsătoriile asortative. Ultimul factor ar fi putut determina şi scăderea adaptabilităţii heterozigotului 2--1, probat prin valoarea pozitivă a testului F.

Putem spune deci că testul χ^2 cumulativ este util în cercetările populaţionale, întrucît caracterizează mai bine populaţiile studiate. Evident, aceste rezultate trebuie coroborate cu datele antropologici fizice, cu particularităţile demografice, etnice, etologice.

SEROLOGICAL INVESTIGATIONS IN SOME RURAL LOCALITIES OF ROMANIA. USE OF CUMULATIVE TEST χ^2 AND TEST F FOR GENETICALLY CHARACTERIZING THE POPULATIONS

ABSTRACT

Analysing the variation of three genetic polymorphisms (AB0, MN, Hp) in eight villages from Romania, we have found that two villages differ significantly from the distribution predicated by the Hardy-Weinberg law for AB0 system, another two villages for MN system, and only one village for Hp system.

Utilising χ^2 cumulative test we found the populations unbalanced due to their consanguinity or heterogeneity.

BIBLIOGRAFIE

1. Beroniade S., Drăghicescu T., Aloman S., *Preliminary serological investigations on a group of "rudari"*, Ann. roum. Anthrop., 1974, **11**, 57—62.
2. Beroniade S., Drăghicescu T., Aloman S., *Serological investigation on a group of "rudari" of Drăgăşani — Olt Region*, Ann. roum. Anthrop., 1975, **12**, 63—67.
3. Milcu Şt.-M., Dumitrescu H., *Atlasul antropologic al Olteniei*, Edit. Academiei, Bucureşti, 1968.
4. Tibera-Dumitru M., Constantinescu M., Beroniade S., *Cercetări hemotipologice în două microregiuni din regiunea Argeş*, St. cerc. antropol., 1966, **3**, *1*, 89—95.
5. Workman P.L., Niswander J.D., *Population studies on south-western Indian tribes. II. Local genetic differentiation in the Papago*, Amer. J. hum. Genet., 1970, **22**, *1*, 24—29.
6. Wright S., *The interpretation of population structure by F-statistics with special regard to systems of mating*, Evolution, 1965, **19**, 2.

Institutul „Dr. V. Babeş",
Laboratorul de antropologie Bucureşti

Primit în redacţie la 10 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

DESPRE VARIABILITATEA STATUSULUI SECRETOR SALIVAR (ABH) ÎN ROMÂNIA

DE

SIMONA BERONIADE

Lucrarea de faţă se încadrează în seria de cercetări hemotipologice întreprinse de laboratorul nostru în scopul de a completa datele privitoare la variabilitatea unor grupe sau factori, la redarea repartiţiei acestora pe teritoriul ţării noastre în vederea elaborării Atlasului antropologic al R.S. România.

Proprietatea de secretor, respectiv nesecretor, a indivizilor este ereditară şi sub controlul unei gene *Se* dominante, care a suferit o mutaţie recesivă *se*, în stare homozigotă antrenînd nonsecreţia. Aceste gene sînt independente de genele AB0 şi se află pe cromozomi diferiţi. Cuplul *Se—se* permite sinteza factorului ABH sub formă hidrosolubilă (subiecţi secretori); gena *se* blochează această sinteză în stare homozigotă (subiecţi nesecretori), dar permite în toate cazurile sinteza factorilor liposolubili care rămîn în celulă. Referitor la răspîndirea populaţională a acestui factor, din diverse cercetări (5) se desprinde ideea necesităţii standardizării metodologiei în vederea posibilităţii comparări i rezultatelor privind distribuţia sa.

MATERIAL ŞI METODĂ

Materialul nostru se compune din 23 300 de subiecţi aparţinînd ambelor sexe, originari din diferite localităţi şi zone ale ţării. Parte din material a fost deja publicat (1), (2), (3), (4), (6), (7), (8), (9), (10), iar alte rezultate ale cercetărilor noastre le prezentăm în lucrarea de faţă.

Tabelul nr. 1

Repartiţia factorului ABH pe mari · provincii istorice

Provincii istorice	Nr.	Se %	se %	Se′	se′	SeSe	Sese	sese
Muntenia	6 629	75,73	24,27	5 074	4 926	25,74	49,99	24,27
Moldova	1 229	76,57	23,43	5 160	4 840	26,62	49,95	23,43
Transilvania	10 090	73,68	26,32	4 870	5 130	23,71	49,97	26,32
Banat	644	79,81	20,19	5 507	4 493	30,33	49,48	20,19
Dobrogea	473	75,48	24,52	5 048	4 952	25,48	50,00	24,52

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Repartiția factorului ABH pe județe

Județul	Nr.	Se	se	Se′	se′	SeSe	Sese	sese
Dolj	660	570 86,36 %	90 13,64 %	6 307	3 693	39,78	46,58	13,64
Buzău	1 342	1074 80,03 %	268 19,97 %	5 531	1 469	30,59	49,44	19,97
Mehedinți	1 493	1193 79,91 %	300 20,09 %	5 518	1 482	30,45	49,46	20,09
Gorj	2 082	1663 79,88 %	419 20,12 %	5 514	1 486	30,40	49,48	20,12
Caraș-Severin	644	517 79,81 %	130 20,19 %	5 507	1 493	30,32	49,49	20,19
Alba	1 045	825 78,95 %	220 21,05 %	5 412	1 588	29,29	49,66	21,05
Ilfov	1 494	1156 77,38 %	338 22,62 %	5 244	1 756	27,50	49,88	22,62
Hunedoara	3 252	2508 77,12 %	744 22,88 %	5 217	1 783	27,22	49,90	22,88
Neamț	948	729 76,90 %	219 23,10 %	5 194	1 806	26,98	49,92	23,10
Constanța	292	223 76,37 %	69 23,63 %	5 139	1 861	26,41	49,96	23,63
Brăila	1 039	785 75,55 %	254 24,45 %	5 055	1 945	25,55	49,99	24,45
Vrancea	281	212 75,44 %	69 24,56 %	5 044	1 956	25,44	50,00	24,56
Sibiu	741	551 74,36 %	190 25,64 %	4 936	5 064	24,36	49,99	25,64
Tulcea	181	134 74,03 %	47 25,97 %	4 904	5 096	24,05	49,98	25,97
Prahova	787	576 73,19 %	211 26,81 %	4 822	5 178	23,25	49,94	26,81
Argeș	1 350	990 73,33 %	360 26,67 %	4 836	5 164	23,39	49,94	26,67
Teleorman	617	439 71,15 %	178 28,85 %	4 629	5 371	21,43	49,72	28,85
Brașov	5 052	3350 70,27 %	1502 29,73 %	4 547	5 453	20,68	49,59	29,73

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Determinările au fost efectuate cu seruri anti-H obținute din două tipuri de plante autohtone : *Genista sagittalis* și *Evonymus Europaea*. S-a utilizat metoda inhibiției aglutinării.

REZULTATE

Repartiția feno- și genotipică a factorului secretor ABH este prezentată în tabelul nr. 1, luîndu-se drept criteriu de diviziune marile provincii istorice.

În ceea ce privește repartiția factorului secretor pe marile provincii istorice, constatăm valori practic asemănătoare pentru Moldova, Muntenia și Dobrogea, ceva mai scăzute în Transilvania, pentru ca în Banat și Oltenia aceste valori să atingă un maxim. Referitor la variabilitatea factorului secretor la nivel de județe (tabelul nr. 2), valoarea maximă este întîlnită în județul Dolj (Oltenia), iar cea minimă în județul Brașov (Transilvania).

CONCLUZII

Pe materialul de care dispunem deocamdată și care nu acoperă în întregime teritoriul țării, populația noastră prezintă din punctul de vedere al studiului sistemului secretor o variabilitate a feno- și genotipurilor care o situează în limite normal întîlnite pentru populațiile europene (5).

SUR LA VARIABILITÉ DU STATUS SÉCRÉTEUR SALIVAIRE (ABH) EN ROUMANIE

RÉSUMÉ

Utilisant ses propres données, ainsi que celles qui furent déjà publiées, l'auteur présente la variabilité de la répartition du facteur sécréteur (ABH) suivant les provinces historiques ainsi que la plupart des régions administratives du pays.

BIBLIOGRAFIE

1. Aloman S., Schmidt H., *Cercetări asupra statusului secretor salivar și testului gustativ (PTC) pe Valea Teleajenului*, St. cerc. antropol., 1968, **5**, *1*, 47—54.
2. Beroniade Simona, Gagheș Rodica, Drăghicescu Tatiana, Gagheș A., *Cercetări hemotipologice în județul Caraș-Severin*, St. cerc. antropol., 1977, **14**, 45—48.
3. Beroniade Simona, Drăghicescu Tatiana, *Despre structura hemotipologică a populației unor localități din jud. Brașov*, St. cerc. antropol., 1978, **15**, 65—68.
4. Dumitrescu Maria, Danielescu Maria, Călărașu Elena, Popovici C., *Aspectul hematoseric și secretor*, în *Atlasul complex „Porțile de Fier"*, Edit. Academiei, București, 1973.
5. Race R.R., Sanger R., *Blood groups in man*, Blackwell Sci. Publ., Oxford, 1962.
6. Tibera-Dumitru Maria, *Repartiția grupelor sanguine și a factorilor senzitivi la populația rurală din Țara Hațegului, reg. Hunedoara*, Probl. antropol., 1961, **6**, 83—98.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

7. TIBERA-DUMITRU MARIA, *La fréquence des groupes sanguins, du facteur gustatif (PTC) du système d'haptoglobine dans la région Oltenia de Roumanie*, VIIe Congr. Int. Sci. Anthropol. Ethnol., Moscou, 1964.

8. TIBERA-DUMITRU MARIA, ALOMAN S., *Repartiția grupelor sanguine în cîteva sate din Țara Hațegului și Ținutul Pădurenilor*, Probl. antropol., 1959, **4**, 159—180.

9. TIBERA-DUMITRU MARIA, ALOMAN S., *Cercetări serologice și factorii senzitivi*, în *Cercetări antropologice în Ținutul Pădurenilor, Bătrîna*, Edit. Academiei, București, 1961.

10. TIBERA-DUMITRU MARIA, ALOMAN S., *Frecvența factorilor sanguini și senzitivi*, în *Structura antropologică privită comparativ a satelor Nucșoara și Cîmpu lui Neag*, Edit. Academiei, București, 1966.

Institutul „Dr. V. Babeș",
Laboratorul de antropologie București

Primit în redacție la 15 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

VARIABILITATEA RAPORTULUI STATURO-PONDERAL ÎN LEGĂTURĂ CU REGIMUL ALIMENTAR ÎN DOUĂ POPULAȚII CU CONDIȚII ECOLOGICE DIFERITE

DE

ANA-CEZARINA BĂLTEANU, MARIA-ELENA ROȘCA și ANA ȚARCĂ

Dată fiind strînsa interrelație dintre alimentație și supraponderabilitate, am abordat această problemă în două populații cu condiții ecologice diferite.

MATERIAL ȘI METODĂ

În lucrarea de față au fost luate în studiu două populații care trăiesc în condiții ecologice diferite (satul Murighiol din Delta Dunării și satul Certeze din Depresiunea Oașului), oferind în același timp și tradiții alimentare deosebite.

Pentru studiul regimului alimentar, s-au efectuat la fiecare din cele două sate un număr de anchete familiale (17 în satul Murighiol și 27 în satul Certeze) pe baza răspunsului verbal privind cantitatea și calitatea alimentelor consumate de întreaga familie în decursul unei săptămîni. Menționăm că la anchetele întocmite de noi nu am consemnat cantitatea de alcool consumată, dată fiind relativitatea răspunsului. S-a calculat ulterior cantitatea de trofine și calorii ce revin fiecărui individ în 24 de ore, ținînd seama de coeficienții de consum individual, dați pe vîrstă de tabelele standard ale Ministerului Sănătății.

Raportul staturo-ponderal a fost calculat la un număr de 268 de subiecți în Murighiol și 207 la Certeze, a căror repartiție pe sexe și etape de vîrstă rezultă din tabelele nr. 2 și 3.

S-au utilizat tabelele[1] pentru greutatea medie ideală a adultului, care este calculată în funcție de statură, sex și vîrstă. Distribuția subiecților în funcție de abaterea față de greutatea ideală este prezentată în tabelele nr. 2 și 3. Am considerat ca normale abaterile de $\pm$ 5 kg față de greutatea ideală și ca subponderabilitate și, respectiv, supraponderabilitate abaterile ce depășesc aceste limite.

---

[1] Tabele publicate de Iulian Mincu și Dorina Boboia, preluate din „Society of Actuaries, Build and Blood Pressure study", vol. 1, Chicago, 1959.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

REZULTATE

În cele ce urmează vom reda mai întîi rezultatele obținute din analiza anchetelor alimentare realizate la nivelul fiecărui sat studiat.

Așa cum reiese din tabelul nr. 1, atît la Murighiol, cît și la Certeze s-au obținut valori mai ridicate pentru media aportului caloric față de valorile medii normale date de literatura de specialitate pentru efortul fizic corespunzător ocupațiilor predominante de pescari la Murighiol (3 500 calorii) și, respectiv, forestieri și agricultori la Certeze (4 000 calorii).

Tabelul

Media valorilor individuale zilnice pentru calorii

Satul	Proteine totale	Proteine animale	Proteine vegetale	Lipide totale	Lipide saturate	Lipide nesaturate
Murighiol	159,65	92,77	66,80	192,35	92,64	99,71
Certeze	125,70	55,74	69,08	173,18	107,59	71,67

În privința aportului de trofine în alimentația seriilor studiate de noi, precum și a ponderii lor în consumul caloric (pondere care reflectă un anumit echilibru al trofinelor necesar într-o alimentație rațională), vom trata în cele ce urmează rezultatele obținute pentru proteine, glucide și lipide.

Valorile medii obținute de noi pentru proteinele totale sînt superioare la Murighiol față de Certeze, așa cum reiese din tabelul nr. 1. Aceasta rezultă din consumul lor mai mare la Murighiol (datorat consumului de pește în special) decît la Certeze, consumul de proteine vegetale fiind practic egal la cele două sate studiate. Din acest punct de vedere, alimentația populației din Murighiol se apropie de idealul dat de alimentația rațională: ponderea proteinelor totale din aportul caloric este de 13,7 % față de 13—18 %, iar a proteinelor animale de 58,1 % față de 50—75 %.

În ceea ce privește consumul de lipide totale, se remarcă atît la Murighiol cît și la Certeze un consum sporit, ponderea acestora din consumul caloric fiind în ambele cazuri mai mare decît limita superioară a normalului (la Murighiol 37,1 % și la Certeze 35,4 % față de 20—30 %). Menționăm că la Certeze s-a obținut o valoare mai mare pentru consumul de lipide saturate, datorată în special consumului de slănină și obiceiului de a prepăti alimentele cu grăsimi animale.

Pentru consumul de glucide, Murighiolul nu înregistrează diferențe față de Certeze, așa cum rezultă și din tabelul nr. 1. În ambele cazuri însă, consumul de glucide din rația calorică are o valoare mai scăzută decît valoarea ideală; astfel, la Murighiol s-a obținut 48,0 % și la Certeze 50,48 % față de 60 %, cît reprezintă idealul. Așa cum reiese și din anchetele alimentare, aceasta se datorează nu consumului redus de produse făinoase și zaharoase, ci de legume și fructe.

Variabilitatea raportului staturo-ponderal o vom analiza diferențiat pe cele două sate, pentru a evidenția mai bine deosebirile existente.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Referindu-ne mai întîi la satul Murighiol, la o primă privire asupra valorilor înscrise în tabelele nr. 2 şi 3 se constată existenţa unei frecvente şi accentuate supraponderabilităţi la femei în toate etapele de vîrstă, în timp ce la bărbaţi raportul staturo-ponderal este destul de echilibrat.

Pe ansamblul vîrstelor, o proporţie de 79 % dintre femei se distribuie pe scara excedentelor, în timp ce greutăţi normale deţin numai 19% din ele, iar subponderalele au o frecvenţă abia de 1 %.

Subliniem faptul că supraponderabilitatea este nu numai frecventă, dar şi accentuată, femeile distribuindu-se dispersat pe scara excedentelor,

nr. 1

şi principalele trofine, obţinute la Murighiol şi Certeze

Glucide	Calorii	Prot. totale/ calorii	Prot. anim./ prot. totale	Lipide totale/ calorii	Lipide nesat./ lipide totale	Glucide/ calorii
560,0	4660	13,70	58,10	37,14	51,83	48,06
554,63	4394	11,44	44,34	35,46	41,39	50,48

de la valori moderate (+ 6 — + 10 kg) pînă la cele destul de avansate (+20 — + 25 kg), cu frecvenţe relativ ridicate : 11—24 %; abia după această valoare, începînd cu excedentul de +26—+30 kg, frecvenţa începe să se reducă simţitor, cazurile limită (+51— + 55 kg) întîlnindu-se cu totul excepţional.

Deşi supraponderabilitatea este predominantă la toate etapele de vîrstă (tabelul nr. 2), se remarcă o creştere a sa progresiv cu vîrsta, valoarea maximă (87 %) atingîndu-se la etapa de 50—59 ani, după care are loc o scădere uşoară.

În contrast cu femeile, bărbaţii se distribuie mult mai echilibrat pe scara abaterilor greutăţii (tabelul nr. 3). Pe ansamblul vîrstelor, 41% din subiecţi au greutate normală, 34 % sînt supraponderali şi 23 % subponderali, punîndu-se în evidenţă deci o uşoară tendinţă spre forme excedentare în raport cu cele deficitare.

De asemenea, spre deosebire de femei, amplitudinea abaterilor spre supraponderabilitate se restrînge aici la limita de +11— + 15 kg, restu valorilor excedentare întîlnindu-se mai rar şi nedepăşind 35 kg. În ceea ce priveşte deficitul ponderal prezent la bărbaţi, acesta deţine de obicei un grad moderat (—6— — 15 kg), valorile mai mari întîlnindu-se rar.

Acelaşi aspect al distribuţiei, care reflectă un raport staturo-ponderal echilibrat, cu preponderenţa normalităţii, se regăseşte la fiecare etapă de vîrstă. Se remarcă totuşi un proces de creştere a frecvenţei suprapon derabilităţii pînă la vîrsta de 59 de ani, după care aceasta începe să scadă (valoarea ridicată înregistrată la etapa de 20—29 de ani este posibil datorată numărului mic de subiecţi).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Distribuția femeilor în funcție de abaterile față de greutatea ideală

Abatere (kg)	Murighiol						Certeze					
	20—29 ani	30—39 ani	40—49 ani	50—59 ani	60—69 ani	20—69 ani	20—29 ani	30—39 ani	40—49 ani	50—59 ani	60—69 ani	20—69 ani
	N = 21	N = 26	N = 33	N = 41	N = 38	N = 159	N = 18	N = 29	N = 29	N = 16	N = 10	N = 102
—21——25	—	—	—	—	2,63	0,62	—	—	—	—	—	—
—16——20	—	—	—	—	—	—	—	—	10,34	12,50	—	4,90
—11——15	—	—	—	—	—	—	—	—	3,45	31,25	40,00	9,80
— 6——10	—	—	—	—	2,63	0,62	5,56	31,03	13,79	12,50	10,00	16,67
— 1—— 5	14,29	15,38	3,03	4,88	10,53	8,80	38,89	17,24	34,48	12,50	20,00	25,49
0	—	3,85	—	—	5,26	1,88	11,11	6,90	—	6,25	10,00	5,88
+ 1—+ 5	19,05	3,85	12,12	7,32	5,26	8,80	22,22	31,03	17,24	12,50	20,00	21,57
+ 6—+10	14,29	15,38	9,09	9,76	26,32	15,09	11,11	6,90	10,34	6,25	—	7,84
+11—+15	23,81	26,92	27,27	31,71	13,16	24,52	11,11	—	3,45	6,25	—	3,92
+16—+20	9,52	3,85	12,12	14,63	10,53	10,69	—	3,45	—	—	—	0,98
+21—+25	9,52	19,23	9,09	12,20	7,89	11,32	—	3,45	6,90	—	—	2,94
+26—+30	9,52	3,85	12,12	9,76	5,26	8,17	—	—	—	—	—	—
+31—+35	—	—	6,06	4,88	7,89	4,40	—	—	—	—	—	—
+36—+40	—	3,85	3,03	—	—	1,25	—	—	—	—	—	—
+41—+45	—	3,85	—	2,44	2,63	1,88	—	—	—	—	—	—
+46—+50	—	—	3,03	2,44	—	1,25	—	—	—	—	—	—
+51—+55	—	—	3,03	—	—	0,62	—	—	—	—	—	—
Subponderale												
(—6——25)	—	—	—	—	5,26	1,26	5,56	31,03	27,58	56,25	50,00	31,37
greutate normală												
(—5—+5)	33,33	23,08	15,15	12,20	21,05	19,50	72,22	55,17	51,72	31,25	50,00	52,91
Supraponderale												
(+6—+55)	66,67	76,92	84,85	87,80	73,68	79,25	22,22	13,79	20,69	12,50	—	15,69

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În populaţia din Certeze, tabloul abaterilor de la greutatea ideală apare mult diferit. Astfel, pentru femei se înregistrează un raport staturo-ponderal mai echilibrat pe ansamblul vîrstelor : 52 % din cazuri se situează în limitele normalităţii, 31 % sînt subponderale şi doar 15 % supraponderale. La bărbaţi, raportul este dezechilibrat în sensul subponderabilităţii : 63 % subponderali, 32 % cu greutate normală şi numai 3 % supraponderali.

Urmărindu-se valorile înscrise în tabelul nr. 2, se constată că la femei, care, aşa cum s-a arătat, în majoritate deţin greutăţi normale (52 %), abaterile în cele două sensuri opuse se distribuie astfel : subponderalele, care totalizează o proporţie de 31 %, se situează cu frecvenţe destul de ridicate (16 %, 9 %) nu numai în prima treaptă de deficit (—6——10 kg), dar şi în cea de-a doua (—11——15 kg), după care frecvenţa se reduce la 4 % în categoria următoare, care este de fapt şi limita maximă de variabilitate a deficitului. Referindu-ne la supraponderale, care la Certeze se întîlnesc în proporţie de numai 15 %, remarcăm că majoritatea se grupează în categoria +5 —+ 10 kg, deci un excedent moderat, restul fiind dispersate, cu frecvenţe mult mai mici, pînă la limita de +25 kg.

În ceea ce priveşte variabilitatea cu vîrsta a raportului staturo-ponderal, se semnalează că pînă la etapa de 40—49 ani sînt majoritare greutăţile normale, cu frecvenţe în general apropiate de sub- şi supraponderale, după această etapă producîndu-se o creştere a frecvenţei subponderalelor în deficitul greutăţilor normale şi mai ales al celor supraponderale.

La bărbaţi, din cei 63 % subponderali, majoritatea se distribuie pe primele două trepte de deficit (—6——15 kg) cu valori cuprinse între 26 şi 31 %, restul de 6 % plasîndu-se pînă la limita de — 25 kg. În cadrul normalităţii se înscriu 32 % dintre subiecţi, supraponderalii apărînd în această populaţie doar cu o frecvenţă de 3 % şi nedepăşind treapta de +6—+10 kg.

Aceeaşi distribuţie, cu preponderenţa subponderalilor, se întîlneşte la toate etapele de vîrstă analizate, cu o tendinţă de creştere a frecvenţei de la 40 la 49 de ani, paralel cu scăderea proporţiei greutăţilor lor normale.

CONCLUZII

Din analiza rezultatelor obţinute privind alimentaţia şi raportul stat uro-ponderal la cele două populaţii, se desprind următoarele :

La Murighiol, alimentaţia bogată în lipide şi în proteine animale, cu o valoare calorică mare, care depăşeşte necesarul fiziologic, influenţează în sens negativ raportul staturo-ponderal, mai ales la femei, la care se întîlneşte o frecvenţă mai mare de supraponderale. Existenţa unui grad ridicat de supraponderabilitate la femei este în legătură atît cu regimul alimentar, cît şi cu tipul de ocupaţie, ele fiind în general casnice (56,33 %). Bărbaţii, deşi beneficiază de acelaşi tip de alimentaţie, prin ocupaţiile lor, care necesită un consum caloric sporit (pescuit, exploatarea stufului, agricultură), păstrează un echilibru în raportul staturo-ponderal.

La Certeze, deşi alimentaţia este mai bogată în lipide saturate, iar consumul caloric este aproape egal cu al populaţiei din Murighiol, incidenţa de supraponderabilitate este mult redusă la femei, în timp ce la bărbaţi apare chiar o preponderenţă a deficitului ponderal. Aceasta se datorează mai

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul

Distribuţia bărbaţilor în funcţie de

Abatere (kg)	Murighiol					
	20—29 ani	30—39 ani	40—49 ani	50—59 ani	60—69 ani	20—69 ani
	N = 13	N = 10	N = 27	N = 33	N = 26	N = 109
−21——25	—	—	—	—	—	—
−16——20	—	—	7,41	—	3,85	2,75
−11——15	7,69	10,00	3,70	6,06	3,85	5,50
− 6——10	—	20,00	22,22	15,15	15,38	15,59
− 1—— 5	23,08	50,00	18,52	24,21	23,08	21,77
0	7,69	—	3,70	—	3,85	2,75
+ 1—+ 5	15,38	—	14,81	15,15	15,38	13,76
+ 6—+10	15,38	10,00	11,11	12,12	—	9,17
+11—+15	23,08	10,00	7,41	15,15	15,38	13,76
+16—+20	7,69	—	11,11	3,03	7,69	6,42
+21—+25	—	—	—	6,06	3,85	2,75
+26—+30	—	—	—	3,03	3,85	1,83
+31—+35	—	—	—	—	3,85	0,91
Subponderali (−6——25)	7,69	30,00	33,33	21,21	23,08	23,85
Greutate normală (−5—+5)	46,15	50,00	37,04	39,39	12,31	41,28
Supraponderali (+6—+35)	46,15	20,00	29,63	39,39	4,8343,6	62

ales factorului ocupaţional, care prin consumul caloric sporit elimină excesul ponderal. Astfel, femeile din Certeze sînt în majoritate agricultoare (99 %), iar bărbaţii lucrează în exploatarea forestieră şi agricolă (94 %).

Reiese că tabloul diferit al abaterilor greutăţii în cele două populaţii, la care se remarcă în general un regim alimentar bogat în calorii, se datorează în mare măsură şi factorului ocupaţional, care prin consumul caloric diferit favorizează sau exclude supraponderabilitatea. Este posibil să fie implicaţi însă şi factori de natură genetică sau endocrină.

LA VARIABILITÉ DU RAPPORT STATURO-PONDÉRAL EN CORRÉLATION AVEC LE RÉGIME ALIMENTAIRE CHEZ DEUX POPULATIONS AVEC DES CONDITIONS ÉCOLOGIQUES DIFFÉRENTES

RÉSUMÉ

Les auteurs étudient quelques aspects de la surpondérabilité chez deux populations dont les caracteristiques écologiques ainsi que les particularités occupationnelles sont différentes.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

nr. 3

abaterile față de greutatea ideală

Certeze					
20—29 ani	30—39 ani	40—49 ani	50—59 ani	60—69 ani	20—69 ani
N = 16	N = 25	N = 30	N = 24	N = 10	N = 105
—	—	—	4,17	—	0,95
—	4,00	10,00	—	10,00	4,76
18,75	36,00	26,67	25,00	20,00	26,67
37,50	28,00	20,00	37,50	50,00	31,43
31,25	20,00	36,67	4,17	10,00	21,90
—	—	—	4,17	—	0,95
12,50	8,00	3,33	20,83	—	9,52
—	4,00	3,33	4,17	10,00	3,81
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
56,25	68,00	56,67	66,67	80,00	63,81
43,75	28,00	40,00	29,17	10,00	32,38
—	4,00	3,33	4,17	10,00	3,81

On constate des différences importantes en ce qui concerne la fréquence de la surpondérabilité chez une population du Delta du Danube en comparaison de celle d'une zone sous-montagneuse d'Oaș.

Les différences constatées ne s'expliquent pas par les différences alimentaires, mais plutôt par les différences occupationnelles.

BIBLIOGRAFIE

1. Horvath A., Papp C., Olosz E., *Cercetări statistice privitoare la surplusul ponderal. Corelația dintre greutatea corporală și frecvența hipertensiunii arteriale*, St. cerc. endocrinol., 1965, **16**, *3*, 285—291.
2. Mincu I., Boboia D., *Alimentația rațională a omului sănătos și bolnav*, Edit. medicală, București, 1975.
3. Necrasov O., Antoniu S., Știrbu M., *La variabilité de la trophicité et de l'alimentation*, Ann. roum. Anthrop., 1976, **13**, 11—19.
4. Pavel I., Sidrobici D., Dumitrescu C., *Obezitatea*, Edit. medicală, București, 1967.
5. Ravina A., *Les problèmes actuels de la nutrition. La lutte contre les maladies de la civilisation*, Presse médicale, Octobre 1968, 220—232.
6. Țarcă A., Roșca M.-E., Botezatu D., Sevastru P., *Aspecte de ordin antropologic ale populației din satele Pardina și Partizani (Delta Dunării)*, St. cerc. antropol., 1978, **15**, 31—38.

Centrul de cercetări biologice Iași.
Colectivul de ecologie umană și paleoantropologie

Primit în redacție la 15 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

INFLUENȚA EXCESULUI PONDERAL ASUPRA LIPIDEMIEI ȘI COLESTEROLEMIEI LA CÎTEVA POPULAȚII DIN DELTA DUNĂRII

DE

MARIA ISTRATE, MARIA ROȘCA, CEZARINA BĂLTEANU și GEORGETA MIU

Civilizația modernă, caracterizată printr-o pronunțată tendință spre sedentarism datorită introducerii automatizării în cele mai diverse ramuri ale activității umane, încordarea psihică și consumul tot mai mare de grăsimi, proteine de origine animală și zaharuri rafinate, impune umanității un tribut greu, tradus prin incidența crescută a obezității, aterosclerozei și diabetului zaharat.

Influența greutății corporale, mai precis a excesului ponderal, asupra metabolismului lipidic constituie în ultimele decenii subiectul multor studii. Astfel, Moga și Pitea (9) afirmă că la 40% din subiecții supraponderali metabolismul lipidic este modificat. Williams consideră că tulburările metabolismului lipidic au un rol primordial în obezitate, ateroscleroză și diabet. Autori ca Schrode, Böhl și Sanders au constatat că lipidele totale sînt crescute la supraponderali. Riess găsește la obezi o valoare medie a lipidelor de 8,30 $g^0/_{00}$ față de 7,89 $g^0/_{00}$ la subiecții cu greutate normală. La aceleași concluzii au ajuns și Milcu și Eșanu (7), care la 92% din subiecții cu exces ponderal de peste 20% au găsit lipidemia crescută. Kannel și Orha atestă existența unei strînse corelații între greutatea corporală, tensiunea arterială și nivelul colesterolului. Milcu și Eșanu găsesc colesterolul crescut la 82% din subiecții supraponderali. Pe de altă parte, autori ca Hobson, Moore și Lindholm nu găsesc nici o modificare față de normal a colesterolemiei în obezitate.

În cadrul studiului complex – ecologic, biodemografic și antropologic – al populației din Delta Dunării, s-au efectuat și cercetări de ordin biochimic privind lipidele totale și colesterolul. Dat fiind procentul foarte crescut de subiecți supraponderali testați din punct de vedere biochimic (38,81% bărbați și 73,09% femei), am încercat și noi să vedem care este relația dintre greutatea corporală și cei doi indicatori biochimici analizați.

MATERIAL ȘI METODĂ

Lucrarea de față se referă la cercetările efectuate în satele C.A. Rosetti, Letea, Enisala, Sfîntu Gheorghe, Pardina, Partizani și Murighiol.

ST. CERC. ANTROPOL., 1979, T. 16, P. 33–36.

3–c. 1332

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Lipidele totale au fost dozate prin metoda Chabrol-Charonnat la un număr de 998 de subiecţi (474 bărbaţi şi 524 femei), iar colesterolul prin metoda Huang-Etienne — Etienne modificat la 1 002 subiecţi (478 bărbaţi şi 524 femei).

Pentru aprecierea gradului de deviere de la aşa-zisa greutate ideală, am folosit, ca şi Horvath şi colab. (5), formula Broca. Ca greutate normală am considerat valorile care au deviat cu $\pm$ 5 kg de la greutatea ideală (statura — 100 cm = greutatea în kg), iar supraponderalii i-am împărţit în trei grupe :

— gr. I : devieri în plus de 6—10 kg
— gr. II : devieri în plus de 11—15 kg
— gr. III : devieri în plus de 16—x kg

Am separat subiecţii celor două sexe în două categorii de vîrstă : 30—49 ani şi 50— x ani, eliminînd subiecţii decadei 20—29 ani, la care valorile lipidelor totale şi ale colesterolului variază foarte puţin, iar supraponderabilitatea este mai slab manifestă.

REZULTATE ŞI DISCUŢII

La o primă analiză, făcînd abstracţie de greutatea corporală a subiecţilor, se poate observa că pentru etapa 30—49 ani dimorfismul sexual în ceea ce priveşte nivelele medii ale lipidelor totale şi colesterolului este exprimat prin valori mai mici la femei decît la bărbaţi.

Însă, analizînd sistematic valorile medii obţinute pentru subiecţii cu greutate normală şi pentru cei cu diverse grade de supraponderabilitate, rezultă că pentru această etapă de vîrstă, la bărbaţi, nivelele lipidelor totale şi colesterolului sînt mai crescute la subiecţii cu exces ponderal decît la cei cu greutate normală, fără a exista o perfectă concordanţă între gradul de supraponderabilitate şi nivelul mediu al celor doi indicatori biochimici analizaţi. Faptul că la subiecţii cu un exces ponderal de gr. II nivelele medii ale lipidelor totale şi colesterolului sînt mai scăzute decît la subiecţii cu exces ponderal de gr. I ar confirma constatarea lui Keys că tulburările metabolismului lipidic s-ar manifesta mai puternic în perioada de trecere de la supragreutate la obezitate.

La femei, pentru aceeaşi etapă de vîrstă, excesul ponderal este însoţit de nivele mai crescute ale lipidelor totale şi colesterolului, existînd un paralelism între gradul de supraponderabilitate şi nivelul indicatorilor biochimici analizaţi.

Totodată, trebuie remarcat faptul că în etapa 30—49 ani perturbarea metabolismului lipidic datorită excesului ponderal se manifestă mai puternic la bărbaţi decît la femei. Deci, pînă la vîrsta de 50 de ani influenţa excesului ponderal asupra metabolismului lipidic se reflectă relativ mai slab la femei datorită funcţiei protectoare a hormonilor ovarieni asupra homeostaziei metabolismului lipidic.

După vîrsta de 50 de ani, indiferent de greutatea corporală a subiecţilor analizaţi, dimorfismul sexual se exprimă prin valori ale lipidelor totale şi colesterolului mai mici la bărbaţi decît la femei.

În ceea ce priveşte relaţia dintre greutatea corporală şi indicatorii biochimici analizaţi, pentru etapa 50— x ani, atît la bărbaţi cît şi la

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Valorile medii ale lipidelor totale şi colesterolului, calculate în raport cu supraponderabilitatea

Lipide totale

	Bărbaţi				Femei			
	30—49 ani		50 — x ani		30—49 ani		50 — x ani	
	N	M	N	M	N	M	N	M
Greutate normală	151	6,56	139	7,14	85	6,51	56	7,22
Gr. I	26	7,44	48	7,16	49	6,48	41	7,44
Gr. II	27	7,05	25	7,34	48	6,80	34	7,55
Gr. III	25	7,44	33	7,69	94	6,98	117	8,32
Total supraponderali	78	7,30	106	7,37	191	6,81	192	7,99

Colesterol

Greutate normală	153	1,91	138	2,11	84	1,92	56	2,09
Gr. I	26	2,03	49	2,13	49	1,89	41	2,16
Gr. II	27	1,97	27	2,10	49	1,95	34	2,15
Gr. III	25	2,11	33	2,16	94	2,06	117	2,39
Total supraponderali	78	2,04	109	2,13	192	1,99	192	2,30

femei, subiecţii supraponderali prezintă nivele mai crescute decît cei cu greutate normală, existînd totodată un paralelism între excesul ponderal de diverse grade şi nivelul lipidelor totale şi colesterolului.

Însă, pentru această etapă de vîrstă, influenţa excesului ponderal asupra metabolismului lipidic este mai puternică la femei decît la bărbaţi. Acest fapt ar confirma părerea multor autori privind creşterea fiziologică a lipidelor serice cu vîrsta, mult mai evidentă după menopauză, creştere la care s-ar adăuga şi influenţa excesului ponderal.

CONCLUZII

Din datele expuse de noi în această lucrare s-ar putea trage concluzia că excesul ponderal influenţează metabolismul lipidic în funcţie de sex şi vîrstă.

Pînă la 50 de ani, bărbaţii sînt mai puternic afectaţi, femeile fiind oarecum avantajate datorită rolului protector al hormonilor ovarieni asupra metabolismului lipidic, ceea ce, după mulţi autori, le conferă o relativă „imunitate" faţă de ateroscleroză.

După 50 de ani, influenţa excesului ponderal este mai puternică la femei, relativa lor „imunitate" dispărînd odată cu menopauza.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Indiferent de sex şi vîrstă, influenţa excesului ponderal asupra metabolismului lipidic se manifestă mai puternic în ceea ce priveşte nivelul mediu al lipidelor totale şi mai discret în ceea ce priveşte colesterolul.

L'INFLUENCE DE L'EXCÈS PONDÉRAL SUR LA LIPÉMIE ET LA CHOLESTÉROLÉMIE CHEZ QUELQUES POPULATIONS DU DELTA DU DANUBE

RÉSUMÉ

Les résultats de nos recherches attestent le fait que l'excès pondéral influence d'une manière négative le métabolisme lipidique, ce qui est à l'opposé de toutes les affirmations de Hobson, Moore et Lindholm.

En même temps, il faut signaler que l'excès pondéral manifeste son influence sur le métabolisme lipidique en fonction du sexe et de l'âge : chez les hommes, se sont les jeunes qui sont les plus affectés, tandis que chez les femmes, grâce au rôle protecteur des hormones ovariennes qui se fait sentir jusqu'à la ménopause, ce n'est qu'après l'âge de 50 ans que l'excès pondéral affecte le métabolisme lipidique.

BIBLIOGRAFIE

1. Bornemisza P., Aldica N., Kádár Berta, Feldman I., Ghiaţă Fl., Rozsnyai Ana, Wiesel E., *Contribuţii la studiul interrelaţiilor dintre ateroscleroză, obezitate şi diabet zaharat*, Med. int., 1970, **XXII**, *9*, 1079–1085.
2. Borundel C., Orha I., *Hiperlipidemia ca factor de risc coronarian*, Viaţa med., 1972, **XIX**, *19*, 875–884.
3. Cristescu Maria, Istrate Maria, Bălteanu Cezarina, *La variabilité de la lipidémie et de la cholestérolémie*, Ann. roum. Anthrop., 1976, **13**, 12–27.
4. Dumitrescu C., Mihalache N., Beer E., *Cercetări privind sindromul umoral dislipidemic şi proteinemia în obezitate*, Med. int., 1968, **XX**, *7*, 839–849.
5. Horvath A., Papp C., Olosz E., Maksai I., Hussar I., *Cercetări statistice privitoare la surplusul ponderal. Corelaţia dintre greutatea corporală şi frecvenţa hipertensiunii arteriale*, St. cerc. endocrinol., 1965, **16**, *3*, 285–291.
6. Istrate Maria, Miu Georgeta, Bălteanu Cezarina, *Noi contribuţii privind variabilitatea lipidemiei şi a colesterolemiei în două populaţii din Dobrogea*, St. cerc. antropol., 1977, **14**, 42–55.
7. Milcu Şt., Eşanu C., *Patologia metabolismului lipidic la bolnavii obezi*, St. cerc. endocrinol., 1965, **16**, *3*, 271–277.
8. Moga A., Hărăguş Şt., *Ateroscleroza*, Edit. Acad. R.P.R., Bucureşti, 1963.
9. Moga A., Pitea P., *Obezitatea şi bolile cronice degenerative*, St. cerc. endocrinol., 1965, **16**, *3*, 233–241.
10. Orha I., *Studiul unor factori de risc în apariţia şi dezvoltarea aterosclerozei*, Med. int., 1971, **XXIII**, *3*, 261–273.
11. Popovici D., Stan Ioana, *Patologia vasculară şi hipotiroidia*, St. cerc. endocrinol., 1973, **24**, *1*, 3–17.

Centrul de cercetări biologice Iaşi,
Colectivul de ecologie umană şi paleoantropologie

Primit în redacţie la 15 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE ALE VARIABILITĂȚII HEMOGLOBINEI ÎN TREI COMUNITĂȚI UMANE DIN DELTA DUNĂRII

DE

SILVIA GHIGEA, MARIA ISTRATE și P. SEVASTRU

În ansamblul modificărilor suferite de organism ca urmare a procesului de adaptare la condiții ecologice diferite se înscriu și modificările de ordin hematologic.

Plecînd de la acest considerent, în lucrarea de față ne-am propus analiza variabilității hemoglobinei la populația a trei sate situate în perimetrul deltaic: Sfîntu Gheorghe, Pardina și Partizani. Pentru comparație am utilizat și datele obținute de M. Cristescu și colaboratori la populația satului Chilia Veche, situat de asemenea în Delta Dunării.

De remarcat că, deși amplasate în același context geoclimatic, sub aspect ocupațional (îndeosebi al populației masculine) cele patru colectivități se deosebesc între ele.

Populația satului Sfîntu Gheorghe este o populație în exclusivitate de pescari. În populația satelor Pardina și Partizani, ponderea o dețin în proporții aproximativ egale pescarii și muncitorii, agricultorii reprezentînd un număr mai mic. Spre deosebire de acestea, în populația satului Chilia Veche cel mai mare număr revine agricultorilor, pescarii și muncitorii deținînd un număr mic.

METODĂ ȘI MATERIAL DE LUCRU

Hemoglobina a fost dozată cu ajutorul hemoglobinometrului Sahly la un număr de 719 subiecți (360 bărbați și 359 femei). Prelucrarea statistică a datelor a fost făcută pe sexe, iar în cadrul acestora pe decade de vîrstă.

REZULTATE

Valorile medii ale hemoglobinei, obținute pe sexe și etape de vîrstă actuală, le-am înscris în tabelul nr. 1, din care se relevă următoarele:

— Prin valorile medii ale hemoglobinei, cele trei colectivități studiate de noi se înscriu în limitele de normalitate admise de diverși autori.

— Nivelul mediu de hemoglobină este în cadrul tuturor etapelor de vîrstă superior la bărbați în raport cu femeile, dimorfismul sexual fiind însă în primele două etape de vîrstă considerate de noi (20—29 ani, 30—39 ani) mai pronunțat decît în etapele următoare.

ST. CERC. ANTROPOL., 1979, T. 16, P. 37—40

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Valorile medii ale hemoglobinei pe decade de vîrstă şi pe sexe

Decada de vîrstă (ani)	Bărbaţi				Femei			
	Sfîntu Gheorghe	Pardina	Partizani	Chilia Veche	Sfîntu Gheorghe	Pardina	Partizani	Chilia Veche
20—29	15,41	15,28	15,25	15,19	14,42	14,65	14,57	13,96
30—39	15,86	15,68	15,35	15,66	14,26	14,26	13,77	13,92
40—49	15,41	15,01	14,91	14,50	14,75	14,75	14,05	13,84
50—59	15,24	14,83	14,30	13,75	14,80	14,15	13,81	13,28
60—69	14,84	13,70	13,65	13,54	14,08	13,58	13,45	13,27
70—x	14,04	13,13	13,20	13,01	13,50	13,25	13,33	13,17
20—59	15,74	15,33	14,73	14,53	14,61	14,46	13,96	13,74

— Cu vîrsta, valoarea medie a hemoglobinei scade, diminuarea fiind, aşa cum arată procentul realizat în etapa 60—69 ani, în raport cu valoarea medie a decadei 20—29 ani (tabelul nr. 2), mai accentuată la bărbaţi decît la femei, fapt care a dus, după cum am văzut, la atenuarea dimorfis-

Tabelul nr. 2

Procentul de hemoglobină realizat în etapa 60—69 ani în raport cu etapa 20—29 ani

Bărbaţi				Femei			
Sfîntu Gheorghe	Pardina	Partizani	Chilia Veche	Sfîntu Gheorghe	Pardina	Partizani	Chilia Veche
96,30	89,83	89,33	89,13	97,64	92,69	92,31	95,05

mului sexual la vîrstele mai mari. Diferenţe între sexe se remarcă şi în ceea ce priveşte evoluţia de la o etapă de vîrstă la alta. Astfel, la bărbaţi nivelul maxim de hemoglobină este atins în etapa 30—39 ani, după care, începînd cu etapa următoare (40—49 ani), valoarea medie a hemoglobinei scade treptat.

Contrar bărbaţilor, la femei nivelul maxim de hemoglobină nu corespunde etapei 30—39 ani, ci etapei 20—29 ani, în etapa 30—39 ani femeile înregistrînd chiar o uşoară scădere faţă de etapa anterioară. De asemenea, în etapa 40—49 ani, cînd, aşa cum am văzut, la bărbaţi s-a produs o diminuare a valorii medii a hemoglobinei, la femei se înregistrează, dimpotrivă, o uşoară creştere faţă de etapa anterioară, nivelul hemoglobinei scăzînd apoi treptat în etapele următoare.

Procedînd în continuare la o analiză comparativă, în cadrul aceluiaşi sex, a valorilor medii de hemoglobină obţinute în cele patru colectivităţi, remarcăm că cele mai mari valori aparţin, atît pentru eşantionul 20—59 ani, cît şi pentru diferitele etape de vîrstă, populaţiei satului Sfîntu Gheorghe. Pe locul secund se plasează populaţia satului Pardina, urmată de cea a satului Partizani, cele mai mici valori aparţinînd populaţiei satului Chilia Veche.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Diferențe între colectivități se remarcă și în ceea ce privește amploarea diminuării cu vîrsta. Astfel, așa cum indică procentul de hemoglobină realizat în etapa 60—69 ani în raport cu etapa 20—29 ani (tabelul nr. 2), cea mai slabă diminuare se înregistrează la bărbații din Sfîntu Gheorghe, urmați de cei din Pardina și Partizani, iar cea mai amplă diminuare la bărbații din Chilia Veche. Situația diferă oarecum în cadrul seriilor de femei, la care cea mai slabă reducere cu vîrsta este prezentă, ca și la bărbați, în satul Sfîntu Gheorghe, locul secund fiind însă ocupat de femeile din satul Chilia Veche, urmate de cele din Pardina și Partizani (tabelul nr. 2).

Dată fiind amplasarea celor patru colectivități în același cadru geoclimatic, singurele explicații posibile ale comportamentului diferit din punctul de vedere al acestui parametru hematologic rămîn cele de ordin ocupațional și alimentar, primele — spunem noi — avînd un rol preponderent în cazul de față. În acest sens pledează faptul că diferențele (luînd în considerație valorile medii ale hemoglobinei pentru eșantionul 20—59 ani) sînt mai marcate între seriile de bărbați — mai diversificați sub aspect profesional — decît între seriile de femei. De asemenea, urmărind în cadrul aceleiași colectivități și al aceluiași eșantion (20—59 ani) diferențele dintre sexe, asemănătoare sub aspect alimentar, constatăm că cel mai accentuat dimorfism sexual este prezent în populația satului Sfîntu Gheorghe, unde bărbații sînt aproape în totalitate pescari, iar cel mai slab dimorfism la populația satului Chilia Veche, unde, așa cum am văzut, ponderea o dețin agricultorii, profesiune exercitată în aceeași măsură de bărbați și de femei.

În sfera ocupațională a populațiilor studiate, profesiunea de pescar, prin specificul ei, este profesiunea cu cea mai intensă activitate musculară, cu cele mai intense arderi în organism și deci cu cel mai intens consum de oxigen, a cărui asigurare presupune, pe lîngă o bună activitate respiratorie, și o cantitate crescută de pigment respirator. Aceasta face ca profesiunea de pescar să fie inclusă în categoria activităților favorizante atît ale nivelului mediu crescut de hemoglobină, cît și ale unei involuții mai slabe cu vîrsta, aspect bine ilustrat în cadrul seriilor noastre la populația masculină a satului Sfîntu Gheorghe.

CONCLUZII

1. Prin valorile medii ale hemoglobinei, cele trei colectivități studiate de noi se înscriu în limitele de normalitate admise de diverși autori (Berceanu 13 $\pm$ 2 femei, 15 $\pm$ 2 bărbați). Aspectul este valabil atît pentru eșantionul 20—59 ani, cît și pentru diversele etape de vîrstă actuală.

2. Valorile medii ale hemoglobinei sînt în toate populațiile superioare la bărbați în raport cu femeile, dimorfismul sexual fiind însă mai pronunțat la vîrstele tinere și mai puțin accentuat la vîrstele mari.

3. Cu vîrsta, nivelul hemoglobinei scade în toate colectivitățile atît la bărbați cît și la femei, amploarea diminuării fiind însă la bărbați mai mare decît la femei, fapt care a dus la diminuarea dimorfismului sexual la vîrstele mari.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

4. În cadrul colectivităţilor, cele mai mari valori medii ale hemoglobinei (atît pentru eşantionul 20—59 ani, cît şi pentru diferitele etape de vîrstă) aparţin populaţiei satului Sfîntu Gheorghe, urmată, în ordine, de cea a satelor Pardina şi Partizani, iar cele mai mici valori aparţin populaţiei satului Chilia Veche.

5. Colectivităţile la care în sfera ocupaţională pescuitul ocupă o pondere mai mare (Sfîntu Gheorghe) au şi valori medii ale hemoglobinei superioare în raport cu colectivităţile în care agricultura este ocupaţia de bază (Chilia Veche).

6. Variabilitatea parametrului studiat este strins dependentă de sex, de vîrstă şi de alţi factori, printre care factorul ocupaţional şi alimentar au un rol important. Aceste aspecte trebuie luate în consideraţie în delimitarea normalului de patologic.

ASPECTS DE LA VARIABILITÉ DE L'HÉMOGLOBINE DANS TROIS COMMUNAUTÉS HUMAINES DU DELTA DU DANUBE

RÉSUMÉ

L'étude de la variabilité de l'hémoglobine dans trois populations, du Delta du Danube (villages Sfîntu Gheorghe, Pardina et Partizani), en comparaison de Chilia Veche — étudiée par M. Cristescu et collab.—, met en évidence la dépendance de ce caractère non seulement du sexe et de l'âge, mais aussi des facteurs nutritionnels et professionnels. En effet, chez les collectivités où la pêche constitue l'occupation principale, ou au moins une occupation importante, et dont le régime alimentaire est riche en protéines (dû à la consommation du poisson), la valeur moyenne de l'hémoglobine est plus élevée que chez une population éminemment agricole (Chilia Veche) et son involution avec l'âge est moins accentuée.

BIBLIOGRAFIE

1. Berceanu Ştefan, *Hematologie clinică*, Edit. medicală, Bucureşti, 1977.
2. Beroniade S., *Contribuţii la studiul unor constante hematologice determinate pe un lot de muncitori forestieri din microregiunea Valea Brătiei-Argeş*, St. cerc. antropol., 1966, **3**, 189—199.
3. Cristescu M., Bălteanu C., Istrate M., *Aspects de variabilité de l'hémoglobine et de l'hématocrite dans deux collectivités humaines*, Ann. roum. Anthrop., 1977, **14**, 39—35.
4. Păunescu-Podeanu Al., *Ghid de date biologice normale şi patologice*, Edit. medicală, Bucureşti, 1962.

Centrul de cercetări biologice Iaşi,
Colectivul de ecologie umană şi paleoantropologie

Primit în redacţie la 15 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

DATE PRIVIND EVOLUȚIA MORTALITĂȚII ÎN CÎTEVA POPULAȚII DIN DELTA DUNĂRII

DE

P. SEVASTRU, GEORGETA MIU și SILVIA GHIGEA

Analiza retrospectivă a mortalității în cîteva populații din Delta Dunării evidențiază evoluția în timp a acestui fenomen cu numeroase implicații socio-economice.

Tabelul nr. 1 prezintă datele rezumative privind mortalitatea pe sexe și grupe de vîrstă, exprimată în procente, pe perioade calendaristice decenale. Din datele înscrise în tabele se evidențiază puternica reducere a proporției deceselor înregistrate la grupa de vîrstă 0—4 ani cu cît perioada de timp este mai recentă, fenomen constatat, fără excepție, la toate populațiile studiate. La Letea, spre exemplu, 71,25% din totalul deceselor la sexul masculin și 70,50% din decesele la sexul feminin erau, în perioada 1897—1905, survenite între 0 și 4 ani. La același sat, proporția deceselor între 0 și 4 ani este pentru perioada 1966—1974 de 18,18% la sexul masculin și de 6,06% la sexul feminin. Pentru această ultimă perioadă, la C.A. Rosetti nu se înregistrează nici un deces între 0 și 20 de ani la sexul feminin și numai 5,26% la sexul masculin. La același sat, pentru aceeași perioadă, la vîrstele superioare (65 — x ani) se includ 83,33% din decesele sexului feminin, în contrast cu perioada 1897—1905, cînd doar 8,51% din decesele femeilor aveau loc după vîrsta de 65 de ani, centrul de greutate al frecvenței deceselor fiind sub vîrsta de 5 ani. Se observă, de asemenea, evoluția descendentă în timp a mortalității la grupa de vîrstă 5—19 ani.

Mortalitatea la vîrste între 20 și 59 de ani variază puțin de la un sat la altul, iar variațiile în timp sînt aleatorii. Decesele la vîrste cuprinse între 60 și 65 și 65 — x ani au o pondere cu atît mai mare cu cît perioada de timp analizată este mai recentă. Subliniem faptul că, dacă pentru perioadele vechi centrul de greutate al deceselor se plasa sub vîrsta de 20 de ani sau, așa cum s-a arătat, chiar sub vîrsta de 5 ani, în ultimele două decenii tinde să se plaseze deasupra vîrstei de 65 de ani, uneori decesele la categoria de vîrstă 65 — x ani predominînd cu evidentă majoritate.

Deosebit de semnificativ este și faptul că, pentru perioadele vechi, din totalul deceselor la grupa 0—4 ani, cele mai multe surveneau pînă la împlinirea vîrstei de un an, mortalitatea infantilă avînd pentru acele perioade valori neobișnuit de ridicate. La Chilia Veche, spre exemplu, de la valoarea de 163,26‰ a indicelui mortalității infantile în perioada 1936—1945 se ajunge la 25,64‰ în perioada 1966—1977, iar la C.A. Rosetti de la 100,8‰ între anii 1931 și 1955 s-a ajuns la 16,1‰ între anii 1967 și 1974.

ST. CERC. ANTROPOL., 1979, T. 16, P. 41—44

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Mortalitatea pe sexe și grupe de vîrstă

LETEA

Perioada	Sexul	Total decese (N)	Frecvența deceselor pe grupe de vîrstă (%) ani: 0—4	5—19	20—59	60—64	65 — x
1897—1905	B	80	71,25	8,75	7,50	—	12,50
	F	78	70,50	11,53	8,97	—	8,96
1906—1915	B	89	68,53	7,86	11,23	1,12	11,22
	F	92	60,86	4,34	15,21	2,17	17,38
1916—1925	B	81	53,08	13,58	12,34	4,93	16,04
	F	87	48,27	11,49	24,13	1,14	14,93
1926—1935	B	106	46,22	5,66	24,52	2,83	20,76
	F	95	58,93	4,21	17,89	2,10	16,83
1936—1945	B	93	37,62	9,67	24,73	8,60	19,34
	F	79	41,76	6,32	30,37	1,26	20,24
1946—1955	B	67	47,75	2,98	19,40	1,49	28,35
	F	64	37,50	9,37	18,75	3,12	31,24
1956—1965	B	43	27,90	2,32	23,25	9,30	36,20
	F	41	19,51	4,87	9,75	—	65,85
1966—1974	B	33	18,18	3,03	9,09	9,09	58,60
	F	33	6,06	3,03	9,09	12,12	69,69

PARDINA

1926—1935	B	32	53,12	9,37	15,62	3,30	18,75
	F	28	57,14	14,28	10,71	3,57	14,28
1936—1945	B	39	43,59	15,38	17,95	5,13	17,95
	F	27	51,85	11,11	25,93	—	11,11
1946—1955	B	41	46,34	2,44	14,63	9,75	26,83
	F	37	62,16	2,70	21,62	2,70	10,81
1956—1965	B	32	37,50	6,26	21,62	—	34,37
	F	24	37,50	—	21,87	20,83	29,16
1966—1975	B	32	3,13	6,25	12,50	6,25	34,37
	F	24	4,17	—	25,00	—	70,83

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr 1 (continuare)

C.A. ROSETTI

Perioada	Sexul	Total decese (N)	Frecvența deceselor pe grupe de vîrstă (%) ani:				
			0—4	5—19	20—59	60—64	65—x
1897—1905	B	54	55,55	16,66	14,81	3,70	9,25
	F	47	63,82	14,89	12,76	—	8,51
1906—1915	B	74	58,10	8,10	8,10	—	25,66
	F	45	64,44	13,33	6,66	2,22	15,55
1916—1925	B	63	53,96	6,34	11,28	1,58	23,80
	F	48	47,90	10,41	16,66	—	25,00
1926—1935	B	38	52,62	7,89	15,78	—	23,67
	F	30	36,66	10,00	23,33	—	30,00
1936—1945	B	43	32,55	9,30	48,63	—	9,30
	F	42	47,61	11,90	19,04	2,38	19,04
1946—1955	B	33	54,54	3,03	6,06	3,03	33,33
	F	46	26,08	2,17	23,91	6,52	41,30
1956—1965	B	22	13,63	—	9,09	13,63	63,63
	F	14	7,14	—	7,14	—	85,70
1966—1974	B	19	5,26	—	15,78	10,52	68,41
	F	12	—	—	8,33	8,33	83,33

MURIGHIOL

1919—1928	B	150	47,33	13,34	19,33	1,33	18,67
	F	108	51,85	8,34	17,10	5,56	16,88
1929—1938	B	159	52,20	10,69	19,50	0,63	16,97
	F	137	56,93	8,03	20,44	—	14,60
1939—1948	B	208	37,98	5,76	22,11	7,21	26,90
	F	197	31,47	9,14	19,76	9,14	30,46
1949—1958	B	74	25,68	8,11	39,19	2,70	24,33
	F	76	40,79	5,27	19,75	3,95	30,26
1959—1968	B	65	6,15	6,16	21,55	12,31	63,84
	F	75	12,00	—	18,67	4,00	65,33
1969—1977	B	122	5,74	4,10	27,18	8,20	54,12
	F	111	7,21	2,70	13,51	4,50	72,07

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Reducerea masivă a mortalităţii infantile, ca şi a celei generale, se evidenţiază puternic în ultimele două decenii, ca urmare a ameliorării condiţiilor de viaţă şi a progreselor înregistrate în asigurarea asistenţei medicale. În consecinţă, asistăm la o creştere explozivă a vîrstei medii de deces. Astfel, faţă de deceniul 1946—1955, în ultimul deceniu se ajunge la o durată medie de viaţă cu circa 25—30 de ani mai mare, vîrsta medie de deces fiind cuprinsă în prezent la populaţiile de care ne ocupăm între 60 şi 75 de ani, cu valori mai ridicate la sexul feminin faţă de cel masculin, diferenţiate de la o comunitate la alta.

Prezentarea mai amănunţită a evoluţiei vîrstei medii de deces se va face într-o lucrare ulterioară.

DONNÉES SUR L'ÉVOLUTION DE LA MORTALITÉ DANS QUELQUES POPULATIONS DU DELTA DU DANUBE

RÉSUMÉ

L'analyse de l'évolution de la mortalité dans quelques populations du Delta du Danube met en évidence la réduction progressive de la fréquence des décès aux âges jeunes et très jeunes et l'accroissement correspondant de la fréquence des décès aux âges élevées. Par conséquent, il y a une augmentation considérable de l'âge moyen de décès, effet de l'amélioration des conditions de vie et, spécialement, d'une meilleure assistance médicale.

BIBLIOGRAFIE

1. Cristescu M., Botezatu Dan, Roşca M.-E., Bălteanu C., Ghigea S., Miu G., Sevastru P., *Aspecte demografice la populaţia din Crişan*, St. cerc. antropol., 1975, **12**, 19—23.
2. Roşca M.-E., Sevastru P., Tudose O., *Aspecte demografice într-o populaţie endogamă din Ţara Oaşului*, St. cerc. antropol., 1976, **13**, 37—41.
3. Sevastru P., Ghigea S., *Aspecte demografice privind două comunităţi din Dobrogea*, St. cerc. antropol., 1977, **14**, 54—58.

Centrul de cercetări biologice Iaşi,
Colectivul de ecologie umană şi paleoantropologie

Primit în redacţie la 15 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE DEMOGRAFICE ÎNTR-UN SAT DIN JUDEȚUL BIHOR ÎN PERIOADA 1895—1978 (I)

DE

IOANA POPOVICI și MARIA VLĂDESCU

Studiul principalilor indicatori demografici ai populației satului Sînnicolau de Beiuș, jud. Bihor, face parte din cercetarea complexă, inițiată de noi în microregiune. Ne-am oprit asupra acestui sat din mai multe motive : vechimea așezării, numărul mic al locuitorilor și al copiilor, frecvența mare a cîtorva nume de familii existente în sat de mai multe secole.

Datele au fost colectate pe baza unor anchete familiale și din registrele de stare civilă ale comunelor Șoimi și Suplacu de Tinca în anii 1977—1978. Pentru o mai bună înțelegere a evoluției relațiilor existente între fenomenele demografice și cele antropologice, am grupat materialul adunat în trei perioade a cîte 25 de ani, corespunzătoare atît duratei aproximative a unei generații, cît și unor etape istorice și social-politice diferite : I. 1895—1919 ; II. 1920—1944 ; III. 1945—1969, la care am adăugat și următorii opt ani (perioada a IV-a) : 1970—1978, marcați prin importante modificări în mișcarea populației.

În această lucrare prezentăm rezultatele obținute cu privire la dinamica natalității și a mortalității, urmînd ca ceilalți parametri demografici, căsătoria și migrația, să facă obiectul unui alt studiu.

În **dinamica natalității** se constată o tendință de descreștere continuă, cu ușoare fluctuații ascendente, mai ales după formarea statului național unitar român. Înaintea și în timpul celui de-al doilea război mondial, scăderea natalității se accentuează, înregistrîndu-se o slabă redresare după 1944.

Emigrarea selectivă din ultima vreme, compensată în parte prin imigrare, se numără printre factorii care duc la diminuarea populației de vîrstă tînără și, în consecință, la scăderea natalității.

Natalitatea crescută înregistrată la începutul secolului contracarează mortalitatea infantilă ridicată. Se observă totuși că tendința scăderii natalității s-a instalat înaintea scăderii mortalității infantile (tabelul nr. 1).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Dinamica natalităţii şi a mortalităţii infantile

Perioada	Natalitate şi mortalitate infantilă/nr. căsătorii — media		Indice mortalitate infantilă %
I	6,20	1,02	16,69
II	4,02	0,65	16,27
III	2,17	0,49	17,90
IV	1,56	0,04	2,77

Dinamica mortalităţii la Sînnicolau de Beiuş corespunde tabloului general din ţara noastră în etapele respective. În prima perioadă se constată o puternică mortalitate infantilă (0—1 an) şi în grupa de vîrstă mică, unde 50% din morţi sînt copii sub 5 ani; 60% din totalul celor decedaţi nu ating vîrsta procreării. În etapa următoare, între cele două

Tabelul

Mortalitatea pe grupe

Vîrsta (ani)	I				II			
	bărbaţi		femei		bărbaţi		femei	
	N	%	N	%	N	%	N	%
0—1	37	24,34	45	27,78	31	26,95	24	27,28
1—4	34	22,37	38	23,40	11	9,56	11	12,51
5—9	13	8,55	12	7,41	—		2	2,27
10—14	4	2,63	4	2,47	4	3,48	2	2,27
15—19	2	1,31	3	1,85	3	2,60	2	2,27
20—39	14	9,21	12	7,41	15	13,06	10	11,35
40—59	23	15,11	22	13,58	15	13,06	7	7,95
60—x	25	16,45	26	16,01	36	31,29	30	34,09

războaie, frecvenţa mortalităţii apare oarecum ameliorată. Deşi numărul celor decedaţi în primul an de viaţă rămîne ridicat, chiar uşor crescut faţă de prima etapă (de la 26 la 27%), mortalitatea în grupa copiilor (pînă la 15 ani) scade de la aproximativ 60 la 40%, ceea ce ar putea însemna, credem noi, o mai mare rezistenţă la boli infecţioase, datorită unei situaţii ceva mai bune a ţărănimii din Transilvania după 1919. În urma celui de-al doilea război mondial, mortalitatea infantilă continuă a fi tot ridicată, o importantă modificare observîndu-se, ca şi la natalitate, în jurul anilor '60. Subliniem că în ultimii zece ani s-a înregistrat

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

un singur caz de deces în grupa 0—1 an, consecință a îmbunătățirii asistenței medicale în țara noastră. Transformări mari se constată și în mortalitatea adulților, mai ales la grupele de vîrstă înaintată. Dacă la începutul intervalului cercetat numai circa 16% dintre decedați depășeau 60 de ani, durata vieții crește treptat, astfel încît în ultimii 8 ani peste 80% din totalul celor morți depășesc această vîrstă. Cu excepția primei etape, frecvența mortalității în această grupă de vîrstă este întotdeauna mai ridicată la femei decît la bărbați (tabelul nr. 2). În ultima vreme, procentul de decese crescut la vîrsta înaintată este, bineînțeles, consecința scăderii importante a mortalității în grupele tinere, reducere accentuată și de emigrarea selectivă. Cauzele care au dus la creșterea impresionantă a speranței de viață sînt de ordin socio-cultural, populația bucurîndu-se azi de un standard de viață ridicat (tabelul nr. 3).

În ceea ce privește cauzele mortalității în trecut, le vom prezenta așa cum apar în registrele de stare civilă : majoritatea copiilor mureau de

nr. 2

de vîrstă

III				IV			
bărbați		femei		bărbați		femei	
N	%	N	%	N	%	N	%
16	21,91	20	24,39	1	3,58	—	
6	8,23	1	1,22	—		—	
2	2,74	1	1,22	—		—	
—		—		—		—	
—		2	2,44	—		—	
6	8,95	5	7,31	1	3,58	—	
8	10,95	6	7,31	6	21,42	1	6,25
35	47,94	46	56,10	20	71,42	15	93,75

Tabelul nr. 3

Speranța de viață la naștere

Perioada	Sexul	e_0	Perioada	Sexul	e_0
I	B	29,38	I	F	27,10
II	B	40,62	II	F	39,30
III	B	52,60	III	F	55,00
IV	B	72,69	IV	F	75,18

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

„slăbiciune la naștere" sau de „bolile copilăriei"; apare însă și un procent însemnat de boli pulmonare în grupa copiilor sub 14 ani (18%). De asemenea, principalele cauze ale mortalității adulților pînă în 1930 — cînd în registre se întrerupe specificarea bolii — sînt „aprinderile de plămîni" sau TBC pulmonar (peste 50%), în timp ce bătrînii mureau mai ales de „slăbiciune generală" sau de „senilitate". G. Banu (1) subliniază că „termeni vag definiți ca debilitate congenitală sau senilitate relevă puternic atît defectuozitățile factorilor de organizare sanitară, cît și deficiența terenului". Între 1951 și 1977, frecvența mortalității adulților prin boli pulmonare scade de la 50 la 13,45%, majoritatea celor decedați în acest interval suferind de inimă sau boli circulatorii.

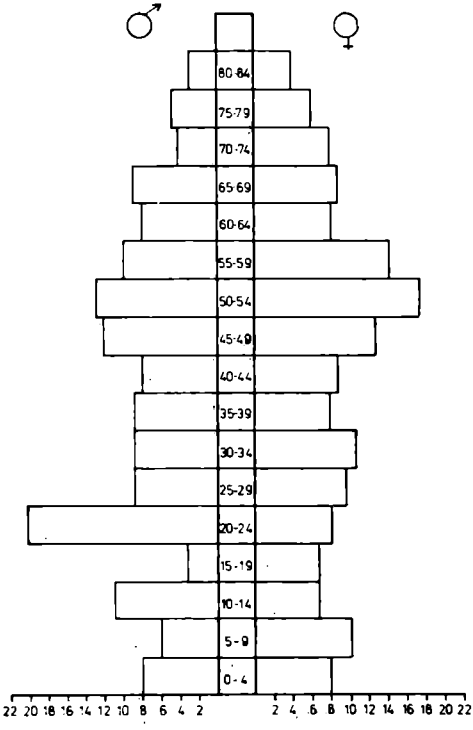

Fig. 1. — Structura populației de la Sînnicolau de Beiuș după sex și grupe de vîrstă în luna iulie 1978.

În concluzie, constatăm că mișcarea populației la Sînnicolau de Beiuș se realizează de la finele secolului trecut pînă recent îndeosebi prin dinamica natalității și a mortalității, abia în ultimul deceniu crescînd ponderea migrației. Apariția factorului mortalitate la vîrste din ce în ce mai mari modifică durata de viață în timp, longevitatea fiind crescută și prin scăderea natalității.

Astăzi, populația satului numără 306 locuitori: 147 de bărbați și 159 de femei. Subliniem apariția unui decalaj al sexelor la vîrsta căsătoriei, cu un mare excedent de bărbați în grupa 20—24 ani, majoritatea fiind necăsătoriți, în serviciul militar sau navetiști (fig. 1).

Din punctul de vedere al natalității, satul nu prezintă caracteristicile unei comunități agricole cooperativizate, ci mai curînd un aspect demografic urban, indicii natalității brute și ai fertilității (15—49 ani) fiind în 1977 16,34 și, respectiv, 80,64% (2), (3), (4).

Reducerea mortalității în grupele de vîrstă tînără, ca și procesul de descreștere a natalității, datorat în ultima vreme și emigrării selective, au dus la „îmbătrînirea" populației prin baza piramidei de vîrstă. Este posibil ca, cel puțin parțial, cauzele prolificității reduse să fie și de ordin genetic, cunoscînd numărul populației și faptul că endogamia era foarte puternică încă în primele decenii ale secolului nostru.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

DEMOGRAPHIC ASPECTS IN A VILLAGE OF BIHOR COUNTY IN THE YEARS 1895—1978 (I)

ABSTRACT

The paper discusses two of the principal demographic variables studied in the framework of complex investigations conducted in Beiuș micro-region, namely birth and death rates in Sînnicolau village, a co-operative community with a present population of 306 individuals.

The material gathered was grouped into three time intervals of 25 years each, corresponding to the average life-span of a generation and to some distinct historical and socio-political periods (together with the following eight years, which registered significant population shifts).

Although today infantile mortality has decreased considerably, one perceives an "aging" of the population owing both to the longer life-spans and to the fall of birth rates accentuated by selective emigration.

BIBLIOGRAFIE

1. Banu G., *Patologia mamei și a copilului în mediul rural*, Revista de igienă socială, 1940, an X, *1—6*, 619—642.
2. Ghetau V., *L'évolution de la fécondité en Roumanie*, Population, 1978, *2*, 425—437.
3. Pescaru Al., *Elemente de demografie*, Edit. științifică, București, 1968, p. 128—150.
4. Pressat R., *Analiza demografică*, Edit. științifică, București, 1974, p. 139—172, 186—189.

Institutul „Dr. V. Babeș",
Laboratorul de antropologie București

Primit în redacție la 15 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ESTIMAREA ECHIVALENȚILOR DETRIMENTALI ÎN CADRUL UNUI IZOLAT GENETIC DIN BANAT

DE

HORST SCHMIDT *

Consangvinitatea a fost studiată la nivelul multor populații de pe glob (1), (2), (4), (7), (9), (10). Pe baza studiului căsătoriilor consangvine s-a pus la punct un calcul al încărcăturii genetice, exprimat prin numărul mediu de echivalenți detrimentali per persoană (5), (8).

Scopul lucrării noastre este de a estima numărul mediu de gene recesive rare din cadrul populației studiate, pe baza diferențelor dintre frecvența avorturilor spontane, a mortalității infantile, a mortalității juvenile și a anomaliilor din lotul consangvin comparativ cu cele din lotul martor (neconsangvin).

MATERIAL ȘI METODĂ

Datele provin dintr-un mic izolat genetic din Banat, cuprins în raza comunei Buchin. Populația prezintă un coeficient ridicat de endogamie și consangvinitate. Studiul a fost efectuat pe totalitatea familiilor actuale trecute de perioada de reproducere, familii care s-au constituit în perioada 1930—1950. Dintre acestea, 38 sînt familii consangvine, începînd cu veri de gradul I pînă la veri de gradul III, iar 74 sînt neconsangvine, folosite drept lot martor.

La nivelul fiecărei familii au fost colectate date privind numărul de sarcini, de născuți vii, de avorturi spontane, precum și date referitoare la mortalitatea infantilă, mortinatalitate, mortalitatea juvenilă (între 1 an și maturitatea sexuală) și diverse anomalii. În calculul echivalenților detrimentali și în prelucrarea datelor am folosit metoda Slatis (8).

REZULTATE

Cele două loturi au fost inițial testate în ceea ce privește numărul mediu de sarcini per familie și vîrsta medie de căsătorie pentru bărbați și femei. Astfel, numărul mediu de sarcini per familie în cadrul lotului consangvin este de 3,80, iar în cadrul lotului martor de 3,25. Totodată, vîrsta medie de căsătorie este la consangvini de 23 (♂) și 20 de ani (♀),

* Mulțumim și pe această cale dr. Horodniceanu, dr. Kelly și dr. Frank pentru prețiosul ajutor dat în diagnosticarea unor cazuri patologice.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

iar la lotul martor de 24 (♂) şi, respectiv, 21 de ani (♀). Durata medie a perioadei fertile este de 25 de ani la consangvini şi de 24 de ani la lotul martor. Aceste valori nu se deosebesc semnificativ între ele şi deci

Tabelul nr. 1

Frecvenţa unor parametri la nivelul loturilor consangvin şi martor

Parametri	Lot consangvin			Lot martor		
	nr. indivizi	nr. afectaţi	frecvenţă	nr. indivizi	nr. afectaţi	frecvenţă
Avort spontan	100	5	0,0500	261	8	0,0306
Mortalitate infantilă	95	15	0,1578	253	25	0,0988
Mortalitate juvenilă	80	6	0,0750	228	16	0,0702
Anomalii	74	13	0,1757	212	27	0,1273

Tabelul

Frecvenţa avorturilor spontane, a mortalităţii infantile şi juvenile, precum şi a

Parametri	1 veri grad I			2 veri grad I/II			3 veri grad II		
	nr. indivizi	nr. afectaţi	frecvenţă	nr. indivizi	nr. afectaţi	frecvenţă	nr. indivizi	nr. afectaţi	frecvenţă
Avort spontan	15	2	0,1333	16	0	0,000	18	2	0,1111
Mortalitate infantilă	13	1	0,0769	16	4	0,2500	16	1	0,0625
Mortalitate juvenilă	12	1	0,0833	12	2	0,1667	15	1	0,0667
Anomalii	11	1	0,0909	10	0	0,000	14	3	0,2143

nu pot constitui cauze ale unor deosebiri privind alţi parametri demografici sau genetici.

În tabelul nr. 1 sînt redate mortalitatea şi morbiditatea (este vorba de afecţiuni genetice) la nivelul celor două loturi. Se observă o creştere a tuturor parametrilor în cadrul lotului consangvin.

Tabelul nr. 3

Diferenţele privind anumiţi parametri la loturile cuprinzînd diferite tipuri de căsătorii consangvine* şi lotul martor**

Parametri	Diferenţă				
	1—6	2—6	3—6	4—6	5—6
Avort spontan	0,1027	—0,0306	0,0805	—0,0036	—0,0306
Mortalitate infantilă	—0,0219	0,1512	—0,0363	0,0956	0,0440
Mortalitate juvenilă	0,0131	0,0965	—0,0035	—0,0012	—0,0702
Anomalii	—0,0364	—0,1273	0,0870	0,0949	0,1227

* Coloanele 1—5 din tabelul nr. 2.

** Coloana 6 din tabelul nr. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Aceiași parametri, defalcați pe diverse tipuri de căsătorii consangvine și lot martor, sînt prezentați în tabelul nr. 2. În privința mortalității pre- și postnatale, efectul consangvinității este variat; totuși, are loc o creștere a mortalității infantile și prenatale față de cea juvenilă. Puternic este efectul consangvinității privind creșterea frecvenței anumitor anomalii. În această categorie au fost incluse schizofrenia, oligofrenia, debilitatea mintală de diferite grade, malformații multiple, luxația congenitală de șold, surdo-mutismul, pseudohermafroditismul, atrofia nervului optic, retinopatia pigmentară, tricromazia, distichiaza, miopia severă, precum și unele malformații ale membrelor.

Diferențele privind frecvența mortalității și a anomaliilor dintre lotul martor și loturile care cuprind diferite tipuri de căsătorii consangvine (vezi tabelul nr. 2) sînt redate în tabelul nr. 3.

nr. 2

anomaliilor, defalcate pe categorii de căsătorii consangvine și lot martor

4			5			6		
veri grad II/III			veri grad III			lot martor		
nr. indivizi	nr. afectați	frecvență	nr. indivizi	nr. afectați	frecvență	nr. indivizi	nr. afectați	frecvență
37	1	0,0270	14	0	0,000	261	8	0,0306
36	7	0,1944	14	2	0,1428	253	25	0,0988
29	2	0,0690	12	0	0,000	228	16	0,0702
27	6	0,2222	12	3	0,2500	212	27	0,1273

DISCUȚII

Morton și colab. (5) au elaborat concepția echivalenților letali, definiți ca un grup de gene dăunătoare în care o întreagă genă letală cu 100% penetranță egalează două gene semiletale cu 50% penetranță etc. Ulterior, Slatis și colab. (9) au dezvoltat conceptul echivalenților detrimentali ca suma echivalenților letali plus anormali. Folosind aceste metode, diverși autori, în funcție de populația studiată, au obținut valori diferite. În general, numărul de echivalenți letali variază între 2 și 5, iar cel al echivalenților anormali între 3 și 10.

În tabelul nr. 4 redăm numărul de echivalenți detrimentali calculați pentru populația studiată de noi. S-au găsit un număr de 3,25 echivalenți letali și 18,99 echivalenți anormali, deci un total de 22,24 echivalenți detrimentali per persoană.

Numărul de 3,25 echivalenți letali se apropie de majoritatea datelor obținute și de alți autori. Astfel, Slatis și colab. (9) au calculat valoarea de 2,46 echivalenți, Freire-Maia (3) de 2—6, Schull (6) de 3, Zerbin-Rüdin (10) de 4,30 echivalenți etc. O valoare de excepție — 9 echivalenți letali — a fost obținută de Freire-Maia și colab. (4) pe o populație de culoare din Brazilia. În schimb, numărul echivalenților anormali din populația studiată de noi (18,99) este crescut față de estimările efectuate pînă în pre-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

zent, ceea ce se explică, pe de o parte, prin faptul că majoritatea cercetătorilor au folosit în special date privind mortalitatea, neglijînd unele aspecte patologice. Pe de altă parte, în cazul nostru este vorba de un mic izolat genetic, în care unele gene recesive dăunătoare s-au putut răspîndi datorită endogamiei și consangvinității.

Tabelul nr. 4

Estimarea echivalenților detrimentali ce acționează în diverse perioade pre- și postnatale

Tip căsătorie	Avort spontan	Mortalitate infantilă	Mortalitate juvenilă	Anomalii	Total
Veri grad I	3,28	−0,70	0,42	−1,16	1,84
Veri grad I/II	−1,95	9,68	6,18	−8,15	5,76
Veri grad II	10,30	−4,64	−0,45	11,14	16,35
Veri grad II/III	−0,92	24,47	−0,31	24,29	47,53
Veri grad III	−15,67	22,52	−35,94	68,82	39,73

În concluzie, putem considera că, în cadrul populației studiate, fiecare persoană posedă în medie 3,25 echivalenți, care în stare homozigotă și-au exercitat efectul letal în perioada dintre stadiul fetal tîrziu și de adult timpuriu, și un număr de 18,99 echivalenți anormali, care în stare homozigotă au dus la apariția unor anomalii mai mult sau mai puțin grave.

ESTIMATION OF DELETERIOUS EQUIVALENTS WITHIN A GENETIC ISOLATE IN THE BANAT

ABSTRACT

The data reported have been collected from a genetic isolate from the Banat in which endogamy and consanguinity score very high. The study has covered all present families past the period of reproduction. Of a total of 112 families, 38 are consanguineous (st — 3rd cousins), the other 74 nonconsanguineous ones being taken as controls. In order to estimate the number of deleterious equivalents we used Slatis's method. The number of deleterious equivalents was 22.24/individual. Of these equivalents 3.25 are lethal (calculated by the frequency of spontaneous abortions, infantile and juvenile mortality) and 18.99 abnormal. The figure of 3.25 lethal equivalents runs close to most estimations by other authors. The value of 18.99 abnormal equivalents is accounted for by our study having covered an isolated population in which the incidence of some diseases is high, and also by the fact that the spectrum of pathological anomalies followed was very wide (schizophrenia, mental retardation of various degrees, congenital hip luxation, deaf-and-dumbness, pigmentary retinopathy, trichromatosis, atrophy of the optic nerve, severe myopia, malformations of the limbs, pseudohermaphroditism, a.o.).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

BIBLIOGRAFIE

1. Bemiss S.M., *Report on influence of marriages of consanguinity upon offspring*, Trans. amer. med. Ass., 1858, **11**, 319—425.
2. Böök J.A., *Genetical investigations in a North Swedish population: the offspring of first cousin marriages*, Ann. hum. Genet., 1957, **21**, 191—221.
3. Freire-Maia N., *Deleterious mutations in man*, Eug. Quart., 1960, **7**, 193—203.
4. Freire-Maia N.; Freire-Maia A., Quelce-Salgado A., *The load of lethal mutations in White and Negro Brazilian populations. I. First survey*, Acta genet. (Basel), 1963 **13**, 185—198.
5. Morton N.E., Crow J. F., Muller H.J., *An estimate of the mutational damage in man from data on consanguineous marriages*, Proc. nat. Acad. Sci., Wash., 1956, **42**, 855—863.
6. Schull W.J., *Inbreeding effects on man*, Eug. Quart., 1959, **6**, 102—109.
7. Schull W.J., Neel J.V., *The effects of inbreeding on Japanese children*, Harper & Row, New York, 1965.
8. Slatis H.M., *A method of estimating the frequency of abnormal autosomal recessive genes in man*, Amer. J. hum. Genet., 1954, **6**, 412—418.
9. Slatis H.M., Reis R.H., Hoene R.E., *Consanguineous marriages in the Chicago region*, Amer. J. hum. Genet., 1958, **10**, 446—464.
10. Zerbin-Rüdin E., *Über den Gesundheitszustand von Kindern aus nahen Blutsverwandtenehen*, Z. menschl. Vererb. Konstit Lehre, 1960, **35**, 233—302.

Institutul „Dr. V. Babeș”,
Laboratorul de antropologie București

Primit în redacție la 10 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDIUL DERMATOGLIFELOR DIGITALE LA POPULAȚIA DE PE VALEA MAREI (JUD. MARAMUREȘ)

DE

ANA ȚARCĂ

Prezenta lucrare este o completare a studiului antropologic complex efectuat de colectivul ieșean de ecologie umană în cinci sate din Maramureșul istoric.

MATERIAL ȘI METODĂ

Studiul nostru se bazează pe examinarea unui număr de 1 584 de fișe dermatoglifice, aparținînd la 792 de subiecți (409 fete și 383 băieți), copii de vîrstă școlară, născuți și crescuți în satele Giulești, Hărnicești, Sat-Șugatag, Deseși și Mara. Au fost surprinse aspecte dermatoglifice digitale calitative și cantitative, urmărite diferențiat pe sate, pe degete, pe mînă și sex.

Metodele folosite în analizarea și în formularea dermatoglifelor digitale sînt cele descrise de Cummins și Midlo (2).

REZULTATE

Frecvența procentuală a principalelor modele dermatoglifice digitale și distribuția acestora pe degete, mînă și sex la populația de pe Valea Marei sînt înscrise în tabelul nr. 1.

Dacă analizăm variabilitatea celor trei modele dermatoglifice digitale clasice, atît pe ansamblul populației de pe Valea Marei, cît și la nivelul fiecărei comunități, întîlnim următoarea ierarhizare: $L > V > A$. Din punctul de vedere al diferențelor sexuale, trebuie să subliniem de la început că se menține aceeași ierarhizare la ambele sexe, cu remarca însă că la fete valorile procentelor pentru arcuri și lațuri sînt ceva mai ridicate decît la băieți, fără a se diferenția semnificativ statistic. În schimb, vîrtejurile apar cu frecvențe mai crescute la băieți.

O analiză pe sate a frecvenței celor trei tipuri de desene digitale clasice ne-a permis să evidențiem următoarele aspecte:

Lațurile, modelul predominant în populație, înscriu frecvențele cele mai mari în satul Giulești pentru fete (63,62) și în Sat-Șugatag pentru băieți (60,33), în timp ce frecvența cea mai scăzută la fete apare la Deseși (54,54), iar la băieți în satul Mara (51,14). Restul satelor pre-

ST. CERC. ANTROPOL., 1979, T. 16, P. 57–63

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Repartiția procentuală a principalelor tipuri de modele dermatoglifice la populația de pe Valea Mare

Degete	Mină	Seria masculină					Seria feminină				
		A	L_r	L_u	ΣL	V	A	L_r	L_u	ΣL	V
I	stg	3,13	0,00	56,14	56,14	40,73	5,62	0,49	53,54	54,03	40,34
	dr	2,10	0,26	40,05	40,31	57,59	2,44	0,24	45,97	46,21	51,35
	stg + dr	2,61	0,13	48,10	48,23	49,15	4,03	0,37	49,75	50,12	45,84
II	stg	15,93	11,49	30,03	41,52	42,55	18,31	14,18	32,52	46,70	34,96
	dr	13,84	17,75	24,02	41,77	44,39	20,29	12,22	28,12	40,34	39,37
	stg+dr	14,69	14,62	27,02	41,64	43,47	19,31	13,20	30,32	43,52	37,16
III	stg	9,92	0,26	66,84	67,10	22,98	17,85	0,98	62,59	63,57	18,58
	dr	8,62	1,83	64,23	66,06	25,32	12,96	0,49	72,13	72,62	14,42
	stg + dr	9,27	1,04	65,54	66,58	24,15	15,40	0,73	67,36	68,09	16,50
IV	stg	2,35	0,00	54,57	54,57	43,08	6,60	0,00	51,59	51,59	41,81
	dr	3,40	1,30	38,12	39,42	57,18	4,89	0,98	47,19	48,17	46,94
	stg + dr	2,87	0,65	46,34	46,99	50,13	5,75	0,49	49,39	49,88	44,37
V	stg	2,87	0,00	80,94	80,94	16,19	3,91	0,00	81,17	81,17	14,92
	dr	2,61	0,26	73,63	73,89	23,50	5,13	0.49	79,22	79,71	15,16
	stg + dr	2,74	0,13	77,28	77,41	19,84	4,52	0,24	80,19	80,43	15,01
I – V	stg	6,84	2,35	57,70	60,05	33,11	10,46	3,13	56,28	59,71	30,12
	dr	6,11	4,28	48,02	52,30	41,59	9,14	2,89	54,52	57,41	33,45
	stg + dr	6,48	3,31	52,86	56,17	37,35	9,80	3,01	55,40	58,41	31,78

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

zință din acest punct de vedere frecvențe apropiate de cele ale serici sintetice feminine și masculine (58,41 și, respectiv, 56,17).

Vîrtejurile, modelul următor ca frecvență, ating pe ansamblu un procent de 37,35 la băieți și 31,78 la fete. Se abat cu valori în plus de la seria sintetică satele Deseşti (40,98), Mara (39,00) și Hărnicești (32,85) la fete, iar cu valori în minus Sat-Șugatag (33,38) și Giulești (35,50) la băieți și satele Mara (26,92), Giulești (29,37) și Sat-Șugatag (31,26) la fete.

În sfîrșit, arcurile înscriu la fete o frecvență care variază între 6,70 (Deseşti) și 15,60 (Mara) față de băieți, care au o amplitudine de variație mai mică, cuprinsă între 4,39 (Deseşti) și 9,86 (Mara). Celelalte sate au din acest punct de vedere frecvențe apropiate de seria sintetică masculină (6,48) și feminină (9,80).

Din punctul de vedere al distribuției desenelor digitale pe cele două mîini pentru ambele sexe, populațiile noastre se încadrează în schema clasică :

Băieții	Fete
A : s>d	s>d
L_r : d>s	s>d
L_u : s>d	s>d
V : d>s	d>s

Se abate de la schema clasică, pentru arcuri, seria de fete din Giulești, unde arcurile prevalează pe mîinile drepte; pentru laţurile ulnare se semnalează diferențe între cele două sexe numai pentru degetul III, unde la fete apar mai frecvent pe mîinile drepte, iar la băieți pe cele stîngi. În privința laţurilor radiale, se abat fetele din satele Mara și Deseşti, unde ele prevalează pe mîinile drepte.

Sub aspectul repartiției modelelor pe degete, constatăm că la toate seriile și la ambele sexe modelul predominant pe fiecare din cele cinci degete îl constituie laţurile ulnare, care înscriu frecvențele cele mai mari pe degetele V și III, urmate de degetele IV și I sau I și IV, ultimul loc fiind ocupat de degetul II, întocmai ca în schema clasică : V > III > > IV > I > II sau V > III > I > IV > II.

Locul al doilea ca pondere a frecvenței pe degete îl ocupă vîrtejurile, care prevalează pe degetele I și IV sau IV și I, în rest urmînd ordinea din schema clasică : I>IV>II>III>V sau IV>I>II>III>V.

Arcurile, care, așa cum am văzut, se situează pe penultimul loc ca frecvență pe degete, ca și pe mînă și pe total, predomină pe degetele II și III, pentru celelalte degete apărînd mici inversiuni de la schema clasică : II > III > I > IV > V sau II > III > IV > I > V.

Laţurile radiale, care dețin ponderea valorică cea mai mică pe degete, ca și pe total, înscriu frecvențe maxime pe degetul II, pe restul degetelor ele apărînd cu frecvențe neglijabile în ordinea din schema clasică : II > III > IV > I > V.

Menționăm că uneori laţurile radiale sînt concentrate în mod exclusiv pe degetul II.

Dacă ne referim la variabilitatea indicilor de model clasici — indicele Dankmeijer, indicele Furuhata și indicele intensității de model al lui Cummins și Streggerda —, care, prin raportul dintre principalele desene digitale, exprimă gradul de complexitate al desenelor, remarcăm că primii

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

doi ilustrează în mod pregnant diferențele sexuale, indicele Dankmeijer deținînd valori mai crescute la fete și indicele Furuhata la băieți, în timp ce indicele intensității de model exprimă o omogenitate pronunțată între sexe, așa cum rezultă din tabelul nr. 2.

Tabelul nr. 2

Valorile medii ale principalilor indici de model la populația de pe Valea Marei

Indicele	Sexul	Giulești	Hărnicești	Sat-Șugatag	Deseși	Mara	Valea Marei
Ind. Dankmeijer $\frac{A}{V} \times 100$	♂	16,19	17,33	18,84	10,71	25,27	17,31
	♀	23,12	29,95	30,14	17,31	57,95	30,84
Ind. Furuhata $\frac{V}{L} \times 100$	♂	60,42	68,39	53,31	75,00	76,26	66,48
	♀	46,16	57,34	52,71	71,04	46,84	54,41
Ind. Cummins și Streggerda $\frac{L + 2V}{A + L + V}$	♂	12,97	13,13	12,70	13,63	12,91	13,09
	♀	12,23	12,30	12,18	13,20	11,13	12,20

În ceea ce privește variabilitatea interpopulațională pentru toți acești trei indici, remarcăm că indicele Dankmeijer înregistrează o diferență interpopulațională pînă la 14,56% la fete, cu valoare minimă în satul Deseși (10,71) și maximă în satul Mara (25,27), ca rezultat al unei frecvențe mai neobișnuite a arcurilor în acesta din urmă. La băieți, această diferență între sate este cu mult mai mare (40,64), cu valoarea minimă de 17,31 și cea maximă de 57,95, înregistrate în aceleași sate ca și pentru fete, ca rezultat al unei frecvențe dintre cele mai scăzute din serie pentru arcuri în primul sat și foarte crescută pentru aceleași modele în cel de-al doilea.

O variabilitate suficient de marcată înregistrează și indicele Furuhata, a cărui amplitudine maximă atinsă este de 22,95% la băieți și de 24,88% la fete, cu un minim înregistrat în Sat-Șugatag pentru băieți (53,31) și în satul Giulești pentru fete (46,16) și un maxim înscris în satul Mara pentru primii (76,26) și în satul Deseși pentru cele de-al doilea (71,04), ca rezultat al ponderii deținute de lațuri în satele menționate.

Mărimea modelelor digitale am exprimat-o prin valorile cantitative (individuală, maximă și medie pe degete), imaginate de C. Bonnevie, ale căror medii, erori, abateri standard și coeficienți de variabilitate sînt înscrise în tabelul nr. 3.

Valoarea cantitativă individuală în toate comunitățile analizate de noi este ușor mai crescută la băieți, care pe ansamblu ating o medie de 14,03, față de 12,81 la fete, diferențele de la un sat la altul fiind destul de mici la ambele sexe, uneori chiar neglijabile.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 3

Valorile cantitative (individuală, maximă și medie pe degete) la populația de pe Valea Marei*

Seria masculină

Valorile cantitative	Hărnicești				Sat-Șugatag				Deseși				Seria sintetică			
	M	m	σ	V	M	m	σ	V	M	m	σ	V	M	m	σ	V
Individuală	13,67	0,30	4,34	31,74	13,95	0,30	4,34	31,11	14,89	0,27	3,89	26,12	14,03	0,13	4,25	30,39
Maximă	20,04	0,37	5,22	26,04	21,39	0,30	4,25	19,86	22,06	0,28	3,97	17,99	21,04	0,13	4,25	20,19
Medie dg. I	16,84	0,37	5,26	31,23	17,80	0,38	5,42	30,44	19,08	0,32	4,53	23,74	17,59	0,15	5,02	28,53
Medie dg. II	11,45	0,42	6,08	53,10	11,38	0,45	6,46	56,76	12,68	0,44	6,28	49,52	11,68	0,19	6,46	50,94
Medie dg. III	11,73	0,34	4,93	42,02	11,64	0,35	5,06	43,47	14,84	0,31	4,48	30,18	12,16	0,16	5,23	43,00
Medie dg. IV	15,50	0,32	4,62	29,80	16,00	0,32	4,64	29,00	17,14	0,33	4,74	27,65	16,13	0,15	5,02	31,12
Medie dg. V	13,76	0,32	4,63	33,64	13,67	0,33	4,73	34,60	14,07	0,30	4,31	30,63	13,59	0,14	4,64	31,14

Seria feminină

Individuală	12,75	0,34	4,26	33,41	13,03	0,32	4,78	36,68	13,74	0,34	4,81	35,00	12,81	0,15	4,95	38,64
Maximă	20,20	0,40	5,01	24,80	20,31	0,30	4,26	20,97	21,28	0,37	5,23	24,57	20,34	0,15	5,02	24,68
Medie dg. I	15,73	0,42	5,32	33,82	16,75	0,34	4,84	28,89	16,57	0,38	5,49	33,13	16,10	0,16	5,26	32,67
Medie dg. II	10,50	0,54	6,70	63,80	10,20	0,45	6,51	63,82	11,92	0,35	5,02	42,11	10,48	0,20	6,63	63,26
Medie dg. III	10,67	0,47	5,83	54,63	10,55	0,45	6,37	60,37	11,79	0,35	4,95	41,98	10,76	0,18	6,11	56,78
Medie dg. IV	14,55	0,47	5,87	40,34	15,19	0,34	4,84	31,86	16,09	0,42	6,05	37,60	15,07	0,19	6,26	41,54
Medie dg. V	12,39	0,38	4,74	38,25	13,26	0,34	4,87	36,72	12,79	0,38	5,44	43,55	12,66	0,16	5,31	38,87

* Valorile pentru satele Giulești și Mara au fost luate din două lucrări publicate în Studii și cercetări de antropologie, 1971, tom 8, nr. 1 și 2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Valoarea cantitativă maximă prezintă medii destul de apropiate între cele două sexe și de la un sat la altul, fiind cuprinsă între 20,04 (Hărnicești) și 22,06 (Deseşti) la băieți și între 19,70 (Giulești) și 21,28 (Deseşti) la fete, față de media pe ansamblu, care este 21,04 la primii și 20,34 la cele de-al doilea.

Mai concludente în exprimarea mărimii desenelor digitale sînt valorile cantitative medii, calculate pentru fiecare deget cuplat de la cele două mîini. Din cele cinci degete, valoarea cantitativă medie cea mai crescută a fost înregistrată în toate satele pe degetele I și IV, care dețin frecvența maximă de vîrtejuri, urmate de degetele V și III, pe care laturile înscriu frecvența maximă, degetul II prezentînd media cea mai scăzută și avînd cea mai mare variabilitate în privința repartiției desenelor digitale, așa cum reiese și din valorile mari ale coeficientului de variabilitate pentru acest din urmă deget.

CONCLUZII

Din analiza rezultatelor noastre privind studiul dermatoglifelor digitale, constatăm următoarele:

Arcurile, în majoritatea comunităților studiate, se întîlnesc cu frecvențe apropiate de ale celorlalte populații românești, cu excepția satului Mara, unde semnalăm cea mai ridicată frecvență (13,2) dintre cele oferite de literatura românească.

Laturile, în unele din satele studiate (Mara, Deseşti, Hărnicești), oferă frecvențe dintre cele mai scăzute găsite pînă în prezent la populațiile românești, deși pe ansamblu populația de pe Valea Marei se situează la limita inferioară a scării de variabilitate pentru aceste modele la români.

În privința vîrtejurilor, frecvențele găsite de noi în toate satele se încadrează în limitele de variabilitate ale populațiilor românești studiate pînă în prezent.

Urmărind rezultatele noastre pe harta distribuției desenelor digitale la popoarele europene, constatăm că prin laturi populația noastră pe ansamblu se încadrează în limitele de variabilitate pentru regiunile septentrionale și orientale (56—74%) spre limita inferioară, iar pentru unele sate în limitele de variabilitate pentru Europa centrală (50—61%); prin vîrtejuri, populațiile noastre se încadrează în limitele de variabilitate pentru Europa centrală și regiunea Balcanilor (31—40%), iar în privința arcurilor majoritatea se situează în limitele obișnuite de variabilitate pentru populațiile europoide, cu excepția satului Mara, care, prin frecvența foarte crescută pentru acest model (13,2), se plasează în frecvențele excepționale găsite la europeni (pînă la 14%). Specificul satului Mara, din punctul de vedere al frecvenței arcurilor, s-ar putea explica prin caracterul său relativ mai închis demografic; de aceea, un studiu al indicelui de endogamie în această unitate ar fi deosebit de interesant, cu atît mai mult cu cît și în repartiția grupelor sanguine s-a semnalat aici o frecvență neobișnuit de mare a grupei A2 în raport cu alte populații românești (după Cezarina Bălteanu).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În ceea ce privește repartiția desenelor digitale pe cele două mîini și pe degete, în general populația noastră se încadrează în schemele clasice de repartiție găsite la populațiile europoide.

STUDY OF DIGITAL DERMATOGLYPHS IN THE INHABITANTS IN THE MARA VALLEY (MARAMUREȘ COUNTY)

ABSTRACT

The paper deals with a digital dermatoglyphs study of 383 men and 409 women living in five villages in the Mara Valley, Maramureș county.

The percent frequencies of finger-print types and bimanual differences in both sexes are presented in Table 1. Digit, bimanual and total percentages of patterns (arches, loops and whirls) like those of other populations in Romania, range among the European limits of variability. However, we must emphasize that in one of the villages (Mara), arches frequency take the highest value (13.2).

BIBLIOGRAFIE

1. Chamla M.C., *La répartition géographique des crêtes papillaires digitales dans le monde, nouvel essai de synthèse*, Anthropologie, 1962, **66**, *5*, 526; 1963, **67**, *1*, 2.
2. Cummins H., Midlo Ch., *Finger, prints, palms and soles*, New York, 1961.
3. Klüger Rachel, Lazăr-Țarcă A., *Studiul amprentelor digitale și palmare la populația din Giulești (Maramureș)*, St. cerc. antropol., 1971, **8**, *1*, 117–128.
4. Lazăr-Țarcă Ana, Klüger Rachel, *Studiul amprentelor digitale și palmare la populația din satul Mara (Maramureș)*, St. cerc. antropol., 1971, **8**, *2*, 215–225.
5. Penrose S.L., *Memorandum on dermatoglyphic nomenclature*, New York. 1968.
6. Țurai C., Leonida C.I., *Dermatoglifologia*, Edit. medicală, București, 1971, p. 50–87.
7. Vulpe C., *Observations sur les dermatoglyphes digitaux chez une série de populations du nord-est de la Munténie*, Ann. roum. Anthrop., 1977, **14**, 62–64.

Centrul de cercetări biologice Iași,
Colectivul de ecologie umană și paleoantropologie

Primit în redacție la 15 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE DE ANTROPOLOGIE CONSTITUȚIONALĂ OCUPAȚIONALĂ LA POPULAȚIA DIN NORD-ESTUL MOLDOVEI

DE

ELENA RADU, CRISTIANA GLAVCE și DAN CIOTARU

Cercetările de antropologie ocupațională românească au situat în centrul preocupărilor din ultimii ani problematica adaptării omului la condițiile vieții industriale moderne.

Studiile pe care le-am efectuat în mari centre industriale — Brașov (3), (4), (5), Reșița, București — au evidențiat o diferențiere antropologică a profesiunilor.

Ideea de selecție profesională în antropologie a fost sugerată inițial de Egon von Eickstedt (2) și acreditată ulterior de numeroase cercetări efectuate de Baird, Olivier, Sussanne, Schreider, Zannini etc. (9), (10).

Schreider sugerează ideea de „selecție spontană", care ar preceda intrarea într-o profesiune sau ar orienta indivizii cu anumite trăsături biologice spre anumite profesiuni.

Cercetările noastre din ultimii ani au arătat că această diferențiere are un determinism constituțional somatic și este rezultatul unei adaptări selective la profesiunea respectivă, adaptare condiționată de factori de microclimat de muncă și în mod secundar rezultat al unei modelări somatice consecutive practicării profesiunii (8).

MATERIAL ȘI METODĂ

Cercetările au fost efectuate asupra unor comunități urbane și rurale dintr-o zonă ecologică restrînsă din nord-estul Moldovei.

Au fost studiați din punct de vedere constituțional somatic aproximativ 1 700 de subiecți din 10 comunități, originari de cel puțin trei generații din comunitățile respective și de vîrste cuprinse între 20 și 50 de ani.

În zona urbană au fost studiați un număr de 960 de subiecți, dintre care 609 bărbați, ce-și desfășoară munca în industrie (fabricarea cărămizilor și reparații de utilaj), și 351 de femei, care lucrează în industria con-

ST. CERC. ANTROPOL., 1979, T. 16, P. 65–70

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

fecţiilor, iar din zona rurală 717 subiecţi, dintre care 287 de bărbaţi şi 430 de femei[1].

Au fost aplicate metoda constituţională Luigi Brian (1) şi metodele matematice curente în antropologie.

DISCUŢII

Studiul antropologic al seriilor urbane şi rurale a evidenţiat o variabilitate diferenţiată a dimensiunilor somatice constituţionale (tabelele nr. 1 şi 2).

Tabelul nr. 1

Variabilitatea unor dimensiuni constituţionale pentru seriile cumulative de bărbaţi din industrie şi agricultură

Dimensiuni somatice	N	$\bar{X} \pm m$	$\pm \sigma$	CV
Statură	industrie 609	1704,88±2,61	64,35	3,77
	agricultură 287	1707,14±4,13	69,95	4,10
Greutate	industrie 610	67,33±0,37	9,21	13,68
	agricultură 288	66,73±0,57	9,75	14,61
Înălţime şezîndă	industrie 609	895,31±1,24	30,67	3,43
	agricultură 287	899,04±1,98	33,55	3,73
Lungime membru inf.	industrie 609	816,55±2,23	55,08	6,75
	agricultură 286	808,83±2,75	46,54	5,75
SST-aşezat	industrie 609	583,53±1,06	26,22	4,49
	agricultură 287	579,00±1,70	28,78	4,97
Xifoid-aşezat	industrie 609	423,69±1,18	29,01	6,85
	agricultură 288	401,55±1,86	31,54	7,85
SST-xifoid	industrie 609	160,50±0,63	15,56	9,69
	agricultură 287	176,80±0,98	16,61	9,39
Diam. ant.-post. toracic	industrie 608	214,02±0,80	19,71	9,21
	agricultură 288	215,46±1,33	22,54	10,46
Diametru biacromial	industrie 608	385,78±0,73	18,02	4,67
	agricultură 287	380,21±1,07	18,18	4,78
Diametru biiliac	industrie 608	287,55±0,73	18,07	6,28
	agricultură 287	283,34±1,18	19,98	7,05
Circumferinţă torace	industrie 609	913,37±2,20	54,29	5,94
	agricultură 288	832,97±3,44	58,39	6,26
Circumferinţă abdomen	industrie 609	821,30±3,22	79,56	9,69
	agricultură 288	820,67±5,32	90,30	11,00
Indice cormic	industrie 609	52,37±0,06	1,53	2,92
	agricultură 286	52,72±0,08	1,41	2,67
Indice Rohrer	industrie 610	1,36±0,01	0,17	12,50
	agricultură 287	1,34±0,01	0,17	12,69
Suprafaţă corporală	industrie 609	17773,61±54,10	1335,24	7,51
	agricultură 287	17738,31±99,26	1681,45	9,48

[1] Comunităţi rurale, bărbaţi: Talpa, Dersca, Vlădeni, Cîndeşti, Pîrîu Negru.
Comunităţi rurale, femei: Talpa, Dersca, Mihăileni, Dorneşti, Vlădeni, Cîndeşti, Pîrîu Negru.
Localităţi industriale, bărbaţi: Dorneşti, Siret, Rădăuţi, Botoşani, Mihăileni.
Localităţi industriale, femei: Siret.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Analiza gradului de îndepărtare sigmatică a valorilor medii dimensionale constituționale (fig. 1) ale seriei de muncitori industriali, față de seria de muncitori agricoli, indică o puternică diferențiere somatică a muncitorilor industriali, atestată ca semnificativă din punct de vedere matematic (fig. 2). La seria de bărbați se înregistrează o macrosomatizare la nivelul dimensiunilor longitudinale: SST-așezat, xy-așezat, lungime membre inferioare, DTTo, DTAb, iar la seria de femei pentru statură, SST-așezat, SST-xy, xy-așezat, DTTo, greutate, șezîndă.

În ceea ce privește seriile agricole, ele sînt macrosomatizate la bărbați pentru SST-xy, PmTo, șezîndă, iar la femei pentru lungime membre inferioare, DapTo, DTAb.

Tabelul nr. 2

Variabilitatea unor dimensiuni constituționale pentru seriile cumulative de femei din industrie și agricultură

Dimensiuni somatice	N	$\bar{X} \pm m$	$\pm \sigma$	CV
Statură	industrie 351	1596,44±3,23	60,57	3,79
	agricultură 430	1588,05±2,96	61,39	3,87
Greutate	industrie 337	63,77±0,60	10,94	17,16
	agricultură 428	60,00±0,45	9,34	15,57
Înălțime șezîndă	industrie 351	871,98±1,67	31,28	3,59
	agricultură 430	844,03±1,62	33,66	3,99
Lungime membru inf.	industrie 351	724,47±2,13	39,90	5,51
	agricultură 430	730,41±1,78	36,91	5,05
SST-așezat	industrie 351	568,94±1,39	26,12	4,59
	agricultură 430	547,00±1,28	26,65	4,87
Xifoid-așezat	industrie 351	382,22±1,41	26,33	6,89
	agricultură 430	373,31±1,52	31,58	8,46
SST-xifoid	industrie 351	186,72±1,14	21,38	11,45
	agricultură 430	173,44±1,20	24,97	14,40
Diam. ant.-post. toracic	industrie 351	183,11±1,01	19,01	10,38
	agricultură 429	192,79±1,06	21,89	11,35
Diametru biacromial	industrie 351	359,36±0,91	17,14	4,77
	agricultură 429	352,31±0,83	17,27	4,90
Diametru biiliac	industrie 335	272,81±1,29	23,69	8,69
	agricultură 428	284,80±1,09	22,55	7,92
Circumferință torace	industrie 351	874,15±3,71	69,56	7,96
	agricultură 430	871,05±3,04	63,09	7,24
Circumferință abdomen	industrie 332	752,50±4,54	82,73	10,99
	agricultură 430	762,42±3,85	79,76	10,46
Indice cormic	industrie 351	54,64±0,07	1,26	2,30
	agricultură 430	53,67±0,67	1,42	2,65
Indice Rohrer	industrie 337	1,57±0,01	0,27	16,89
	agricultură 428	1,52±0,01	0,22	14,47
Suprafață corporală	industrie 337	16569,43±77,40	1420,91	8,58
	agricultură 428	16008,62±64,52	1334,87	8,34

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Este de remarcat că amploarea diferenţelor dimensionale constituţionale este mai mare la seria de femei decît la seria de bărbaţi (fig. 3). Din punct de vedere constituţional, femeile din industrie sînt predominant longiline, iar bărbaţii predominant brevilini.

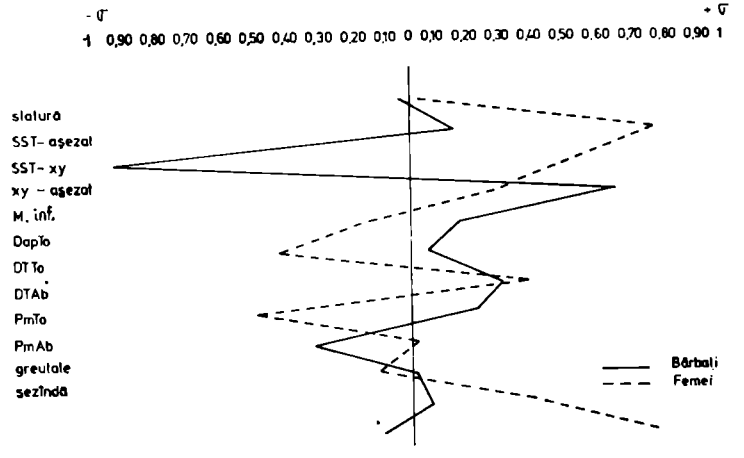

Fig. 1. — Gradul de îndepărtare sigmatică a valorilor medii dimensionale constituţionale ale seriilor industriale ♂ şi ♀ faţă de seriile agricole.

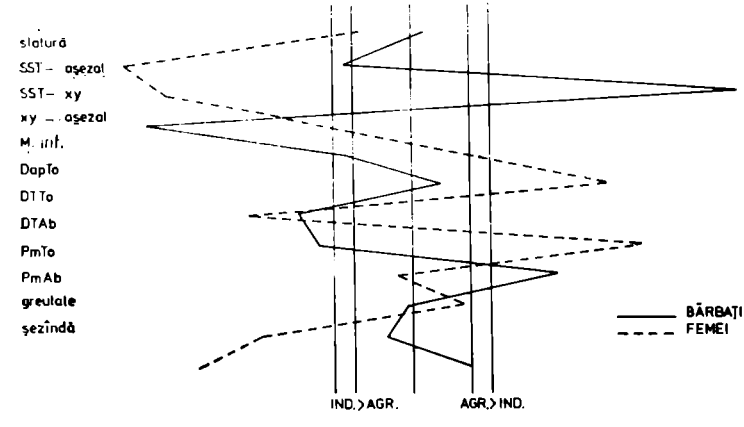

Fig. 2. — Testul „t" cumulativ între seriile industriale şi cele agricole pentru populaţia din nord-estul Moldovei.

Calcularea variabilităţii dimorfice pentru dimensiunile considerate nu indică o diferenţiere a dimorfismului sexual al seriilor urbane faţă de cele rurale.

Avînd în vedere că seriile noastre industriale şi agricole provin din aceeaşi zonă ecologică, că trecerea la procesul de industrializare în această

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

regiune este de dată relativ recentă, putem atribui aceste diferențe constituționale somatice unui fenomen de migrare selectivă din mediul rural spre cel urban. Consecutiv acestui fenomen are loc o adaptare selectivă la profesiunea respectivă, condiționată de microclimatul de muncă și de natura muncii.

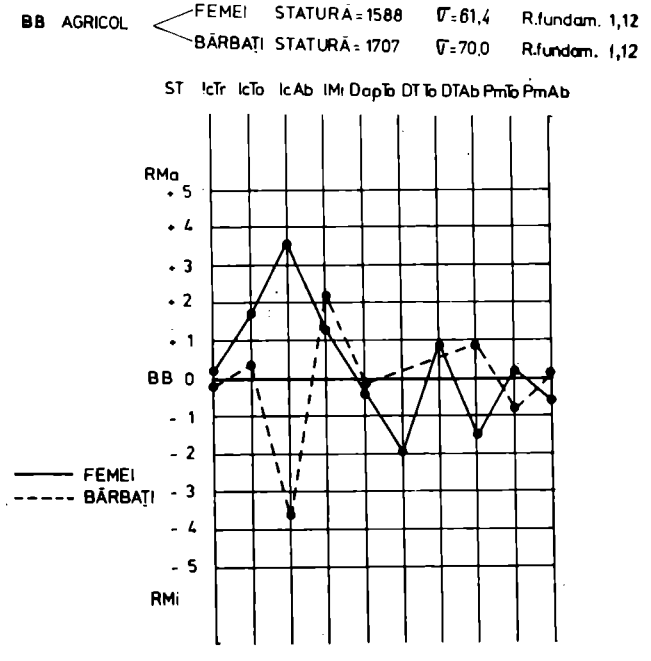

Fig. 3. — Variabilitatea constituțională a seriilor industriale față de BB al seriilor agricole.

Aceste două fenomene au mai fost semnalate de noi cu ocazia cercetărilor efectuate în Banatul de sud-est.

În general, putem spune că diferențierile somatice dintre mediul urban industrial și mediul agricol sînt cu atît mai mari cu cît presiunea selectivă a factorilor de microclimat este mai mare (6), (7).

Prezenta lucrare constituie o contribuție la cunoașterea structurii constituționale somatice a populației din nordul Moldovei în contextul structurii constituționale a poporului român.

ASPECTS DE L'ANTHROPOLOGIE CONSTITUTIONNELLE OCCUPATIONNELLE CHEZ LA POPULATION DU NORD-EST DE LA MOLDAVIE

RÉSUMÉ

Les recherches ont été entreprises dans quelques villes et villages du N-E de la Moldavie.

On a étudié du point de vue de l'anthropologie occupationelle — d'après la méthode constitutionnelle de Luigi Brian — un nombre de 1 700 sujets.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

On remarque le phénomène de migration sélective du milieu rural vers celui urbain et, en même temps, un phénomène d'adaptation sélective en ce qui concerne la nouvelle profession.

À la fin des recherches effectuées dans ce domaine, on peut dire que les différences somatiques et professionelles sont d'autant plus remarcables que la pression sélective des facteurs du microclimat est plus grande.

BIBLIOGRAFIE

1. Brian L., Boggero Carlo, Guerci Antonio, *Prontuario di antropometrografia sistematica*, Genova, 1977.
2. Eickstedt E., *Rassekunde und Rassengeschichte der Menscheit*, Stuttgart, 1937.
3. Radu Elena, *A differential study of some parameters and somatic indexes in a sample of workers from the „Tractorul" works in Braşov*, Ann. roum. Anthrop., 1968, **5**, 55–56.
4. Radu Elena, *Somatic differentiations of the professional activity. Study of occupational anthropology carried out at the „Tractorul" works, Braşov*, Ann. roum. Anthrop., 1971, **8**, 99–112.
5. Radu Elena, *Considerations on the implications of the factor „Length of service" in the conformation somatic variability of a series of workers employed in the machine-building industry study of occupational anthropology made at the „Tractorul" works, Braşov*, Ann. roum. Anthrop., 1972, **9**, 85–96.
6. Radu Elena, *Considerations upon some researches of occupational anthropology in industry*, Ann. roum. Anthrop., 1975, **12**, 59–62.
7. Radu Elena, *Considerations upon some constitutional aspects met within the researches of industrial occupational anthropology*, Ann. roum. Anthrop., 1977, **14**, 33–35.
8. Radu Elena, *Upon some aspects of selective adaptation to differentiated work conditions*, Ann. roum. Anthrop., 1978, **15**, 58–62.
9. Schreider E., *Un mécanisme sélectif possible de la différenciation sociale des caractères biologiques*, Biotypology, 1967, **11**, 75–88.
10. Zannini D., Colli S., Fonrana L., *Constitution individuelle et adaptation au travail dans les conditions de surcharge thermique*, Biotypology, 1964, **25**, 53–69.

Institutul „Dr. V. Babeş",
Laboratorul de antropologie Bucureşti

Primit în redacţie la 10 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

MODELE CONSTITUȚIONALE ÎN SELECȚIA TINERILOR PENTRU SPORTUL DE PERFORMANȚĂ (II)

DE

MARIA VLĂDESCU

Interesați de modelele pe care le realizează corporalitatea umană în performanțe (4), publicăm în continuare o notă despre fizionomia constituțională în alte două specialități sportive : atletism și haltere.

MATERIAL ȘI METODĂ

Datele au fost colectate în aprilie 1976, în timpul unui cantonament la Eforie Nord, cu concursul Centrului de cercetări pentru educație fizică și sport [1]. Tinerii atleți erau în vîrstă de 16 ani, iar halterofilii de 17—19 ani. Ca eșantioane martor am folosit aceleași serii de elevi ca în studiul anterior (4), de la Liceele „Ion Neculce" și „Dimitrie Petrescu" din București.

Am aplicat metoda L. Brian (1), completată cu valorile greutății și a trei caractere conformative : indicele Rohrer, indicele cormic și indicele acromio-iliac (2).

În tabelul nr. 1 am înscris caracterele cercetate (nr. 1—10 sînt cele incluse în metoda L. Brian), numărul de subiecți, vîrsta și indicatorii de variabilitate, iar în figurile 1 și 2 am desemnat antropometrogramele constituționale ale sportivilor prin raportarea valorilor lor medii la tipurile bazomorfe ale celor două serii de elevi. Semnificația diferențelor dintre caracterele atleților și halterofililor, atunci cînd ele există, am evidențiat-o prin valorile testului „t". Menționăm că toate calculele statistice au fost efectuate după metodologia eșantioanelor mici.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Atletism. Constituția atleților (fig. 1) este de tendință longilină. Statura, înălțimea anterioară a trunchiului și lungimea membrelor inferioare înregistrează valori mai mari decît cele ale bazomorfului. Ceea ce credem că este caracteristic unei asemenea constituții sînt valorile care definesc dezvoltarea în sens orizontal a trunchiului. Indiferent dacă este vorba de lățimi, circumferințe sau profunzimi, ele înscriu deviații în minus față de BB în limitele 1/2— 2 Gd. Față de tipul de referință, am putea

[1] Mulțumim încă o dată conf. dr. Alexe Nicu pentru ajutorul acordat.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Variabilitatea caracterelor antropometrice și a indicilor la specialitățile sportive atletism și haltere

Nr. crt.	Caractere	Atleți născuți în anul 1960						Halterofili născuți în anii 1957—1959					
		N	$X_1 - X_n$	$\bar{X}$	$\pm \sigma$	$\pm m$	CV	N	$X_1 - X_n$	$\bar{X}$	$\pm \sigma$	$\pm m$	CV
DIMENSIUNI													
1	Statura	23	1705—1850	1782,2	38,40	8,26	2,16	10	1632—1818	1735,0	51,00	17,00	2,94
2	sst-așezat (IcTr)	23	541— 670	601,1	27,60	5,89	4,59	10	564— 610	588,0	18,30	8,10	3,11
3	sst-xy (IcTo)	23	136— 181	157,2	11,10	2,37	7,06	10	129— 170	159,0	14,48	4,83	9,11
4	xy-așezat (IcAb)	23	394— 489	442,7	24,15	5,15	5,46	10	410— 445	431,6	11,52	3,84	2,69
5	Lung. membru inferior	23	811— 912	862,5	30,00	6,40	3,48	10	754— 913	822,5	46,25	19,42	5,62
6	DapTo	23	163— 203	189,5	9,96	2,12	5,26	10	172— 222	206,0	17,30	5,77	8,40
7	a — a (DTTo)	23	347— 421	378,1	20,90	4,46	5,53	10	324— 426	382,0	28,80	9,50	7,54
8	ic — ic (DTAb)	23	234— 292	271,5	14,40	3,07	5,30	10	281— 289	279,1	5,97	1,99	2,14
9	Circ. tor. (PmTo)	23	764— 931	854,0	44,00	9,38	5,12	10	860—1040	956,0	60,30	20,10	6,31
10	Circ. abd. (PmAb)	23	600— 758	707,8	41,25	8,80	5,83	10	702— 857	768,0	41,60	13,87	5,42
11	Șezînda	23	861—1000	930,0	32,00	6,82	3,44	10	878— 969	909,0	26,40	8,80	2,90
12	Ponderea	23	47— 74	62,5	6,25	1,33	10,00	10	54— 79	69,9	6,96	2,32	9,96
INDICI													
1	Indicele Rohrer	23	0,85—1,38	1,10	0,11	0,02	10,00	10	1,22—1,53	1,35	0,10	0,03	7,41
2	Indicele cormic	23	48,6—54,2	51,9	1,45	0,30	2,79	10	49,8—53,8	52,6	1,20	0,40	2,28
3	Indicele ic — ic/a — a	23	63,4—80,2	71,8	4,77	1,02	6,64	10	64,1—87,0	74,0	6,45	2,15	8,72

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

conchide că la atleți cele 10 dimensiuni se separă în două grupuri diametral opuse : pozitive pentru caracterele situate în plan vertical, negative pentru cele orientate în plan orizontal. Faptul este explicabil dacă adăugăm că atleții de care ne ocupăm aici practică săritura cu prăjina, săritura în lungime și în înălțime. Pentru dimensiunile bustului, valorile mici caracterizează atît scheletul, cît și părțile moi. Este vorba de un tip constituțional înalt și zvelt, cu note astenice chiar, dacă avem în vedere că valorile indicelui Rohrer sînt de categorie accentuat hipotrofică (1,10 — tabelul nr. 1).

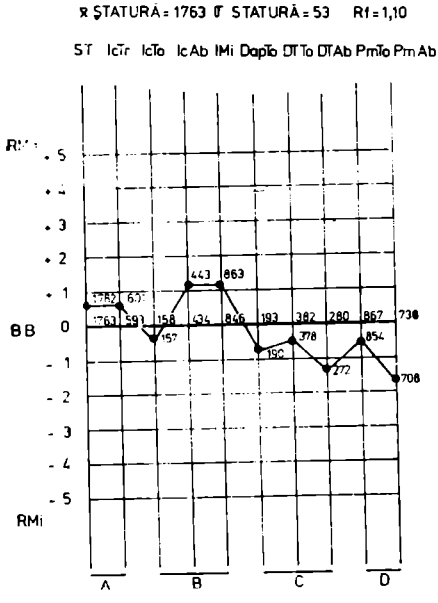

Fig. 1. — Tipul constituțional al tinerilor care practică atletismul.

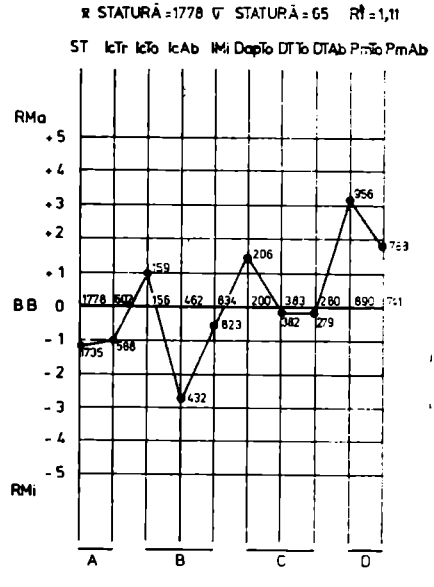

Fig. 2. — Tipul constituțional al tinerilor care practică haltere.

Haltere. Constituția halterofililor (fig. 2), descifrată din analiza diagnozelor parțiale (A, B, C, D), este tot de tendință longilină. Ceea ce o deosebește de modelul constituțional al atleților este că, față de BB de referință din GG, cele 10 dimensiuni se dispun exact invers : cu valori negative pentru dimensiunile în planul sagital și cu valori pozitive pentru profunzimea toracică și cele două circumferințe. Accentul cade în special pe dezvoltarea toracelui, segment mai înalt, mai profund și cu o circumferință mare. Deviația în plus de 3 1/2 Gd a acestui ultim parametru, față de bazomorful de referință, este un indiciu al unei dezvoltări musculare puternice pentru această ramură sportivă. Corporalitatea este normală, cu un indice Rohrer ale cărui valori se localizează la limita inferioară a eutrofiei (1,35 — tabelul nr. 1).

În scopul de a nuanța și mai mult diferența dintre atleți și halterofili, am calculat valorile testului „t" pentru caracterele între care există decalaje dimensionale evidente : statura, lungimea membrelor inferioare, perimetrul toracic, perimetrul abdominal, ponderea și indicele Rohrer. Pentru toate aceste caractere antropometrice, testul „t" este semni-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ficativ în limitele 2,80 pentru membrele inferioare și 5,96 pentru indicele Rohrer. O valoare tot atît de mare ca cea a indicelui Rohrer o realizează circumferința toracică (5,61).

Față de mărimea decalajelor (evaluate în Gd) fiecărei categorii sportive în raport cu eșantionul martor respectiv, putem spune că constituția halterofililor are note mai disarmonice, determinate de o solicitare mai strict localizată pe anumite segmente corporale (— 3 Gd pentru înălțimea abdominală; + $3^1/_2$ Gd pentru circumferința toracică).

În concluzie, deși ambele specialități sportive se înscriu cu o constituție de tendință longilină, aspectului astenic al atleților le corespunde muscularitatea, dezvoltată pînă la disarmonie, a halterofililor.

CONSTITUTIONAL PATTERNS OF YOUTH SELECTION FOR TOP PERFORMANCE SPORTS (II)

ABSTRACT

In a previous study we reported a series of data on the constitutional peculiarities of two samples of boys who trained for top volley-ball and wrestling performance.

In the present paper we deal with other two series of boys selected for athletics and weight-lifting.

The method used, Brian's, was supplemented by weight data and Rohrer's indicator. In order to assess the constitutional physiognomy of sportsmen we compared them with two control samples of sportless youth of the same age.

The findings have revealed that the constitutional pattern both in athletes and weight-lifters is elongated (longolinear) differing, however, by the values scored as against the BB control and the distinct ratio anthropometric features within the four ABCD groups. The athlete is tall, slim with rather an asthenic longoline by the Rohrer indicator (1.10); the weight-lifter is somewhat shorter, with a high muscular thorax. The lack of harmony in his constitution (—3 Ftd. deviations from BB for JCAB; $+3^1/_2$ Ftd. for Bv Ab) is presumably due to certain body segments subjected to a greater and more definitely localized solicitation.

BIBLIOGRAFIE

1. Brian L., Boggero C., Guerci A., *Prontuario di antropometrografia sistematica*, Genova, 1977.
2. Martin R., Saller K., *Lehrbuch der Anthropologie in systematischer Darstellung*, Stuttgart, 1956.
3. Săhleanu V., *Anthropological considerations on sports*, Ann. roum. Anthrop., 1978, **15**, 63—65.
4. Vlădescu Maria, *Modele constituționale în selecția tinerilor pentru sportul de performanță*, St. cerc. antropol., 1978, **15**, 39—42.
5. Weiner J.S., Lourie J.A., *Human biology, a guide to field methods*, IBP Handbook, no. 9, 1969.

Institutul „Dr. V. Babeș",
Laboratorul de antropologie București

Primit în redacție la 15 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

UNITATEA CULTURII POPORULUI ROMÂN REFLECTATĂ ÎN ATLASUL ANTROPOLOGIC AXIOLOGIC NAȚIONAL

DE

VASILE V. CARAMELEA, MIRCEA CIOARĂ, GHEORGHE BURCEA, DOINA ISTRATE, GABRIELA CHIPRIOTE-CONSTANTINESCU, PAVEL ZĂBAVĂ, CĂTĂLIN IONESCU, ANGELA ȘERBĂNESCU, CEZARA MIHĂESCU, LIDIA NICOLESCU, MARIA OPRIȘ, REMUS ANGHEL, GABRIEL STĂNESCU ȘI VICTOR MOTAPANYANE

În anul 1979 au continuat cercetările pe teren în scopul realizării Atlasului antropologic axiologic al culturii naționale a poporului român. În prezent, dispunem de o suficientă documentație privind elementele ce caracterizează cultura și personalitatea de bază a poporului român, a *ethos*-ului lui (2).

Atlasul este conceput din următoarele părți: I. Orientările de valoare sau valorile-premise astăzi; II. Valorile focale concrete contemporane; III. Valorile istorice pe formațiuni sociale; IV. Patternul culturii naționale pe epoci.

În antropologia axiologică, valorile reprezintă experiența umană, „sînt produse ale interacțiunii sociale înglobate în culturi". În cadrul valorilor, Clyde Kluckhohn și școala sa consideră că trebuie distinse, în primul rînd, „orientările de valoare", care reprezintă valori *generale* și *organizate*. Ele includ judecăți existențiale precise. „O orientare de valoare, scrie Kluckhohn, este un set de propoziții corelate, care cuprind atît elemente valorice, cît și existențiale". După Clyde Kluckhohn, valorile se acoperă de prescripții, permisiuni și prohibiții.

Cum orice cultură permite și are, de regulă, o gamă largă de alternative în ceea ce privește valorile, Florence Kluckhohn distinge trei categorii de valori: *dominante*, *variante* și *deviante* (4). Valorile dominante sînt ale majorității unei populații umane, valorile variante sînt „tolerate", iar cele deviante sînt caracteristice unei „minorități segmentare" și dezaprobate de grup.

În lucrarea de față vom prezenta pentru prima oară date comparative între subculturile urbană și rurală la nivelul județului Argeș. Datele au fost obținute prin centralizarea rezultatelor cercetărilor, efectuate în trei stații-pilot rurale din nordul, centrul și sudul județului (Berevoești, Rădești și Izvoru) și în trei stații-pilot urbane (Cîmpulung, Curtea de Argeș și Pitești). De asemenea, sînt analizați indicii de similaritate la nivel național (subculturile rurală și urbană). În al treilea rînd s-a făcut o comparație a indicilor zonali cu cei obținuți prin raportarea subculturilor urbană și rurală la nivelul întregii țări.

ST. CERC. ANTROPOL., 1979, T. 16, P. 75—80

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Orientările de valoare în Atlasul antropologic axiologic național

Orientarea	Nr. item	Urban / Rural		Frecvența 1	2	3	4	5	Rangul 1	2	3	4	5	Indicii: cultura națională urban	rural	jud. Argeș urban	rural
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Față de natura umană	19	cultura națională județul Argeș	urban	50,5	7,5	15,5	5,0	21,5	1	4	3	5	2	—	9,5	12,0	18,0
			rural	47,8	11,1	20,2	6,2	14,7	1	4	2	5	3	9,5	—	9,9	12,1
			urban	54,7	14,0	14,0	6,3	11,0	1	2—3	2—3	5	4	12,0	9,9	—	15,4
			rural	39,3	14,7	23,3	7,0	14,7	1	3—4	2	5	3—4	18,0	12,1	15,4	—
	29	cultura națională județul Argeș	urban	51,8	7,5	21,0	2,2	17,5	1	4	2	5	3	—	15,6	8,5	14,6
			rural	38,6	11,6	29,0	5,7	15,1	1	4	2	5	3	15,6	—	15,6	2,5
			urban	53,0	10,0	16,0	7,0	14,0	1	4	2	5	3	8,5	15,6	—	15,0
			rural	39,7	13,0	27,0	5,3	15,0	1	4	2	5	3	14,6	2,5	15,0	—
	32	cultura națională județul Argeș	urban	62,7	8,0	10,0	5,3	14,0	1	4	3	5	2	—	17,9	12,0	11,1
			rural	44,8	11,0	20,3	8,7	15,2	1	4	2	5	3	17,9	—	7,3	10,7
			urban	50,7	11,0	14,0	7,7	16,6	1	4	3	5	2	12,0	7,3	—	3,7
			rural	52,3	7,3	14,0	8,0	18,4	1	5	3	4	2	11,1	10,7	3,7	—
Față de relația om-natură	2	cultura națională județul Argeș	urban	11,0	3,0	6,5	12,0	67,5	3	5	4	2	1	—	16,0	6,5	23,5
			rural	17,5	8,5	10,0	12,5	51,5	2	5	4	3	1	16,0	—	11,0	8,3
			urban	13,7	4,3	7,0	14,0	61,0	3	5	4	2	1	6,5	11,0	—	19,3
			rural	22,7	10,6	11,0	9,0	46,7	2	4	3	5	1	23,3	8,3	19,3	—
	13	cultura națională județul Argeș	urban	22,8	2,7	26,8	7,2	40,5	3	5	2	4	1	—	14,9	11,8	14,1
			rural	10,2	4,5	24,5	15,1	45,7	4	5	2	3	1	14,9	—	15,3	3,6
			urban	5,7	3,3	20,3	9,7	61,0	4	5	2	3	1	11,8	15,5	—	17,4
			rural	8,7	4,7	27,0	16,0	43,6	4	5	2	3	1	14,1	3,6	17,4	—
	22	cultura națională județul Argeș	urban	6,7	4,3	7,3	7,0	74,7	4	5	2	3	1	—	20,0	7,2	16,7
			rural	11,2	8,7	11,8	13,6	54,7	4	5	3	2	1	20,0	—	21,3	6,5
			urban	7,0	1,7	2,7	12,6	76,0	3	5	4	2	1	7,2	21,3	—	20,3
			rural	14,4	8,3	9,0	10,3	58,0	2	5	4	3	1	16,7	6,5	20,3	—

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Față de activitate		cultura	urban	22,0	5,5	17,0	4,2	51,3	2	4	3	5	1	—	16,0	12,3	12,4
		națională	rural	14,6	6,6	14,5	19,1	45,2	3	5	4	2	1	16,0	—	8,4	13,9
	4	județul Argeș	urban	14,7	8,6	19,7	10,7	46,3	3	5	2	4	1	12,3	8,4	—	10,8
			rural	12,3	9,4	14,3	7,7	56,3	3	4	2	5	1	12,4	13,9	10,8	—
		cultura	urban	74,0	3,0	6,0	1,3	15,7	1	4	3	5	2	—	13,0	8,4	22,0
		națională	rural	63,7	7,8	9,8	5,7	13,0	1	4	3	5	2	13,0	—	5,2	12,8
	6	județul Argeș	urban	68,0	4,3	10,4	4,0	13,3	1	4	3	5	2	8,4	5,2	—	16,0
			rural	52,0	6,7	15,0	9,3	17,0	1	5	3	4	2	22,0	12,8	16,0	—
		cultura	urban	34,0	7,7	23,8	6,0	28,5	1	4		5	2	—	12,5	11,9	9,5
		națională	rural	29,8	14,0	24,7	11,3	20,2	1	4	2	5	3	12,5	—	4,9	6,6
	11	județul Argeș	urban	30,7	12,6	21,7	13,0	22,0	1	5	3	4	2	11,9	4,9	—	5,3
			rural	36,0	12,0	21,7	11,7	18,6	1	4	2	5	3	9,5	6,6	5,3	—
		cultura	urban	19,5	3,5	12,5	3,2	61,3	2	4	3	5	1	—	15,8	8,4	11,9
		națională	rural	12,6	5,0	15,6	14,5	52,4	4	5	2	3	1	15,8	—	7,4	10,7
	16	județul Argeș	urban	12,7	4,0	15,0	8,6	59,7	3	5	2	4	1	8,4	7,4	—	11,6
			rural	18,0	10,3	14,0	6,3	51,4	2	4	3	5	1	11,9	10,7	11,6	—
		cultura	urban	56,8	4,7	17,7	4,5	16,3	1	4	2	5	3	—	10,0	15,8	14,1
		națională	rural	53,2	14,0	17,9	5,0	9,9	1	3	2	5	4	10,0	—	13,1	6,7
	30	județul Argeș	urban	48,0	6,7	29,3	6,7	9,3	1	4—5	2	4—5	3	15,8	13,1	—	6,6
			rural	49,7	11,6	23,7	5,7	9,3	1	3	2	5	4	14,1	6,7	6,6	—
Față de relațiile interumane (om-om sau om-grup)		cultura	urban	76,3	4,5	13,2	1,0	5,0	1	4	2	5	3	—	7,4	8,6	7,9
		națională	rural	73,8	10,3	10,8	2,6	2,5	1	3	2	4	5	7,4	—	9,4	6,1
	3	județul Argeș	urban	67,7	7,0	14,6	4,0	6,7	1	3	2	5	4	8,6	9,4	—	4,7
			rural	70,7	7,3	16,0	3,3	2,7	1	3	2	4	5	7,9	6,1	4,7	—
		cultura	urban	11,3	2,0	12,7	7,0	67,0	3	5	2	4	1	—	15,7	18,6	29,7
		națională	rural	10,6	6,2	17,2	14,2	51,8	4	5	2	3	1	15,7	—	29,7	15,0
	18	județul Argeș	urban	16,3	6,7	20,3	8,3	48,4	3	5	2	4	1	18,6	9,3	—	11,4
			rural	19,7	9,3	20,0	13,7	37,3	4	5	2	4	1	29,7	15,0	11,4	—
		cultura	urban	61,3	4,5	8,5	3,0	22,7	1	4	3	5	2	—	21,2	20,3	21,3
		națională	rural	40,1	8,9	19,6	8,2	23,2	1	4	3	5	2	21,2	—	6,8	8,4
	24	județul Argeș	urban	41,0	10,3	15,0	6,0	27,7	1	4	3	5	2	20,3	6,8	—	7,4
			rural	37,0	13,0	14,3	10,7	25,0	1	4	3	5	2	24,3	8,4	7,4	—

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1 (continuare)

Orientarea	Nr. item	Urban / Rural		Frecvența					Rangul					Indicii			
				1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	cultura națională		jud. Argeș	
														urban	rural	urban	rural
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Față de factorul timp		cultura	urban	7,3	2,7	24,5	4,7	60,8	3	5	2	4	1	—	18,0	9,3	18,1
		națională	rural	7,3	4,5	30,1	15,3	42,8	4	5	2	3	1	18,0	—	13,1	6,8
	1	județul Argeș	urban	7,3	7,7	23,3	9,0	52,7	5	4	2	3	1	9,3	13,1	—	11,4
			rural	12,3	6,3	27,7	11,0	42,7	3	5	2	4	1	18,1	6,8	11,4	—
		cultura	urban	1,3	—	1,7	0,7	96,3	3	5	4	2	1	—	11,8	6,3	16.0
		națională	rural	3,2	1,6	3,2	7,5	84,5	3—4	5	3—4	2	1	11,8	—	6,0	4,7
	5	județul Argeș	urban	1,3	0,3	3,7	4,7	90,0	4	5	3	2	1	6,3	6,0	—	9,4
			rural	5,7	3,3	3,7	6,7	80,6	3	5	4	2	1	16,0	4,7	9,4	—
		cultura	urban	7,7	3,0	11,0	5,8	72,5	3	5	2	4	1	—	27,8	19,9	23,3
		națională	rural	10,5	5,7	28,3	10,8	44,7	4	5	2	3	1	27,8	—	9,8	12,8
	12	județul Argeș	urban	7,0	5,0	22,7	12,0	53,3	4	5	2	3	1	19,9	9,8	—	11,0
			rural	17,7	5,3	22,0	4,7	50,3	3	4	2	5	1	23,3	12,8	11,0	—
		cultura	urban	9,5	1,5	15,2	8,3	65,5	3	5	2	4	1	—	17,4	12,6	14,2
		națională	rural	9,1	4,6	20,5	17,3	48,5	4	5	2	3	1	17,4	—	6,9	5,3
	21	județul Argeș	urban	7,0	3,0	18,3	16,3	55,4	4	5	2	3	1	12,6	6,9	—	8,4
			rural	9,7	6,3	20,7	12,0	51,3	4	5	2	3	1	14,2	5,3	8,4	—

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Precizăm de la început că, dacă la nivelul valorilor unei staţii-pilot apar evidente procese de schimbare, de modernizare a unor valori tradiţionale (1), procese de aculturaţie, de omogenizare, la nivel naţional se relevă, prin indicii comparativi interzonali — ai subculturilor urbană şi rurală, ai categoriilor socio-profesionale, pe sexe, grupe de vîrstă şi descendenţă istorică-socială — , unitatea culturii poporului român, continuitatea, gradul său de coeziune ori eventualele „segmentări", ca să folosim terminologia celebrului antropolog Clyde Kluckhohn (3).

Atlasul axiologic al culturii naţionale prezintă, în partea I, un sistem de indicatori alcătuit din 15 orientări de valoare, obţinute prin prelucrarea statistică a peste 30 de itemi. Tabelul nr. 1 prezintă cinci importante orientări de valoare, direcţionare pentru orice cultură şi pentru orice epocă istorică (5). Aceste cinci orientări fundamentale, obţinute prin prelucrarea a 19 itemi, sînt analizate sub aspectul valorilor dominante şi variante.

Urmărind valorile dominante pentru natura umană, relaţia om—natură (care este însăşi cultura), raportul om—om sau om—grup (care reflectă sistemul social), tipul de activitate (care exprimă în mare măsură tipul de personalitate) şi factorul timp al vieţii umane sau orientarea grupului uman către trecut, prezent şi viitor, se observă că toţi cei 19 itemi deţin acelaşi rang (cifra 1 aldină pe verticala tabelului). Întrucît rangul 1 se constată în exclusivitate pe aceeaşi treaptă la toţi itemii, orientările de valoare şi subculturi, se poate trage concluzia *unităţii culturii poporului român*, cel puţin din punctul de vedere al acestor cinci valori fundamentale de ordin existenţial.

Coloanele 15—18 ale aceluiaşi tabel pun în evidenţă indicii de disimilaritate, procentele mici marcînd de asemenea unitatea culturii poporului român.

Deci, orientările de valoare considerate fundamentale oricărei culturi şi pentru orice epocă istorică, prin *dominanţa* lor, prin *unitatea de rang*, prin *indicii de disimilaritate mici*, comparaţi interzonal şi la nivel naţional pe subculturile urbană şi rurală, sînt caracteristice populaţiilor umane omogene, nesegmentate, care relevă, după Clyde Kluckhohn, „*coerenţă* şi *unitate a trăirii* atît în dimensiune cognitivă, cît şi afectivă".

Atlasul antropologic axiologic, alături de mărturiile aduse de etnografie, lingvistică, folclor etc., face o dovadă în plus, prin evaluări exprimate cifric, a unităţii culturii noastre naţionale.

THE CULTURAL UNITY OF THE ROMANIAN PEOPLE AS REFLECTED IN THE NATIONAL AXIOLOGICAL ANTHROPOLOGICAL ATLAS

ABSTRACT

The work makes an analysis of five major value orientations (Kluckhohn paradigm) peculiar to any culture and historical epoch.

A study of the dominant values of human nature, man-nature relationship (which is culture proper), man — man or individual — group

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

relationships (which reflect the social system), type of activity (which marks the type of personality) and the time factor of human life, reveals that all these items and the urban and rural subcultures at zonal and national level have the same rank, which accounts for the cultural unity of the Romanian people; this cultural unity is also highlighted by the low dissimilarity indicators.

It follows that the basic value orientations, by their dominance, unity of rank, a.s. are characteristic of non-segmented, homogeneous human populations; these, according to Clyde Kluckhohn, would emphasize coherence and unity of experience in both their cognitive and affective dimension.

BIBLIOGRAFIE

1. Banks Eugene Pendleton, Caramelea V. Vasile, *A contribution to the study of value orientations and cultural ecology in Romania. Atlas researches in Argeş county*, Ann. roum. Anthrop., 1976, **13**, 65–70.
2. Caramelea V. Vasile, Roşculeţ-Boeriu Silvia, Parciu-Mîinea Elena, Enescu Anca, Ghierman Rodica, Kohn Irina, Popa Viorica, Cioară Mircea, Roşculeţ Gheorghe, Şerbănescu Steluţă, Olteanu Ion, Ploeşteanu Georgeta, Stănescu Gabriel, Geană Gh., *Nouvelles contributions à l'Atlas axiologique de la culture du peuple roumain*, Ann. roum. Anthrop., 1977, **14**, 77–86.
3. Kluckhohn Clyde et al., *Values and value orientations in the theory of action. An exploration in definition and classification*, în *Toward a general theory of action*, sub red. Talcott Parsons şi Ed. Shils, Harper-Brown, New York, 1961, p. 387–433.
4. Kluckhohn Florence, *Dominant and variant value orientations*, în *Personality in nature, society and culture*, sub red. Clyde Kluckhohn şi Henry A. Murray, Knopf, New York, 1953, p. 342–354.
5. Salzmann Zdenek, *A contribution to the study of value orientations among the Chzechs and Slovaks*, University of Massachusetts, Department of Anthropology, Amherst, 1970.

Institutul „Dr. V. Babeş",
Laboratorul de antropologie Bucureşti

Primit în redacţie la 15 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

O TEMĂ ÎN CULTURA SATULUI MAIERU

DE

GHEORGHIȚĂ GEANĂ

Conceptul de „temă" a fost introdus în antropologia culturală de Morris Opler (3). Rostul acestui concept era, pe de o parte, de a explica cum se integrează într-o cultură părțile ei componente — economia, organizarea socială, religia, arta etc. —, iar pe de altă parte de a da seama de unicitatea și individualitatea unei culturi în raport cu alta. Aceste probleme își aflaseră un răspuns în teoria configurațională, promovată anterior de Ruth Benedict (1). Fără a respinge principial configuraționalismul, Opler s-a arătat nesatisfăcut de valoarea analitică a unor termeni împrumutați din filozofie și psihologie, ca „spirit", „ethos". „sentiment" al culturii. El folosește în loc o terminologie mai simplă, luată din limbajul comun și bazată în principal pe doi termeni: „temă" și „expresii" ale temei. Tema desemnează „un postulat sau o poziție, declarată sau implicită, care controlează comportamentul și stimulează activitatea și care este tacit aprobată sau deschis promovată într-o societate" (3). O cultură își află coeziunea și echilibrul prin interacțiunea cîtorva teme și contrateme. În aceasta constă de altfel principala deosebire între viziunea lui Ruth Benedict și cea a lui Morris Opler: prima e monocentristă, cealaltă pluricentristă. Ambele se subsumează însă configurationalismului cultural.

Formele de manifestare, vădită ori implicită, a unei teme în comportament și în credințe sînt numite de Opler „expresii" ale temei. Un exemplu de temă ar fi prestigiul ridicat, conferind roluri de conducere, al vîrstei înaintate în cultura Chiricahua. Gerontocrația este prevenită totuși de „validarea prin participare": vîrsta conferă insului un prestigiu doar potențial, urmînd ca acesta să fie actualizat de participarea efectivă la viața comunității. Bătrînii fiind însă mai slabi din punct de vedere fizic, rolurile de lideri sînt asumate în general de adulți.

Conceptul de „temă" ne ajută să înțelegem o bună parte din configurația socio-culturală a satului Maieru (jud. Bistrița-Năsăud). Unul din primele fapte ce te izbesc la contactul cu această comunitate este marea masă de copii care intră în componența unui foarte mare număr de familii. Oamenii locului spun despre ei înșiși că sînt „mănoși". O statistică arată că la 31 august 1978 existau în sat:

11	mame	cu cîte	11	copii	născuți și crescuți
16	„		10	„	„ „
22	„		9	„	„ „
45	„		8	„	„ „
77	„		7	„	„ „
98	„		6	„	„ „
148	„		5	„	„ „

ST. CERC. ANTROPOL., 1979, T. 16, P. 81—84

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

De altfel, Maieru a fost pînă nu demult satul cu cea mai mare natalitate din țara noastră.

Din aceste motive am considerat multitudinea de copii drept una din temele principale ale culturii satului. S-ar putea reproșa că termenii în care este formulată tema nu au o adresă valorică, adică nu implică o atitudine, o apreciere, ci desemnează un fapt, pur și simplu. Orice lărgire spre obiectivitate a conceptului de „temă" vine însă în avantajul analizei. Însuși configurationalismul ar primi pe această cale o întemeiere mai bună. De altfel, faptul anterior înaintat ca temă orientează din plin comportamentul membrilor colectivității și le stimulează activitatea, adică își află suficientă acoperire în definiția generală dată de Opler. Desigur, prezența numeroasă a copiilor, ca evidență, are ea însăși o determinare, dar aci luăm faptul ca un dat elementar al observației.

Așadar, care sînt expresiile temei în discuție?

În primul rînd, o dinamică a căsătoriilor net favorabilă endogamiei. Media căsătoriilor endogame pe ultimii 15 ani este de 72%. De consangvinitate nu se poate totuși vorbi. Satul nu este un izolat, ci e așezat în centrul unei microzone destul de circulate, pe cursul superior al Someșului Mare. Volumul demografic mare, realizat printr-o natalitate ridicată, stimulează însă căsătoriile interne. Cei veniți sînt, uneori, ușor ironizați astfel: „No, du-te, mă, că tu ești adus de apă", ceea ce vrea să însemne că cel cu pricina nu e moștenitor, nu e băștinaș.

O convingătoare expresie a temei urmărite ne-o oferă obiceiurile juridice locale privind moștenirile. Un număr mare de progenituri înseamnă un număr mare de pretendenți la „locul părințăsc". Dreptul de ultimogenitură este astfel periclitat. În multe cazuri, pe grădina părintească rămîn și își clădesc familie și gospodărie doi și chiar mai mulți descendenți. Ei pot sta sub un „hăizaș", adică sub același acoperiș, formînd o familie extinsă, dar cel mai adesea sînt „decilini", adică separați, fiecare cu casa lui, formînd un grup de cîteva familii nucleare pe aceeași grădină. Dreptul de ultimogenitură se reduce atunci la moștenirea „locului de comînd" adică a locului din folosirea căruia se acoperă cheltuielile de îngropăciune a părinților.

Cei care nu-și găsesc loc pe grădina părintească recurg la cumpărare în vatra satului. Căsătoriile astfel înjghebate nu sînt, după rezidență, nici matri-, nici patri-, ci neolocale. De regulă, tipul acesta de căsătorie este caracteristic familiei nucleare din cadrul arhaicelor cete de vînători și culegători, iar în prezent din unele comunități urbane, industrializate (2). O cercetare pe structura familială a întregului sat arată că la Maieru căsătoriile neolocale se ridică la aproximativ 10%, ceea ce reprezintă destul de mult pentru o comunitate rurală modernă. Această neolocalitate e de sorginte *intravilană*, fenomen mai rar întîlnit, explicabil tot ca o consecință a temei ce o urmărim.

Nu toate căsătoriile neolocale sînt generate însă de cumpărarea vetrelor. Multe din ele își au originea în proliferarea înfierilor. Rareori se întîlnește un sat în care să se practice pe scară atît de largă „luarea de suflet". Oricare ar fi motivele înfierilor, cu siguranță că nimeni n-ar renunța

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

la un copil dacă nu i-ar rămîne încă destui. Cu privire la înfieri ar fi de adăugat trei lucruri interesante : întîi, ele se practică mai ales între rude ; apoi, există cazuri în care un bunic își înfiază un nepot, copilul și părintele natural devenind atunci, formal, frați ; în fine, preferabile sînt situațiile în care un fecior și o fată ce urmează a se căsători sînt luați de un cuplu de vîrstnici, cu care tinerii sînt — fiecare separat — rude. Întrebarea e următoarea : ce fel este rezidența unei astfel de familii ? Avem de-a face cu un nou tip de rezidență postmaritală sau rămînem, ca să nu complicăm lucrurile, la a o socoti un caz aparte de rezidență neolocală ?

O agricultură extensivă, manifestă prin transformarea dealurilor în terase, o terminologie de rudenie economicoasă, invers proporțională cu densa rețea a relațiilor de neam, precum și un proces educațional amplu și prelungit, în care copiii mai mari dețin o cotă de participare foarte însemnată la creșterea fraților și surorilor mai mici — iată alte cîteva direcții în care tema în discuție se exprimă, direct sau indirect.

Dar domeniul ei de expresie fascinant este acela al credințelor și practicilor vizînd creșterea și dezvoltarea copilului. Astfel de practici înconjură ca un halou variat prezența copilului și, cu cît într-o comunitate umană fenomenul acesta este mai bogat, cu atît haloul e mai mare. Dacă adăugăm că în Maieru, ca și în satele din jur, găsim bine reprezentată și nunta mioritică, ce-i însoțește pe ultimul drum chiar și pe copii, nu numai pe tinerii necăsătoriți, putem conchide că funcția mai profundă a acestor manifestări spirituale este protecția și afirmarea plenară a vieții.

Nu e total lipsit de temei să ne întrebăm dacă cele prezentate în termenii unei teme culturale cu expresiile ei n-ar ține mai curînd de complexul relațional cauză — efect. Sectorul cultural respectiv ne-ar apărea atunci ca un pattern radiar de cauzalitate. Cum însă conexiunilor le lipsește condiția de necesitate — e greu de susținut, spre pildă, că în orice societate cu copii mulți vom regăsi aceeași frecvență a înfierilor — , relația tematică se arată mai adecvată decît cea de cauzalitate. Totuși, în măsura în care organizează și dă chip concret unui material cultural eterogen, o temă îndeplinește în acea cultură funcția de *cauză formală*, în sensul aristotelian al cuvintelor.

A THEME IN THE CULTURE OF MAIERU VILLAGE

ABSTRACT

A central theme in the cultural of Maieru village (Northern Transylvania) is the multitude of children in a great number of families. Several expressions of the theme are discussed : a high degree of endogamy (without consanguinity), the weakening of the right of the last offsprings, emergence of a rural neolocality based on land purchase, proliferation of the beliefs and customs aiming at the child's physical and psychical health, a.s.o.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

The theme discussed here is formulated not in axiological, but in strictly factual terms. In this way, the concept of "theme" gains more objectivity. Finally, it is assimilated to the Aristotelian concept of "formal cause".

BIBLIOGRAFIE

1. Benedict Ruth, *Patterns of Culture*, Houghton Mifflin, New York, 1934.
2. Harris Marvin, *Culture, Man, and Nature*, Crowell, New York, 1971, p. 320–322.
3. Opler Morris Edward, *Themes as Dynamic Forces in Culture*, Amer. J. Sociol., 1945, **51**, 198–206.

Institutul „Dr. V. Babeș",
Laboratorul de antropologie București

Primit în redacție la 1 martie 1979

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

EUGÈNE SCHREIDER

Născut la 21 martie 1901, E. Schreider s-a stins din viaţă la 24 martie 1978. Cu sănătatea mereu şubrezită în ultimii ani, dar mereu activ, nu a încetat să lucreze pînă aproape de ultima-i clipă.

Om de o cultură generală de mare anvergură şi de o cultură biologică profundă, experimentator şi cercetător talentat, înzestrat cu un spirit de analiză meticuloasă şi de largă sinteză, profesorul Schreider a fost un adevărat deschizător de drumuri în cîteva domenii ale biologiei umane.

Studii îndelungate şi mereu aprofundate i-au asigurat un orizont ştiinţific excepţional de vast: mai întîi cele de drept la Roma, unde intră pentru prima oară în contact cu statistica; după aceea cele de medicină, ale cărei aspecte teoretice le va aprofunda frecventînd cu asiduitate laboratoarele de anatomie, de fiziologie şi de medicină legală, iniţiindu-se în problema tipurilor constituţionale, care îl va preocupa şi mai tîrziu; apoi cele de antropologie socială şi de sociologie la Berlin şi, în fine, cele de psihologie şi de biologie la Paris. Între timp, lucrează ca cercetător ştiinţific în domeniul antropologiei sociale, apoi în cel al psihologiei experimentale (sub direcţia lui H. Piéron şi A. Fessard) şi al fiziologiei muncii la Conservatorul naţional de arte şi meserii din Paris (sub direcţia lui Laugier), precum şi la Laboratorul de antropologie fizică de la „École pratique des hautes études" (sub direcţia lui G. Papillaut), desăvîrşindu-şi aici cunoştinţele de antropologie biologică, ca şi la faimoasa „École d'anthropologie" din Paris.

Graţie acestei pregătiri într-adevăr excepţionale, Schreider este cooptat în 1936 membru (în calitate de antropolog) al misiunii biometrice franceze în Mexic, prilejuindu-i-se astfel realizarea unor cercetări interesante asupra unor triburi amerindiene şi asupra adaptării unora din ele la munca industrială.

În 1939 i se încredinţează, în fine, sarcina de a preda cursurile şi a conduce lucrările practice de antropologie fiziologică la Institutul de etnologie al Universităţii din Paris, dar războiul şi ocuparea Franţei de către Germania hitleristă vor întrerupe această activitate. Evacuat la Bordeaux, iar apoi la Toulouse, el este repartizat la Laboratorul de antropologie fizică, unde lucrează cu prof. H.-V. Vallois, directorul acestuia, precum şi la Spitalul militar. Tot aici stabileşte legătura cu Rezistenţa franceză, primind în 1941 misiunea de a face joncţiunea cu Cartierul general din Londra al lui de Gaulle. Călătoria spre Anglia este lungă şi plină de risc, trecînd prin Peninsula Iberică, Maroc, Insulele Bermude, Statele Unite şi Terra Nova. Încununată finalmente de succes, ea aduce

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

un serviciu imens mișcării patriotice franceze, înlesnind prin comunicarea unor date secrete trimiterea de emisari între „Franța liberă" și Rezistență. Rămas la Londra pînă în 1946, Schreider este atașat grupului francez de la B.B.C. (Radiodifuziunea engleză), participînd la emisiuni destinate Franței, sub pseudonimul de Fleury. Dar nici aici el nu părăsește cercetarea, colaborînd la unele investigații de fiziologie ecologică cu un grup de specialiști, atașat aviației britanice.

Reîntors în Franța după război, este numit director adjunct la Laboratorul de antropologie fizică de la „École supérieure des hautes études" din Paris, condus de vechiul său prieten, prof. H.-V. Vallois. În 1961 va fi numit directorul acestuia, rămînînd în această funcție pînă la finele anului 1971, cînd iese la pensie, cu titlul de director onorific. Paralel cu aceasta, el este numit director al Laboratorului de biologie umană al C.N.R.S. (Centrul național de cercetări științifice din Franța), ocupînd acest post din 1950 pînă în 1973, cînd se pensionează și este iarăși numit director onorific. În fine, anul 1958 îi aduce numirea de profesor la cursul de Biometrie umană de la Institutul național de studii demografice din Paris, funcție pe care o deține pînă în 1976.

Membru fondator al Societății de biotipologie (1931), al cărei nume va fi schimbat în 1965 în Societate de biometrie umană, Schreider devine secretar general al societății în 1962, funcționînd în această calitate pînă în 1976, cînd este ales președinte de onoare, cinstindu-i-se astfel aportul pe care l-a adus la dezvoltarea societății, precum și la orientarea revistei publicate de ea începînd din 1933, mai întîi sub numele de „Biotypologie", apoi din 1965 sub cel de „Revue de la Société de biométrie humaine". Menționăm că E. Schreider a fost totodată membru în alte numeroase societăți științifice franceze, străine și internaționale.

Opera științifică a prof. Schreider este concretizată în numeroase lucrări originale din domenii variate ale biologiei umane. Subiectele sale preferate sînt legate însă de problema evoluției omului și de modificările sale actuale, de adaptabilitatea umană și de raportul ei cu factorii ecologici, de variabilitatea caracterelor biologice în general (morfologice, dar mai ales fiziologice și biochimice), atît pe plan interindividual (sau intragrupal), cît și intraindividual, referindu-se cu precădere nu atît la variațiile unui caracter izolat, cît la corelațiile dintre mai multe caractere, problemă căreia i-a consacrat numeroase cercetări aprofundate, dintre care un loc important îl ocupă cele tangente cu homeostazia.

Ceea ce conferă o notă particulară operei sale științifice este caracterul complex al investigațiilor, în care biometria, care cantifică toate fenomenele biologice, fie ele de ordin morfologic, fiziologic sau biochimic, sprijinită de statistică, joacă un rol dominant. Gîndirea sa este lipsită de orice conformism, gata să pună sub semn de întrebare orice noțiune clasică, general admisă, supunînd-o unui control experimental riguros și trecînd rezultatele obținute prin filtrul unei logici impecabile. Stilul său, original și îngrijit, dar fără urmă de pedantism și prețiozitate, presărat uneori cu note ușor ironice, amintind pe alocuri de Voltaire sau de Anatole France, atrage de la început prin caracterul său viu, fie că citim lucrările pe care le-a publicat, fie că participăm la o convorbire.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Acestea din urmă erau întotdeauna deosebit de interesante și instructive,E. Schreider avînd o memorie rară, care nu l-a părăsit pînă aproape de sfîrșit. Ele erau și deosebit de agreabile, date fiind amabilitatea naturală și simplitatea cu care își trata interlocutorul, precum și talentul său de „causeur".

Nu se poate spune că prof. Schreider a format mulți elevi, în sensul propriu al cuvîntului, dar gîndirea sa biologică a exercitat o profundă influență asupra antropologilor contemporani prin lucrările publicate, atît cele originale cît și cele de popularizare la nivelul cel mai înalt, prin foarte numeroasele conferințe, publice sau radiodifuzate, prin contact personal.

Dispariția sa lasă un gol de neînlocuit printre specialiștii de pretutindeni.

Olga Necrasov

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

MARIA CRISTESCU, **Aspecte ale creşterii şi dezvoltării adolescenţilor din Republica Socialistă România**, 1969, 287 p., 16,50 lei.

OLGA NECRASOV, **Originea şi evoluţia omului**, 1971, 277 p., 28 lei.

D. PROTASE, **Riturile funerare la daci şi daco-romani**, 1971, 223 p., 21 lei.

LIGIA BÂRZU, **Continuitatea populaţiei autohtone în Transilvania în secolele IV — V**, 1973, 309 p., 5 pl., 32 lei.

DARDU NICOLĂESCU-PLOPŞOR, WANDA WOLSKI, **Elemente de demografie şi ritual funerar la populaţiile vechi din România**, 1975, 292 p., 1 pl., 23 lei.

St. cerc. antropol., Bucureşti, tomul 16, 1979

I. P. Informaţia c. 1332 | 43 881 | Lei 35

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro